

Deklaratív programozás

Szeredi Péter¹   Hanák Péter²

¹szeredi@cs.bme.hu

BME Számítástudományi és Információelméleti Tanszék

²hanak@emt.bme.hu

BME EIT Egyetemi Innovációs és Tudásközpont

2020. ősz

Az előadók köszönetüket fejezik ki Kápolnai Richárdnak

I. rész

Bevezetés

- 1 Bevezetés
- 2 Célja: deklaratív programozás C++-ban
- 3 Erlang alapok
- 4 Prolog alapok
- 5 Haladó Erlang
- 6 Haladó Prolog

A tárgy témája

- Deklaratív programozási nyelvek – gyakorlati megközelítésben
- Két fő irány:
  - funkcionális programozás **Erlang** nyelven
  - logikai programozás **Prolog** nyelven
- Bevezetesként röviden foglalkozunk a C++ egy deklaratív résznyelvével, a Cékla nyelvvel – C(É) deKLAratív része
- A **két fő nyelv**ként az **Erlang** és a **Prolog** nyelvekre hivatkozunk majd (lásd követelmények)

Tartalom

1 Bevezetés

- Követelmények, tudnivalók
- Egy kedvcsináló példa
- A példa Prolog változata
- A példa Erlang változata

Honlap, ETS, levelezési lista

- Honlap: <https://dp.iit.bme.hu>
a jelen félév honlapja: <https://dp.iit.bme.hu/dp-current>
- ETS, az Elektronikus TanárSegéd
<https://dp.iit.bme.hu/ets>
- Levelezési lista:
<http://lists.iit.bme.hu/mailman/listinfo/dp-1>
- A listára levelet küldeni a dp-1@iit.bme.hu címre lehet.
- Csak a feliratkozási címről küldött levelek jutnak el moderátori jóváhagyás nélkül a listatagokhoz.

Prolog-jegyzet

- Szeredi Péter, Benkő Tamás: Deklaratív programozás. Bevezetés a logikai programozásba. Budapest, 2004
  - Elektronikus változata letölthető a honlapról (ps, pdf)
  - Nyomtatott változata kifogyott
  - Kellő számú további igény esetén megszervezzük az újranyomtatást
- A SICStus Prolog kézikönyve (angol):
<https://sicstus.sics.se/documentation.html>

Magyar nyelvű Prolog szakirodalom

- Farkas Zsuzsa, Futó Iván, Langer Tamás, Szeredi Péter:
Az MProlog programozási nyelv.
Műszaki Könyvkiadó, 1989
jó bevezetés, sajnos az MProlog beépített eljárásai nem szabványosak.
- Márkus Zsuzsa: Prologban programozni könnyű.
Novotrade, 1988
mint fent
- Futó Iván (szerk.): Mesterséges intelligencia. (9.2 fejezet, Szeredi Péter)
Aula Kiadó, 1999
csak egy rövid fejezet a Prologról
- Peter Flach: Logikai Programozás. Az intelligens következtetés példákon keresztül.
Panem — John Wiley & Sons, 2001
jó áttekintés, inkább elméleti érdeklődésű olvasók számára

Angol nyelvű Prolog szakirodalom

- Logic, Programming and Prolog, 2nd Ed., by Ulf Nilsson and Jan Maluszynski, Previously published by John Wiley & Sons Ltd. (1995)
Letölthető a <http://www.ida.liu.se/~ulfni/lpp> címről.
- Prolog Programming for Artificial Intelligence, 3rd Ed., Ivan Bratko, Longman, Paperback - March 2000
- The Art of PROLOG: Advanced Programming Techniques, Leon Sterling, Ehud Shapiro, The MIT Press, Paperback - April 1994
- Programming in PROLOG: Using the ISO Standard, C.S. Mellish, W.F. Clocksin, Springer-Verlag Berlin, Paperback - July 2003

Erlang-szakirodalom (egy kivételével angolul)

- Simon St. Laurent: *Introducing Erlang. Getting Started in Functional Programming*. O'Reilly, 2013.
<http://shop.oreilly.com/product/0636920025818.do>
- Learn You Some Erlang for great good! (online is olvasható)
<http://learnyousomeerlang.com>
- Joe Armstrong: *Programming Erlang. Software for a Concurrent World. Second Edition. The Pragmatic Programmers*, 2013.
<http://www.pragprog.com/book/jaerlang2/programming-erlang>
- Francesco Cesarini, Simon Thompson: *Erlang Programming*. O'Reilly, 2009.
<http://oreilly.com/catalog/9780596518189/>

További irodalom:

- On-line Erlang documentation
<http://erlang.org/doc.html> vagy `erl -man <module>`
- Wikibooks on Erlang Programming
http://en.wikibooks.org/wiki/Erlang_Programming
- ERLANG összefoglaló magyarul
<http://nyelvek.inf.elte.hu/leirasok/Erlang/>

Fordító- és értelmezőprogramok

- Logikai programozás
  - SICStus Prolog – 4.5 verzió (licenz az ETS-en keresztül kérhető)
A kiegészítő komponensek (Jasper, Tcl/Tk és ODBC) installálására nincs szükség, glibc esetén a megadottnál frissebb verzió is jó
  - Más Prolog rendszer is használható (pl. SWI Prolog
<http://www.swi-prolog.org/>, Gnu Prolog
<http://www.gprolog.org/>), de a házi feladatokat csak akkor fogadjuk el, ha azok a SICStus rendszerben (is) helyesen működnek.
- Funkcionális programozás
  - Az Erlang nyílt forráskódú, szabad szoftver
  - Letöltési információ: <https://dp.iit.bme.hu/download.html>
- További információk
  - Emacs fejlesztői környezet:
https://erlang.org/doc/apps/tools/erlang_mode_chapter.html,
<https://sicstus.sics.se/sicstus/docs/4.2.0/html/sicstus/Emacs-Interface.html>,
  - Eclipse fejlesztői környezet (SPIDER, erIIDE)
  - Webes gyakorló felület az ETS-ben (a Prolog nyelvhez, ld. honlap)

Deklaratív programozás: követelmények

Nagy házi feladat (NHF)

- Programozás mindkét fő nyelven (Prolog, Erlang)
- Mindenkinek önállóan kell kódolnia (programoznia)!
- Hatékony (időlimit!), jól dokumentált („kommentezett”) programok
- A két programhoz közös, 5–10 oldalas fejlesztői dokumentáció PDF-ben
- Kiadás legkésőbb az 5. oktatási héten a honlapon, letölthető keretprogrammal
- Beadás a 11. oktatási héten; elektronikus úton (ld. honlap)
- A beadáskor és a pontozáskor külön-külön tesztsorozatot használunk (nehézségben hasonlókat, de nem azonosakat)
- Azok a programok, amelyek megoldják a tesztesetek 80%-át, *létraversenyen* vesznek részt (hatékonyság, gyorsaság plusz pontokért)
- Azok a hallgatók, akik **mindkét** fő nyelvből bejutnak a létraversenybe, és a kis házi feladatokra vonatkozó követelményeket (ld. alább) is teljesítik, **megajánlott** jegyet kapnak

Deklaratív programozás: követelmények (folyt.)

Nagy házi feladat (folyt.)

- A beadási határidőig többször is beadható, csak az utolsót értékeljük
- Pontozása mindkét fő nyelvből:
  - helyes (azaz jó eredményt időkorláton belül adó) futás esetén a 10 tesztet mindegyikére 0,5-0,5 pont, összesen max. 5 pont
  - a dokumentációra, a kód olvashatóságára, kommentezettségére max. 2,5 pont
  - tehát nyelvenként összesen max. 7,5 pont szerezhető
- Így az NHF súlya az osztályzatban: 15% (a 100 pontból 15)
- Az NHF beadása **nem kötelező, de ajánlott!**

Deklaratív programozás: követelmények (folyt.)

Kis házi feladatok (KHF)

- 3 feladat Prologból, 3 Erlangból, 1 Céklából
- Beadás elektronikus úton (ld. honlap)
- Egy KHF beadása érvényes, ha minden tesztesetre lefut
- **Kötelező** a KHF-ek legalább 50%-ának érvényes beadása, és legalább egy érvényes KHF beadása Prologból is és Erlangból is. Azaz kötelező 1 Prolog, 1 Erlang, és 1 bármilyen (összesen 3) KHF érvényes beadása.
- Minden feladat jó megoldásáért 1-1 jutalompont (azaz a 100 alappont feletti pont) jár
- Minden KHF-nek külön határideje van, pótlási lehetőség nincs
- A KHF-ek egyre összetettebbek és **egymásra épülnek** – érdemes **minél előbb** elkezdni a KHF-ek beadását!
- A házi feladatot önállóan kell elkészíteni! Másolás esetén kötelesek vagyunk fegyelmi eljárást indítani ("*Beadandó feladat ... elkészítettése mással!*):
http://www.kth.bme.hu/document/189/original/bme_rektori_utasitas_05.pdf

Deklaratív programozás: követelmények (folyt.)

Gyakorlatok

- A 3. oktatási héttől kezdődően 2 órás gyakorlatok, az időpontok láthatók a honlapon és a Neptunban, valamint távoktatás esetén a Teams-naptárban is:
  - 3. oktatási hét: szeptember 22., szeptember 24. (Erlang 1)
  - 5. oktatási hét: október 6, október 8. (Erlang 2)
  - 7. oktatási hét: október 20., október 22. (Prolog 1)
  - 8. oktatási hét: október 27., október 29. (Prolog 2)
  - 9. oktatási hét: november 3., november 5. (Erlang 3)
  - 11. oktatási hét: november 17., november 19. (Prolog 3)
- Laptop használata ajánlott
- További Prolog gyakorlási lehetőség az ETS rendszerben (gyakorló feladatok, lásd honlap)

Deklaratív programozás: követelmények (folyt.)

Nagyzárthelyi, pótzárthelyi (NZH, PZH, PPZH)

- A zárthelyi **kötelező**, kivéve megajánlott jegy esetén (lásd alább)
- A zárthelyin semmilyen jegyzet, segédlet nem használható
- 40%-os szabály (nyelvenként a maximális részpontszám 40%-a kell az eredményességhez)
- Zárthelyi időpontok:
  - NZH: 2020.11.25 8:00
  - PZH: 2020.12.02 8:00
  - PPZH: később meghirdetendő
- A zárthelyiken a teljes tananyagot számonkérjük
- A zárthelyi súlya az osztályzatban: 85% (a 100 pontból 85)

A megajánlott jegy feltételei

- Alapfeltételek: KHF-ek teljesítése; NHF „megvédése”
- Jó (4): a nagy házi feladat mindkét fő nyelvből bejut a létraversenybe
- Jeles (5): legalább 40%-os eredmény a létraversenyen, mindkét fő nyelvből

IMSc pontozás

- A tantárgyból kétféle módon szerzhető IMSc pont:
  - a zárthelyi során pluszfeladat megoldásával (maximum 10 pont),
  - a létraversenyen a megajánlott jeles érdemjegyhez szükséges 40%-os teljesítés felett, minden további 10% teljesítéséért mindkét fő nyelv esetén 1 – 1 pont (összesen maximum 12 pont).
- A hallgató a fenti módokon szerzett pontok összegét kapja, de legfeljebb 15 IMSc pontot.
- Az IMSc pontok gyűjtése teljesen független a tantárgyban szerzhető ZH és HF pontoktól. Ezen pontok megszerzése és a fakultatív feladatok megoldása nélkül is jeles szinten teljesíthetők a tantárgy követelményei.
- Az IMSc pontok megszerzése az IMSc programban nem résztvevő hallgatók számára is biztosított.

Tartalom

- 1 Bevezetés
  - Követelmények, tudnivalók
  - **Egy kedvcsináló példa**
  - A példa Prolog változata
  - A példa Erlang változata

Bevezető példa: adott értékű kifejezés előállítása

- A feladat: írjunk programot a következő feladvány megoldására:
  - Adott számokból a négy alpművelettel (+, -, *, /) építsünk egy megadott értékű aritmetikai kifejezést!
(Feltételezhető, hogy az adott számok mind különböznek.)
  - Példa: keressünk egy olyan aritmetikai kifejezést, amely az 1, 3, 4, 6 számokból áll, és értéke 24 (nehéz feladat!)
  - Pontosítás:
    - A számok nem „tapaszthatók” össze hosszabb számokká
    - Mindegyik adott számot pontosan egyszer kell felhasználni, sorrendjük tetszőleges lehet
    - Nem minden alpműveletet kell felhasználni, egyfajta alpművelet többször is előfordulhat
    - Zárójelek tetszőlegesen használhatók
- Példák a fenti szabályoknak megfelelő, az 1, 3, 4, 6 számokból felépített aritmetikai kifejezésekre: $1 + 6 * (3 + 4)$, $(1 + 3)/4 + 6$

Hogyan ábrázoljuk az aritmetikai kifejezéseket?

- Első ötlet: füzér (string)
- Egy könnyebben kezelhető, strukturált ábrázoláshoz írjuk fel az aritmetikai kifejezés – $\langle \text{akif} \rangle$ – szintaxisát:

$$\begin{aligned} \langle \text{akif} \rangle & ::= \langle \text{szám} \rangle \mid \\ & \quad (\langle \text{akif} \rangle \langle \text{művelet} \rangle \langle \text{akif} \rangle) \\ \langle \text{művelet} \rangle & ::= + \mid - \mid * \mid / \end{aligned}$$

(az egyértelműség kedvéért minden részkifejezést zárójelbe teszünk)

- Az $\langle \text{akif} \rangle$ adatstruktúra egy lehetséges megvalósítása C nyelven:

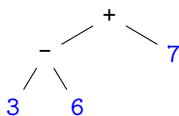
```
enum akif_fajta {Number, Plus, Minus, Times, Div};
struct akif { enum akif_fajta fajta;
              union { struct { int ertek;
                              } szam;
                    struct { struct akif *bal;
                              struct akif *jobb;
                              } osszetett;
              } u;
};
```

Az aritmetikai kifejezések matematikai absztrakciója

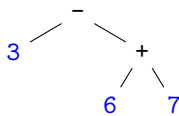
Milyen matematikai struktúra feleltethető meg $\langle \text{akif} \rangle$ -nek?

- Egy bináris fa
  - melynek levelei számokkal vannak címkézve
  - csomópontjai pedig a négy alapművelet valamelyikével
- Példák:

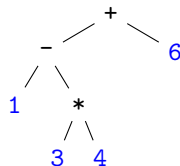
$$3+6 \quad 3-6+7 = (3-6)+7$$

$$3-(6+7)$$

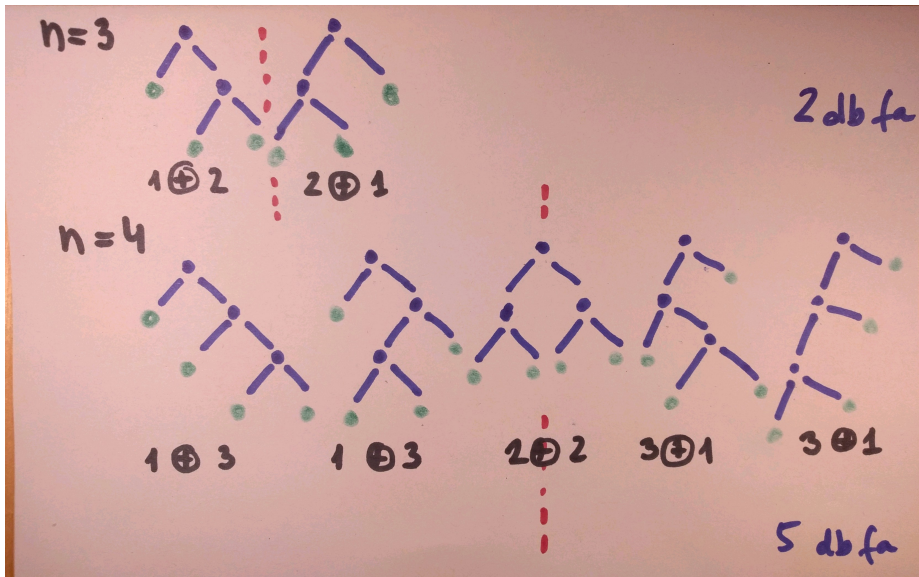
$$1-3*4+6$$

A bevezető példa megoldásának terve

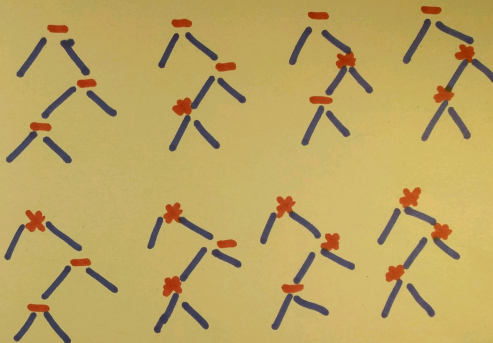
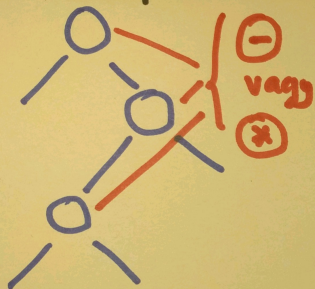
- Egyszerűsített példa:
levelek: 1, 3, 4, 6; *műveletek:* -, *; a kifejezés elvárt értéke: -11
- Állítsuk elő az adott levelekkel bíró összes $\langle \text{akif} \rangle$ -et, majd válogassuk ki azokat, amelyek értéke az adott szám (**brute-force, generate-and-test**) (n a levelek, m a műveletek száma, a példában $n = 4$, $m = 2$):
  - 1 Állítsuk elő az összes adott levélszámú, címkézetlen bináris fát (legyen f ezek száma, pl. $n = 4$ esetén $f = 5$)
  - 2 A csomópontokba minden lehetséges módon helyezzünk el műveleti jeleket ($f \cdot m^{n-1}$ fa)
  - 3 Állítsuk elő a levelek összes permutációját ($n!$ db)
  - 4 Minden csomópont-címkézett fa leveleibe írjunk be minden permutációt ($f \cdot m^{n-1} \cdot n!$ darab $\langle \text{akif} \rangle$, a példában $5 \cdot 2^{4-1} \cdot 4! = 960$)
- Számítsuk ki minden így előállított $\langle \text{akif} \rangle$ értékét, adjuk vissza azokat, amelyekre ez az elvárt számértékkel egyezik
- A példa megoldásai: $4 - (6 - 1) * 3$, $1 - (6 - 3) * 4$, $4 - 3 * (6 - 1)$, $1 - 4 * (6 - 3)$.

Címkézetlen bináris fák n levéllel

4-levelű fák - műveletek a csomópontokban

Prototípus:

5 db fa * 8-féle csomópont elhelyezés = 40-féle fa

4-levelű, teljesen címkézett fák

prototípus, pl.:

A:O B:O C:O D:O

↑ ↑ ↑ ↑

az adott 4 szám egy perm-ja

1, 3, 4, 6
1, 3, 6, 4
1, 4, 3, 6 ...

összesen $4! = 24$
lehetőség

1 3 4 6

1 3 6 4

1 4 3 6 ...

$40 * 24 = 960$
teljesen címkézett fa

Tartalom

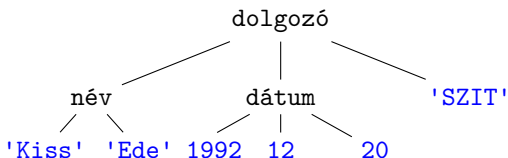
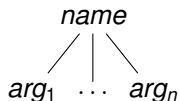
1 Bevezetés

- Követelmények, tudnivalók
- Egy kedvcsináló példa
- **A példa Prolog változata**
- A példa Erlang változata

A Prolog nyelv adatfogalma

A Prolog adatokat **Prolog kifejezés**nek hívjuk (angolul: **term**). Fajtái:

- egyszerű kifejezés: számkonstans (pl. `3`), névkonstans (pl. `alma`, `'SZIT'`) vagy változó (pl. `X`)
- összetett kifejezés (rekord, struktúra): `name(arg1, ..., argn)`
  - `name` egy névkonstans, az `argi` mezők tetsz. Prolog kifejezések
  - példa: `dolgozó(név('Kiss', 'Ede'), dátum(1992, 12, 20), 'SZIT')`.
  - az összetett kifejezések valójában fastruktúrát alkotnak:

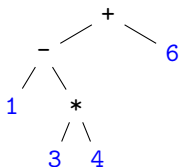
- a Prolog változó a matematikai változónak felel meg: **egyetlen**, esetleg még ismeretlen adatot jelent. A változó legfeljebb egyszer kaphat értéket (ez Erlangban is így van). Egy Prolog változó összetett kifejezés részeként többször is megjelenhet, pl. `név(X,X)` egy olyan embert jelöl, akinek a vezetékeve és keresztnéve ugyanaz (`X`).

Szintaktikus „édesítőszerek” Prologban

- Egy- és kétargumentumú struktúrák operátoros (infix, prefix stb.)

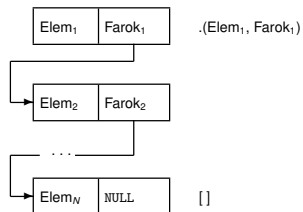
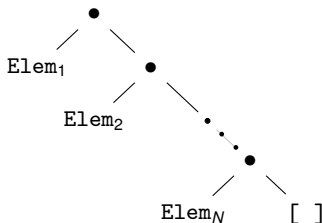
írasmódja: $1+2 \equiv +(1,2)$

```
| ?- write_canonical(1-3*4+6).
+(-(1,* (3,4)),6)
```


- Listák mint speciális struktúrák

```
| ?- write_canonical([6,4,3]).
'. '(6, '. '(4, '. '(3, [])))
```


Aritmetikai kifejezések Prologban – 1. lépés: ellenőrzés

Írjunk egy `kif` nevű, egyargumentumú Prolog eljárást!

A `kif(X)` hívás sikeresen fut le, ha `X` egy olyan kifejezés, amely számokból a négy alapművelet (+, -, *, /) segítségével épül fel (röviden, ha `X` **helyes**).

- Az alábbi sorokat helyezzük el pl. a `kif0.pl` file-ban:

% kif(K): K számokból a négy alapművelettel képzett helyes kifejezés.

```
kif(K) :- number(K).           % K helyes, ha K szám. (number beépített elj.)
```

```
kif(X+Y) :- kif(X), kif(Y).  % X+Y helyes, ha X helyes és Y helyes
```

```
kif(X-Y) :- kif(X), kif(Y).  % X-Y helyes, ha ...
```

```
kif(X*Y) :- kif(X), kif(Y).  % ...
```

```
kif(X/Y) :- kif(X), kif(Y).
```

- Betöltése: `| ?- compile(kif0).` vagy `| ?- consult(kif0).`
- Futtatás nyomkövetés nélkül és nyomkövetéssel (`consult`-ot követően):

<code> ?- kif(alma).</code>	<code> ?- trace, kif(alma).</code>
<code>no</code>	<code>1 1 Call: kif(alma) ?</code>
<code> ?- kif(1+2).</code>	<code>2 2 Call: number(alma) ?</code>
<code>yes</code>	<code>2 2 Fail: number(alma) ?</code>
<code> ?-</code>	<code>1 1 Fail: kif(alma) ?</code>
	<code>no</code>
	<code> ?-</code>

Aritmetikai kifejezések ellenőrzése – továbbfejlesztett változat

- A kif Prolog eljárás segédeljárást használó változata:

% kif2(K): K számokból a négy alapművelettel képzett kifejezés.

```
kif2(Kif) :-
    number(Kif).
kif2(Kif) :-
    alap4(X, Y, Kif),
    kif2(X), kif2(Y).
```

- Az alap4 segédeljárás:

*% alap4(X, Y, Kif): A Kif kifejezés az X és Y kifejezésekből
% a négy alapművelet egyikével áll elő.*

```
alap4(X, Y, X+Y).          alap4(X, Y, X-Y).
alap4(X, Y, X*Y).          alap4(X, Y, X/Y).
```

- Ekvivalens, ún. diszjunkciót használó változat („;” $\equiv$ „vagy”):

```
alap4(X, Y, Kif) :- (   Kif = X+Y   ;   Kif = X-Y
                      ;   Kif = X*Y   ;   Kif = X/Y
                      ).
```

A=B infix alakban írható beépített eljárás, jelentése:

A és B azonos alakra hozható, esetleges változóbehelyettesítésekkel.

Aritmetikai kifejezés leveleinek listája

- A `kif_levelek` eljárás ellenőrzi, hogy `Kif` egy számokból alapműveletekkel felépített kifejezés-e, és ha igen, `L`-ben előállítja ennek levéllistáját

```
% kif_levelek(Kif, L): A számokból alapműveletekkel felépülő Kif  
% kifejezés leveleiben levő számok listája L.
```

```
kif_levelek(Kif, L) :-  
    number(Kif), L = [Kif]. % L egyelemű, Kif-ből álló lista  
kif_levelek(Kif, L) :-  
    alap4(K1, K2, Kif),  
    kif_levelek(K1, LX),  
    kif_levelek(K2, LY),  
    append(LX, LY, L).
```

```
| ?- kif_levelek(2/3-4*(5+6), L).    → L = [2,3,4,5,6]
```

- Az `append` egy beépített eljárás, fejkommentje és példafutása:

```
% append(L1, L2, L3): Az L1 és L2 listák összefűzése az L3 lista.
```

```
| ?- append([1,2], [3,4], L).    → L = [1,2,3,4]
```

Az append eljárás többirányú használata

- Az append eljárás a fejkommentje által leírt *relációt* valósítja meg, sokféle módon használható, és több választ is adhat (új válasz kérése ; -vel)

% append(L1, L2, L3): Az L1 és L2 listák összefűzése az L3 lista.

```
| ?- append(L, [3], [1,2,3]).    % [1,2,3] utolsó eleme-e 3,
L = [1,2] ? ;                  % és milyen L lista van előtte?
no                               % nincs TÖBB válasz
| ?- append([1,2], L, [1,2,3]). % [1,2,3] prefixuma-e [1,2]?
L = [3] ? ; no
| ?- append(L1, L2, [1,2,3]).  % [1,2,3] hogyan bontható két részre?
L1 = [], L2 = [1,2,3] ? ;
L1 = [1], L2 = [2,3] ? ;
L1 = [1,2], L2 = [3] ? ;
L1 = [1,2,3], L2 = [] ? ; no
| ?- append(L, [2], L2).
L = [], L2 = [2] ? ;
L = [_A], L2 = [_A,2] ? ;
L = [_A,_B], L2 = [_A,_B,2] ? ; % végtelen sok válasz, problémás ...
...
```

Adott levéllistájú aritmetikai kifejezések előállítás

- A `kif_levelek` eljárás sajnos nem használható „visszafelé”, végtelen ciklusba esik, lásd pl. `| ?- kif_levelek(Kif, [1])`.
- Ez javítható a hívások átrendezésével és új feltételek beszúrásával:

```

% kif_levelek(+Kif, -L):           % levelek_kif(+L, -Kif):
% Kif levéllistája L.           % Kif levéllistája L.
kif_levelek(Kif, L) :-         levelek_kif(L, Kif) :-
    L = [Kif],                 L = [Kif],
    number(Kif).              number(Kif).
kif_levelek(Kif, L) :-         levelek_kif(L, Kif) :-
    alap4(K1, K2, Kif),        append(L1, L2, L),
                                L1 \= [], L2 \= [],
                                % L1, L2 nem-üres listák
                                levelek_kif(L1, K1),
                                levelek_kif(L2, K2),
                                alap4(K1, K2, Kif).

| ?- levelek_kif([1,3,4], K).
K = 1+(3+4) ? ; K = 1-(3+4) ? ; K = 1*(3+4) ? ; K = 1/(3+4) ? ;
K = 1+(3-4) ? ; K = 1-(3-4) ? ; K = 1*(3-4) ? ; K = 1/(3-4) ? ; ...

```


Adott értékű kifejezés előállítás

- Bevezető példánk megoldásához szükségesek további nyelvi elemek
  - A `lists` könyvtárban található `permutation` eljárás:
    - % permutation(L, PL): PL az L lista permutációja.*
  - Az `==` (`=\=`) beépített aritmetikai eljárás mindkét argumentumában aritmetikai kifejezést vár, azokat kiértékeli, és **csak** akkor sikerül, ha az értékek aritmetikailag megegyeznek (különböznek), pl.

```
| ?- 4+2 =\= 3*2. → no
```

```
| ?- 4+2 == 2*3. → yes
```

- A példa megoldása:

```
% levelek_ertek_kif(L, Ertek, Kif): Kif az L listabeli számokból  
% a négy alapművelet segítségével felépített olyan kifejezés,  
% amelynek értéke Ertek.
```

```
levelek_ertek_kif(L, Ertek, Kif) :-
```

```
    permutation(L, PL), levelek_kif(PL, Kif), Kif == Ertek.
```

```
| ?- levelek_ertek_kif([1,3,4], 11, Kif).
```

```
Kif = 3*4-1 ? ; Kif = 4*3-1 ? ; no
```

Adott értékű kifejezés előállítás – a teljes kód

```

:- use_module(library(lists), [permutation/2]). % importálás

% levelek_ertek_kif(L, Ertek, Kif): Kif az L listabeli számokból
% a négy alapl művelettel felépített, Ertek értékű kifejezés.
levelek_ertek_kif(L, Ertek, Kif) :-
    permutation(L, PL), levelek_kif(PL, Kif), Kif == Ertek.

% levelek_kif(L,Kif): Az alapl műveletekkel felépített Kif levéllistája L.
levelek_kif(L, Kif) :-
    L = [Kif], number(Kif).
levelek_kif(L, Kif) :-
    append(L1, L2, L),
    L1 \= [], L2 \= [], levelek_kif(L1, K1), levelek_kif(L2, K2),
    alap4_0(K1, K2, Kif).

% alap4_0(X, Y, K): K X-ből és Y-ből értelmes alapl művelettel áll elő.
alap4_0(X, Y, X+Y).
alap4_0(X, Y, X-Y).
alap4_0(X, Y, X*Y).
alap4_0(X, Y, X/Y) :- Y \= 0. % a 0-val való osztás kiküszöbölése

```

Tartalom

- 1 Bevezetés
  - Követelmények, tudnivalók
  - Egy kedvcsináló példa
  - A példa Prolog változata
  - A példa Erlang változata

Erlang-kifejezések

- Erlang: nem logikai, hanem *funkcionális* programnyelv
- Összetett Erlang-kifejezéseket, függvényhívásokat értékelünk ki:

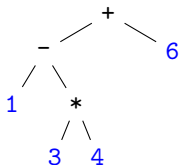
```
1> [1-3*4+6, 1-3/4+6].
[-5,6.25]
2> lists:seq(1,3).
[1,2,3]
3> {1/2, '+', 1+1}.
{0.5, '+', 2}
```
- *Hármas*: $\{K_1, K_2, K_3\}$, ahol K_i tetszőleges Erlang-kifejezés. *Pár*: $\{K_1, K_2\}$.
- A *listanézet* Erlang-kifejezés a matematikai halmaznézethez hasonló:


```
4> [X || X <- [1,2,3]].           % {x|x ∈ {1,2,3}}
[1,2,3]
5> [X || X <- [1,2,3], X*X > 5]. % {x|x ∈ {1,2,3}, x2 > 5}
[3]
6> [{X,Y} || X <- [1,2,3], Y <- lists:seq(1,X)].
% {(x,y)|x ∈ {1,2,3}, y ∈ {1..x}}
[{1,1},{2,1},{2,2},{3,1},{3,2},{3,3}]
```

Aritmetikai kifejezések ábrázolása

- A Prologgal ellentétben az Erlang automatikusan sem ábrázolni, sem felsorolni nem tudja az aritmetikai kifejezéseket
- A Prolog egy aritmetikai kifejezést faként ábrázol:

```
| ?- write_canonical(1-3*4+6).
+(-(1,*(3,4)),6)
yes
```


- Az Erlangban explicit módon fel kell sorolni és ki kell értékelni az összes fát
- A példaprogramunkban a fenti aritmetikai kifejezést (önkényesen) egymásba ágyazott hármassokkal ábrázoljuk:


```
{ {1, '-', {3, '*', 4}}, '+', 6 }
```

Adott méretű fák felsorolása

- Faelrendezések felsorolása például csupa 1-esekből és '+' műveletekből
- Összesen 5 db 4 levelű fa van:

```
{1, '+', {1, '+', {1, '+', 1}}}
{1, '+', {{1, '+', 1}, '+', 1}}
{{1, '+', 1}, '+', {1, '+', 1}}
{{1, '+', {1, '+', 1}}, '+', 1}
{{{1, '+', 1}, '+', 1}, '+', 1}
```

Matematikai nézet

Fa definíciója:

- 1 levelet tartalmazó fák halmaza: $\{1\}$
- n levelet tartalmazóké:

$$\left\{ (b, '+', j) \mid \begin{array}{l} i \in [1 .. n - 1], \\ b \in \text{fak}(i), \\ j \in \text{fak}(n - i) \end{array} \right\}$$

Erlang-kód

```
-type fa() :: 1 | {fa(), '+', fa()}.
-spec kif:fak(N :: integer()) -> F :: [fa()].
% Az összes N levelű fa listája F.
fak(1) ->
  [1];
fak(N) ->
  [ {BalFa, '+', JobbFa}
    || I <- lists:seq(1, N-1),
    BalFa <- fak(I),
    JobbFa <- fak(N-I)    ].
```

Csupa 1-esekből és '+' műveletekből álló fák

1. 2. 3.
 $\xi 1, '+'$, $\xi 1, '+'$, $\xi 1, '+'$, 1333

1. 3. 2.
 $\xi 1, '+'$, $\xi \xi 1, '+'$, 13 , $'+'$, 133

2. 1. 3.
 $\xi \xi 1, '+'$, 13 , $'+'$, $\xi 1, '+'$, 133

2. 3. 1.
 $\xi \xi 1, '+'$, $\xi 1, '+'$, 133 , $'+'$, 13

3. 2. 1.
 $\xi \xi \xi 1, '+'$, 13 , $'+'$, 13 , $'+'$, 13

Adott levéllistájú aritmetikai kifejezések felsorolása

- Segédfv: egy lista összes lehetséges kettévágása nem üres listákra

```
1> kif:kettevagasok([1,3,4,6]).
[ {[1],[3,4,6]}, {[1,3],[4,6]}, {[1,3,4],[6]} ]
```

- Kifejezések adott számokból *adott sorrendben*, 4 alapműveletből:

Erlang-kód

```
-type mov() :: '+' | '-' | '*' | '/'.
-type kif() :: integer() | {kif(),mov(),kif()}.
-spec kif:kifek(L::[integer()]) -> K::[kif()].
% Az L-beli számokból épített kif-ek listája K.
kifek([H]) ->
  [H];
kifek(L) ->
  [ {B,M,J}
    || {LB,LJ} <- kettevagasok(L),
        B <- kifek(LB),
        J <- kifek(LJ),
        M <- ['+', '-', '*', '/']
  ].
```

Matematikai nézet

Kifejezés (kif) definíciója
(az előző általánosítása):

- Egyetlen h levelet tartalmazó kifek: $\{h\}$
- L levéllistájú kifek:

$$\{(b, m, j) \mid \begin{array}{l} L_B \oplus L_J = L, \\ b \in \text{kifek}(L_B), \\ j \in \text{kifek}(L_J), \\ m \in \{+, -, *, /\} \end{array}\}$$

Utolsó lépés: a kifejezések explicit kiértékelése

```
-spec kif:ertek(K :: kif()) -> E :: integer().
% A K kifejezés értéke E.
ertek({B,Muvelet,J}) -> erlang:Muvelet(ertek(B), ertek(J));
ertek(I) -> I.
```

- Példák:

```
1> erlang:'+'(1,3).
4
2> kif:ertek(3).
3
3> kif:ertek({{1,'-',{3,'*',4}},'+',6}).
-5
4> kif:ertek({1,'/',0}).
** exception error: ...
```

```
-spec kif:permutaciok(L :: [any()]) -> P :: [[any()]].
% Az L lista elemeinek összes permutációját tartalmazó lista P.
5> kif:permutaciok([1,3,4]).
[[1,3,4], [1,4,3], [3,1,4], [3,4,1], [4,1,3], [4,3,1]]
```

Adott értékű kifejezések felsorolása – teljes kód

```
kif:megoldasok([1,3,4,6], 24).
```

```
-module(kif).
-compile([export_all]).
```

```
megoldasok(Szamok, Eredmeny) ->
  [ Kif || L <- permutaciok(Szamok),
    Kif <- kifek(L),
    (catch ertek(Kif)) == Eredmeny ].
```

- **catch**: ha nincs hiba, az ertek(Kif) értékét adja eredményül; hiba esetén, pl. 0-val való osztáskor „elkapja” a hibát, és egy ennest ad eredményül.

```
kifek([H]) -> [H];
kifek(L) -> [ {B,M,J} || {LB,LJ} <- kettevagasok(L),
              B <- kifek(LB),
              J <- kifek(LJ),
              M <- ['+', '-', '*', '/'] ].

ertek({B,M,J}) -> erlang:M(ertek(B), ertek(J));
ertek(I) -> I.

kettevagasok(L) -> [ {LB,LJ} || I <- lists:seq(1, length(L)-1),
                    {LB,LJ} <- [lists:split(I, L)] ].

permutaciok([]) -> [[]];
permutaciok(L) -> [ [H|T] || H <- L, T <- permutaciok(L--[H]) ].
```

Adott értékű kifejezések – specifikációk és fejkommentek

```
-type muv() :: '+' | '-' | '*' | '/'.  
-type kif() :: integer() | {kif(),muv(),kif()}.  
  
-spec megoldasok(L :: [integer()], E :: integer()) -> K :: [kif()].  
% Az L számokkal az E eredményt adó kifejezések listája K.  
  
-spec kif:kifek(L :: [integer()]) -> K :: [kif()].  
% Az L-beli számokból épített kifejezések listája K.  
  
-spec kif:ertek(K :: kif()) -> E :: integer().  
% A K kifejezés értéke E.  
  
-type int() :: integer().  
-spec kettevasok(L::[int()]) -> PL::[{BL::[int()], JL::[int()]}].  
% Az összes olyan nem-üres BL és JL listákból álló párok listája PL,  
% amelyek páronként összefűzve az L listát adják.  
  
-spec kif:permutaciok(L :: [any()]) -> P :: [[any()]].  
% Az L lista elemeinek összes permutációját tartalmazó lista P.
```

II. rész

Cékla: deklaratív programozás C++-ban

- 1 Bevezetés
- 2 Cékla: deklaratív programozás C++-ban
- 3 Erlang alapok
- 4 Prolog alapok
- 5 Haladó Erlang
- 6 Haladó Prolog

Tartalom

2

Cékla: deklaratív programozás C++-ban

- Imperatív és deklaratív programozás C nyelven
- Jobbrekurzió (terminális rekurzió)
- A Cékla programozási nyelv
- Listakezelés Céklában
- Magasabb rendű függvények (kiegészítő anyag)

Imperatív és deklaratív programozási szemlélet

- Imperatív program

- felszólító módú, utasításokból áll
- változó: változtatható értékű memóriahely
- C nyelvű példa:

```
int pow(int A, int N) { // pow(A,N) = AN
    int P = 1;          // Legyen P értéke 1!
    while (N > 0) {     // Amíg N>0 ismételd ezt:
        N = N-1;        // Csökkentsd N-et 1-gyel!
        P = P*A;       // Szorozd P-t A-val!
    }                  // Add vissza P végértékét
    return P;          }
```

- Deklaratív program

- kijelentő módú, egyenletekből, állításokból áll
- változó: egyetlen, fix, a programírás idején ismeretlen értékkel bír
- Erlang példa:

```
pow(A,N) -> if          % Elágazás
    N==0 -> 1;          % Ha N == 0, akkor 1
    N>0  -> A * pow(A, N-1) % Ha N>0, akkor A*AN-1
    end.                % Elágazás vége
```

Deklaratív programozás imperatív nyelven

Lehet pl. C-ben is deklaratívan programozni

ha nem használunk: értékadó utasítást, ciklust, ugrást stb.,
de használhatunk: konstans változót, (rekurzív) függvényt, 'if-then-else'-t

- Példa (a `pow` függvény deklaratív változata a `powd`):

```
// powd(A,N) = AN
int powd(const int A, const int N) {
    if (N > 0)                // Ha N > 0
        return A * powd(A,N-1); // akkor AN = A*AN-1
    else
        return 1;            // egyébként AN = 1
}
```

- A (fenti típusú) rekurzió költséges, nem valósítható meg konstans tárigénnyel :- (

```
powd(10,3) : 10*powd(10,2) : 10*(10*powd(10,1)) :
    10 * (10 * (10 * 1))
```

veremben tárolva

Tartalom

2 Cékla: deklaratív programozás C++-ban

- Imperatív és deklaratív programozás C nyelven
- **Jobbrekurzió (terminális rekurzió)**
- A Cékla programozási nyelv
- Listakezelés Céklában
- Magasabb rendű függvények (kiegészítő anyag)

Hatékony deklaratív programozás

- A rekurzióknak van egy hatékonyan megvalósítható változata
- Példa: döntsük el, hogy egy A szám előáll-e egy B szám hatványaként:

```
/* ispow(A,B) = létezik  $i$ , melyre  $B^i = A$ .
 * Előfeltétel:  $A > 0$ ,  $B > 1$  */
```

```
int ispow(int A, int B) {
    if (A == 1) return true;
    if (A%B==0) return ispow(A/B, B);
    return false;
}
```

```
int ispow(int A, int B) {
    again:
    if (A == 1) return true;
    if (A%B==0) {A=A/B; goto again;}
    return false;
}
```

- Itt a **színezett** rekurzív hívás átírható iteratív kódra: értékadással és ugrással helyettesíthető!
- Ez azért tehető meg, mert a rekurzióból való visszatérés után *azonnal* kilépünk az adott függvényhívásból, nincs több elvégzendő művelet.
- Az ilyen függvényhívást **jobbrekurzió**nak vagy **terminális rekurzió**nak vagy **farokrekurzió**nak nevezzük („*tail recursion*”).
- A Gnu C fordító (GCC) megfelelő optimalizálási szint mellett a rekurzív definícióból is a nem-rekurzív (jobboldali) kóddal azonos kódot generál!

Jobbrekurzív függvények

- Lehet-e jobbrekurzív kódot írni a hatványozási ($\text{pow}(A, N)$) feladatra?
  - A gond az, hogy a rekurzióból „kifelé jövet” már nem csinálhatunk semmit.
  - Tehát a végeredménynek az utolsó hívás belsejében elő kell állnia!
  - A megoldás: segédfüggvény definiálása, amelyben egy vagy több ún. gyűjtőargumentumot (*akkumulátort*) helyezünk el.
- A $\text{pow}(A, N)$ jobbrekurzív (iteratív) megvalósítása:

// Segédfüggvény: $\text{powi}(A, N, P) = P * A^N$

```
int powi(const int A, const int N, const int P) {
    if (N > 0)
        return powi(A, N-1, P*A);
    else
        return P;
}
```

```
int powi(const int A, const int N){
    return powi(A, N, 1);
}
```

Tartalom

2 Cékla: deklaratív programozás C++-ban

- Imperatív és deklaratív programozás C nyelven
- Jobbrekurzió (terminális rekurzió)
- **A Cékla programozási nyelv**
- Listakezelés Céklában
- Magasabb rendű függvények (kiegészítő anyag)

Cékla 2: A „CÉ++” nyelv egy deKLAratív része

- **Megszorítások:**
  - Típusok: csak `int`, lista vagy függvény (lásd később)
  - Utasítások: `if-then-else`, `return`, blokk, kifejezés
  - Változók: csak egyszer, deklarálásukkor kaphatnak értéket (`const`)
  - Kifejezések: változókból és konstansokból kétargumentumú operátorokkal, függvényhívásokkal és feltételes szerkezetekkel épülnek fel
    - $\langle \text{aritmetikai-op} \rangle$: `+` | `-` | `*` | `/` | `%` |
    - $\langle \text{hasonlító-op} \rangle$: `<` | `>` | `==` | `!=` | `>=` | `<=`
- C++ fordítóval is fordítható a `cekla.h` fájl birtokában: láncolt lista kezelése, függvénytípusok és kiírás
- Kiíró függvények: főleg nyomkövetéshez, ugyanis *mellékhátasuk* van!
  - `write(X)`; Az `x` kifejezés kiírása a standard kimenetre
  - `writeln(X)`; Az `x` kifejezés kiírása és soremelés
- A (Prologban írt) Cékla fordító és a `cekla.h` letölthető a tárgy honlapjáról:
<https://dp.iit.bme.hu/download.html>

Cékla Hello world!

hello.cpp

```
#include "cekla.h"           // így C++ fordítóval is fordítható
int main() {                // bárhogy nevezhetnénk a függvényt
    writeln("Hello World!"); // nem-deklaratív utasítás
}                            // C++ komment megengedett
```

- Fordítás és futtatás a cekla programmal:

```
$ cekla hello.cpp           Cékla parancssori indítása
Welcome to Cekla 2.238: a compiler for a declarative C++ sublanguage
* Function 'main' compiled
* Code produced
To get help, type:         |* help;
|* main()                  kiértékelendő kifejezés
Hello World!              a mellékhatás
|* ^D                      end-of-file (Ctrl+D v Ctrl+Z)
Bye
$ g++ hello.cpp && ./a.out szabályos C++ program is
Hello World!
```

A Cékla nyelv szintaxisa

- A szintaxist BNF jelöléssel adjuk meg, kiterjesztés:
  - ismétlés (0, 1, vagy többszöri): «ismétlendő»...
  - zárójelezés: [...]
  - < > jelentése: semmi
- A program szintaxisa

```

<program> ::=          <preprocessor_directive>...
                       <function_definition>...

<function_definition> ::= <head> <block>

<head> ::=             <type> <identifier>(<formal_args>)

<type> ::=             [const | < >] [int | list | fun1 | fun2]

<formal_args> ::=      <formal_arg>[, <formal_arg>]... | < >

<formal_arg> ::=       <type> <identifier>

<block> ::=            { [<declaration> | <statement>]... }

<declaration> ::=     <type> <declaration_elem>
                       [, <declaration_elem>]... ;

<declaration_elem> ::= <identifier> = <expression>

```

Cékla szintaxis folytatás: utasítások, kifejezések

```

<statement> ::=      if (<expression>) <statement> <else_part>
                    | <block>
                    | <expression> ;
                    | return <expression> ;
                    | ;

<else_part> ::=      else <statement> | < >

<expression> ::=     <expression_3> [? <expression> : <expression> | < >]
<expression_3> ::=  <expression_2> [<comp_op> <expression_2>]...
<expression_2> ::=  <expression_1> [<add_op> <expression_1>]...
<expression_1> ::=  <expression_0> [<mul_op> <expression_0>]...
<expression_0> ::=  <identifier>
                    | <constant>
                    | <identifier>(<actual_args>)
                    | (<expression>)

<constant> ::=      <integer> | <string> | '<char>'
<actual_args> ::=    <expression> [, <expression>]... | < >
<comp_op> ::=       < | > | == | != | >= | <=
<add_op> ::=        + | -
<mul_op> ::=        * | / | %

```

Tartalom

2 Cékla: deklaratív programozás C++-ban

- Imperatív és deklaratív programozás C nyelven
- Jobbrekurzió (terminális rekurzió)
- A Cékla programozási nyelv
- **Listakezelés Céklában**
- Magasabb rendű függvények (kiegészítő anyag)

Lista építése

- Egészeket tároló láncolt lista
- Üres lista: `nil` (globális konstans)
- Lista építése:

```
// Új listát ad vissza: első eleme Head, farka a Tail lista.  
list cons(int Head, list Tail);
```

pelda.cpp – példaprogram

```
#include "cekla.h" // így szabályos C++ program is  
int main() { // szabályos függvénydeklaráció  
    const list L1 = nil; // üres lista  
    const list L2 = cons(30, nil); // [30]  
    const list L3 = cons(10, cons(20, L2)); // [10,20,30]  
    writeln(L1); // kimenet: []  
    writeln(L2); // kimenet: [30]  
    writeln(L3); // kimenet: [10,20,30]  
}
```

Futtatás Céklaival

```
$ cekla
Welcome to Cekla 2.xxx: a compiler for a declarative C++ sublanguage
To get help, type:      |* help;
|* load "pelda.cpp";
* Function 'main' compiled
* Code produced
|* main();
[]
[30]
[10,20,30]
|* cons(10,cons(20,cons(30,nil)));
[10,20,30]
|* ^D
Bye
$
```

Lista szétbontása

- Első elem lekérdezése:

```
int hd(list L)      // Visszaadja a nem üres L lista fejét.
```

- Többi elem lekérdezése:

```
list tl(list L)    // Visszaadja a nem üres L lista farkát.
```

- Egyéb operátorok: = (inicializálás), ==, != (összehasonlítás)

- Példa:

```
int sum(const list L) {      // az L lista elemeinek összege
    if (L == nil) return 0; // ha L üres, akkor 0,
    else {                  // különben hd(L) + sum(tl(L))
        const int X = hd(L); // segédváltozókat használhatunk,
        const list T = tl(L); // de csak konstansokat
        return X + sum(T);   // rekurzió (ez nem jobbrekurzió!)
    }
}

int main() {
    const int X = sum(cons(10,cons(20,nil))); // sum([10,20]) == 30
    writeln(X);                             // mellékhatás: kiírjuk a 30-at
}
```

Sztringek Céklaiban

- Sztring nem önálló típus: karakterkódok listája, „szintaktikus édesítőszer”
- A lista a C nyelvből ismert „lezáró nullát” ('\\0') nem tárolja!
- `write` heurisztikája: ha a lista csak nyomtatható karakterek kódját tartalmazza (32..126), sztring formában íródik ki:

```
int main() {
    const list L4 = "abc";                // abc
    const list L5 = cons(97, cons(98, cons(99, nil))); // abc
    writeln(L4 == L5);                   // 1
    writeln(nil == "");                  // 1, true int-értéke
    writeln(nil);                         // []
    writeln(L5);                          // abc
    writeln(cons(10, L5));                 // [10,97,98,99]
    writeln(tl(L4));                       // bc
}
```

Listák összefűzése: append

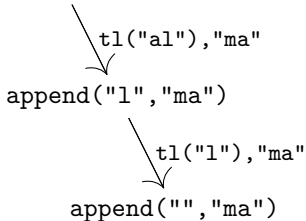
- `append(L1, L2)` visszaadja `L1` és `L2` elemeit egymás után fűzve

// `append(L1, L2) = L1 ⊕ L2` (`L1` és `L2` összefűzése)

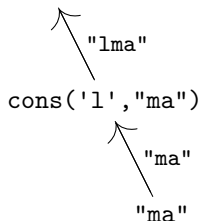
```
list append(const list L1, const list L2) {
    if (L1 == nil) return L2;
    return cons(hd(L1), append(tl(L1), L2)); }
```

- Például `append("al", "ma") == "alma"` (vagyis `[97,108,109,97]`).

`append("al", "ma")`

`cons('a', "lma")`

- $O(n)$ lépésszámú (`L1` hossza), ha a lista átadása, `cons`, `hd`, `tl` $O(1)$
- Megjegyzés: a fenti megvalósítás nem jobbrekurzív

Lista megfordítása: `nrev`, `reverse`

- Naív (négyzetes lépésszámú) megoldás

```
// nrev(L) = az L lista megfordítva
list nrev(const list L) {
    if (L == nil) return nil;
    return append(nrev(tl(L)), cons(hd(L), nil));
}
```

- Lineáris lépésszámú megoldás

```
// reverse(L) = az L lista megfordítva
list reverse(const list L) {
    return revapp(L, nil);
}

// revapp(L, L0) = az L lista megfordítása L0 elé fűzve
list revapp(const list L, const list L0) {
    if (L == nil) return L0;
    return revapp(tl(L), cons(hd(L), L0));
}
```

- Egy jobbrekurzív `appendi(L1, L2): revapp(revapp(L1,nil), L2)`

Tartalom

2

Cékla: deklaratív programozás C++-ban

- Imperatív és deklaratív programozás C nyelven
- Jobbrekurzió (terminális rekurzió)
- A Cékla programozási nyelv
- Listakezelés Céklában
- Magasabb rendű függvények (kiegészítő anyag)

Magasabb rendű függvények Céklában (kieg. anyag)

- Magasabb rendű függvény: paramétere vagy eredménye függvény
- A Cékla két függvénytípust támogat:

```
typedef int(* fun1 )(int)           // Egy paraméteres egész fv
typedef int(* fun2 )(int, int)     // Két paraméteres egész fv
```

- Példa: ellenőrizzük, hogy egy lista számjegykepek listája-e

```
// Igaz, ha L minden X elemére teljesül a P(X) predikátum
int for_all(const fun1 P, const list L) {
    if (L == nil) return true;           // triviális
    else {
        if (P(hd(L)) == false) return false; // ellenpélda?
        return for_all(P, tl(L));       // többire is teljesül?
    }
}

int digit(const int X) { // Igaz, ha X egy számjegy kódja
    if (X < '0') return false; // 48 == '0'
    if (X > '9') return false; // 57 == '9'
    return true;             }

int szamjegyek(const list L) { return for_all(digit, L); }
```


Magasabb rendű függvények: map, filter (kieg. anyag)

- `map(F,L)`: az $F(X)$ elemekből álló lista, ahol X végigfutja az L lista elemeit

```
list map(const fun1 F, const list L) {  
    if (L == nil) return nil;  
    return cons(F(hd(L)), map(F, tl(L)));  
}
```

- Például az $L=[10,20,30]$ lista elemeit eggyel növelve: $[11,21,31]$

```
int incr(const int X) { return X+1; }
```

Így a `map(incr, L)` kifejezés értéke $[11,21,31]$.

- `filter(P,L)`: az L lista azon X elemei, amelyekre $P(X)$ teljesül

```
list filter(const fun1 P, const list L) {  
    if (L == nil) return nil;  
    if (P(hd(L))) return cons(hd(L), filter(P, tl(L)));  
    else return filter(P, tl(L));  
}
```

- Például keressük meg a "X=100;" sztringben a számjegyeket:
A `filter(digit, "X=100;")` kifejezés értéke "100" (azaz $[49,48,48]$)

Magasabb rendű függvények: foldl (kieg. anyag)

- Hajtogatás balról

```
// foldl(F, a, [x1, ..., xn]) = F(xn, ..., F(x2, F(x1, a)))...
int foldl(const fun2 F, const int Acc, const list L) {
    if (L == nil) return Acc;
    else
        return foldl(F, F(hd(L), Acc), tl(L));
}
```

- Futási példák, L = [1,5,3,8]

```
int xmy(int X, int Y) { return X-Y; }
int ymx(int X, int Y) { return Y-X; }

foldl(xmy, 0, L) = (8-(3-(5-(1-0)))) = 9
foldl(ymx, 0, L) = (((((0-1)-5)-3)-8) = -17
```

Magasabb rendű függvények: foldr (kieg. anyag)

- Hajtogatás jobbról

```
// foldr(F, a, [x1, ..., xn]) = F(x1, F(x2, ..., F(xn, a)...))
int foldr(const fun2 F, const int Acc, const list L) {
    if (L == nil) return Acc;
    else
        return F(hd(L), foldr(F, Acc, tl(L)));
}
```

- Futási példák, L = [1,5,3,8]

```
int xmy(int X, int Y) { return X-Y; }
int ymx(int X, int Y) { return Y-X; }

foldr(xmy, 0, L) = (1-(5-(3-(8-0)))) = -9
foldr(ymx, 0, L) = (((((0-8)-3)-5)-1) = -17
```

III. rész

Erlang alapok

- 1 Bevezetés
- 2 Cékla: deklaratív programozás C++-ban
- 3 Erlang alapok**
- 4 Prolog alapok
- 5 Haladó Erlang
- 6 Haladó Prolog

Tartalom

3

Erlang alapok

- **Bevezetés**
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Funkcionális programozás (FP): mi az?

- Programozás *függvények alkalmazásával*.
- Kevésbé elterjedten *applikatív programozásnak* is nevezik (vö. function **application**).
- A függvény: leképezés – az argumentumából állítja elő az eredményt. A tiszta (matematikai) függvénynek nincs *mellékhatása*.
- Az FP fő jellemzői:
  - függvények (csak **bemenő** paraméterekkel és visszatérési értékkel),
  - nem frissíthető változók,
  - rekurzió (algoritmusok, adatok).

Példák funkcionális programozási nyelvekre, nyelvcsaládokra:

- Lisp (Common Lisp), Scheme, Clojure (JVM-en fut)
- SML, Caml, Caml Light, OCaml, Alice, F# (.NET)
- Clean, Haskell
- Erlang, Elixir (Erlang VM-en fut)
- Elm
- Funkcionális is: Kotlin, Python, Julia, Scala, ...

Az Erlang nyelv

- 1985: megszületik „Ellemtelben” (Ericsson–Televerket labor)
  - Agner Krarup Erlang dán matematikus, ill. Ericsson language
  - 1985-86: első interpreter Prologban! (Joe Armstrong)
- 1991: első megvalósítás, első projektek
- 1997: első OTP (Open Telecom Platform)
- 1998-tól: nyílt forráskódú, szabadon használható
<http://www.erlang.org/>
- Funkcionális alapú (functionally based)
- Párhuzamos programozást segítő (concurrency-oriented)
- Hibatűrő (fault-tolerant) – hatékony hibakezelés
- Skálázható (scalable)
- Gyakorlatban használt
[http://en.wikipedia.org/wiki/Erlang_\(programming_language\)#Distribution](http://en.wikipedia.org/wiki/Erlang_(programming_language)#Distribution),
<https://www.erlang-solutions.com/>

„Programming is fun!”

Erlang-szakirodalom (egy kivételével angolul)

- Simon St. Laurent: *Introducing Erlang. Getting Started in Functional Programming*. O'Reilly, 2013.
<http://shop.oreilly.com/product/0636920025818.do>
- Learn You Some Erlang for great good! (online is olvasható)
<http://learnyousomeerlang.com>
- Joe Armstrong: *Programming Erlang. Software for a Concurrent World. Second Edition. The Pragmatic Programmers*, 2013.
<http://www.pragprog.com/book/jaerlang2/programming-erlang>
- Francesco Cesarini, Simon Thompson: *Erlang Programming*. O'Reilly, 2009. <http://oreilly.com/catalog/9780596518189/>

További irodalom:

- Online dokumentáció: <http://erlang.org/doc.html>
- Lokális dokumentáció (Csak Linuxon 'erlang-manpages' csomaggal):
`erl -man <module>`, ahol `<module>` = `erlang`, `lists`, `dict`, `sets`, `io` stb.
- Wikibooks on Erlang Programming
http://en.wikibooks.org/wiki/Erlang_Programming
- ERLANG összefoglaló magyarul
<http://nyelvek.inf.elte.hu/leirasok/Erlang/>

Erlang: online kurzus, fejlesztőkörnyezetek

- **Erlang-kurzus:** <https://www.erlang.org/course>
- **Editors and IDEs for Erlang:**
https://ugc.futurelearn.com/uploads/files/19/b1/19b1685a-989c-4524-9b7e-46061055dc44/Editors_for_Erlang.pdf
  - **Emacs + erlang-mode** (syntax highlighting, smart indentation, code skeletons) + **distel** (code navigation and completion) + **flymake** (on-the-fly syntax checking) + **wrangler** (global symbol changes)
http://erlang.org/doc/apps/tools/erlang_mode_chapter.html
  - **Erlang for Visual Studio Code**
<https://marketplace.visualstudio.com/items?itemName=pgourlain.erlang>
  - **Erlide / Eclipse:** <https://erlide.org/>
  - **escript:** <https://erlang.org/doc/man/escript.html>
  - **Erlang-docker:** https://hub.docker.com/_/erlang
  - **Továbbiak:** <http://erlang.org/faq/tools.html>

Online Erlang értelmezők is vannak, de nem jók a velük szerzett hallgatói tapasztalatok, használatukat nem javasoljuk.

Erlang runtime system (interpreter)

- Erlang shell (REPL: read-eval-print loop)

Sor lezárása és kiértékelés indítása „pont-bevitel”-lel.

```
$ erl
Erlang/OTP ...
Eshell V... (abort with ^G)
1> 3.2 + 2.1 * 2.
7.4
2> atom.
atom
3> 'Atom'.
'Atom'
4> "string".
"string"
5> {ennes, 'A', a, 9.8}.
{ennes,'A',a,9.8}
6> [lista, 'A', a, 9.8].
[lista,'A',a,9.8]
7> q().
ok
$
```

Kilépés ^G (ctrl-G) után

```
...
7> ^G
User switch command
--> h
    c [nn]           - connect to job
    i [nn]           - interrupt job
    k [nn]           - kill job
    j                - list all jobs
    s [shell]        - start local shell
    r [node [shell]] - start remote shell
    q                - quit erlang
    ? | h            - this message
--> q % Itt nem kell pont!
$
```

Erlang shell: parancsok

```
1> help().
** shell internal commands **
b()          -- display all variable bindings
e(N)         -- repeat the expression in query <N>
f()          -- forget all variable bindings
f(X)         -- forget the binding of variable X
h()          -- history
v(N)         -- use the value of query <N>
rr(File)     -- read record information from File (wildcards allowed)
...
** commands in module c **
c(File)      -- compile and load code in <File>
cd(Dir)      -- change working directory
help()       -- help info
l(Module)    -- load or reload module
lc([File])   -- compile a list of Erlang modules
ls(); ls(Dir) -- list files in the current folder; list files in folder <Dir>
m(), m(Mod)  -- which modules are loaded; information about module <Mod>
pwd()        -- print working directory
q()          -- quit - shorthand for init:stop()
...
```

Erlang shell: ^G (ctrl-G) és ^C (ctrl-C)

- ^G hatása

User switch command

```
--> h
c [nn]    - connect to job
i [nn]    - interrupt job
k [nn]    - kill job
j         - list all jobs
s         - start local shell
r [node]  - start remote shell
q         - quit erlang
? | h     - this message
--> c
```

- ^C hatása

```
BREAK: (a)bort (c)ontinue (p)roc info (i)nfo (l)oaded
(v)ersion (k)ill (D)b-tables (d)istribution
```

Saját program fordítása, futtatása

bevezeto.erl – Faktoriális számítása

```
-module(bevezeto).  % A modul neve (kötelező; modulnév = fájlnev)
-export([fac/1]).  % Látható függvények (praktikusan kötelező)
```

```
-spec fac(N::integer()) -> F::integer().
```

```
% F = N! (F az N faktoriálisa).
```

```
fac(0) -> 1;          % ha az N=0 mintaillesztés sikeres
```

```
fac(N) -> N * fac(N-1). % ha az N=0 mintaillesztés sikertelen
```

```
1> c(bevezeto).          % fordítás
```

```
{ok,bevezeto}
```

```
2> bevezeto:fac(5).     % futtatás
```

```
120
```

```
3> fac(5).             % futtatás
```

```
** exception error: undefined shell command fac/1
```

```
4> bevezeto:fac(5)     % futtatás
```

```
4>
```

```
4> .                   % a pont (.) kell a kiértékelés elindításához
```

```
120
```

Erlang escript

factorial – Faktoriális számítása

```
#!/usr/bin/env escript
%% -*- erlang -*-
%%! -smp enable -sname factorial -mnesia debug verbose
main([String]) ->
    try N = list_to_integer(String),
        F = fac(N),
        io:format("factorial ~w = ~w\n", [N,F])
    catch _:_ -> usage()
end;
main(_) -> usage().
usage() ->
    io:format("usage: factorial integer\n"),
    halt(1).
fac(0) -> 1;
fac(N) -> N * fac(N-1).
```

```
$ escript factorial 5
factorial 5 = 120
```

Erlang docker (1)

```
$ docker run -it --rm -w /home erlang # tárhely a docker konténerben  
Erlang/OTP ...
```

```
Eshell V... (abort with ^G)
```

```
1> lists:map(fun(X) -> -X end, lists:seq(1,5)).
```

```
[-1,-2,-3,-4,-5]
```

```
2> q().
```

```
$ docker run -it --rm -v "$PWD":/home -w /home erlang # tárhely a hoston
```

```
1>ls()
```

```
bevezeto.erl      khf.erl          kif.erl          ...
```

```
2> c(kif).
```

```
{ok,kif}
```

```
3> m(kif).
```

```
Exports: megoldasok/0
```

```
4> kif:megoldasok().
```

```
[[{6,'/',{1,'-',{3,'/',4}}]]
```

Erlang docker (2)

Erlang docker indítása bash shelllel

```
$ pushd erlang1_examples/  
$ docker run -it --rm -v "$PWD":/home -w /home erlang /bin/bash  
root@...:/home#  
# ls *.erl  
bevezeto.erl khf.erl kif.erl ...  
# erl  
Erlang/OTP ...  
Eshell V... (abort with ^G)  
1> q().  
ok  
2> root@...:/home#  
# ^D exit  
$ popd  
$
```

myerl szkript (Hívása: *myerl* vagy *myerl <dirpath>*)

```
#!/bin/bash  
if [ $1. != . ]; then WD=$(realpath $1); else WD=$PWD; fi  
docker run -it --rm -v "$WD":/home -w /home erlang
```


Erlang escript dockerrel

```
$ docker run -it --rm --name erlang-inst1 -v "$PWD":/usr/src/myapp \
-w /usr/src/myapp erlang escript factorial 5
factorial 5 = 120
$ docker run -it --rm --name erlang-inst1 -v "$PWD":/usr/src/myapp \
-w /usr/src/myapp erlang escript factorial
usage: factorial integer
$ docker run -it --rm --name erlang-inst1 -v "$PWD":/usr/src/myapp \
-w /usr/src/myapp erlang escript factorial "help!"
usage: factorial integer
```

myscript szkript (Hívása: *myscript* <*args*>)

```
#!/bin/bash
if [ -f "$1" ]; then
    docker run -it --rm --name erlang-inst1 -v "$PWD":/usr/src/myapp \
-w /usr/src/myapp erlang escript $1 $2
else
    echo "A szkript nincs megnevezve vagy nem ebben a mappában van."
fi
```

Listakezelés – rövid példák (1)

```

1> L1 = [10,20,30].      % új változó kötése, '=' a mintaillesztés, kötés
[10,20,30]
2> H = hd(L1).         % hd: Built-in function (BIF)
10
3> b().                % kötött változók kiírása, lásd help().
H = 10
L1 = [10,20,30]
ok
4> T = tl(L1).         % tl: Built-in function
[20,30]
5> T == [20|[30|[]]]. % egyenlőségvizsgálat
true
6> hd(tl(L1)).         % kifejezés közvetlenül is kiértékelhető
20
7> v(6).              % v(sor száma) pcs kiírja az adott értéket
20
8> tl([]).            % mi az üres lista farka?
** exception error: bad argument
   in function  tl/1
   called as tl([])

```

Listakezelés – rövid példák (2)

bevezeto.erl – folytatás

```
-spec sum(L::[integer()]) -> F::integer().
```

```
% Az L számlista összege F.
```

```
sum([]) -> 0;
```

```
sum(L) -> H = hd(L), T = tl(L), H + sum(T).
```

```
9> c(bevezeto).
```

```
ok,bevezeto
```

```
10> f(L1).           % forget L1: szabadítsd fel L1-et
```

```
ok
```

```
11> L1 = [10,20.5,30.5].
```

```
[10,20.5,30.5]
```

```
12> bevezeto:sum(L1).
```

```
61.0
```

```
13> bevezeto:sum(tl(L1)).
```

```
51.0
```

```
14> bevezeto:sum(tl(tl(tl((L1))))).
```

```
0
```

```
15> bevezeto:sum("abc").
```

```
294
```

Listakezelés – rövid példák (3)

bevezeto.erl – folytatás

% append(L1, L2) az L1 lista L2 elé fűzve.

```
append([], L2) -> L2;
```

```
append(L1, L2) -> [hd(L1)|append(tl(L1), L2)].
```

% revapp(L1, L2) az L1 megfordítása L2 elé fűzve.

```
revapp([], L2) -> L2;
```

```
revapp(L1, L2) -> revapp(tl(L1), [hd(L1)|L2]).
```

```
10> c(bevezeto).
```

```
ok,bevezeto
```

```
11> L1.
```

```
[10,20.5,30.5]
```

```
12> bevezeto:append(L1, [a,b,c,d]).
```

```
[10,20.5,30.5,a,b,c,d]
```

```
13> bevezeto:revapp(L1, [a,b,c,d]).
```

```
[30.5,20.5,10,a,b,c,d]
```

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- **Típusok**
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Típusok

- Az Erlang erősen típusos nyelv, bár nincs típusdeklaráció
- A típusellenőrzés dinamikus és nem statikus
  - Alaptípusok

<i>magyarul</i>	<i>angolul</i>
Szám (egész, lebegőpontos)	Number (integer, float)
Atom vagy Névkonstans	Atom
Függvény	Function
Ennes (rekord)	Tuple (record)
Lista	List

- További típusok

Pid	Pid (Process identifier)
Port	Port
Hivatkozás	Reference
Bináris	Binary

Szám (number)

- Egész
  - Pl. 2008, -9, 0
  - Tetszőleges számrendszerben `radix#szám` alakban, pl. $2\#11111110 = 8\#376 = 16\#fe = 10\#254$
  - Az egész korlátlan pontosságú, pl.
12345678901234567890123456789012345678901234
  - Karakterkód
    - Ha nyomtatható: `$z`
    - Ha vezérlő: `$_n`
    - Oktális számmal: `$_012`
- Lebegőpontos
  - Pl. 3.14159, $0.2e-22$
  - IEEE 754 64-bit

Atom

- Névkonstans (nem füzér!)
- Kisbetűvel kezdődő, bővített alfanumerikus¹ karaktersorozat, pl. `sicstus`, `erlang_OTP`, `email@info_11`
- Bármilyen² karaktersorozat is az, ha egyszeres idézőjelbe tesszük, pl. `'SICStus'`, `'erlang OTP'`, `'35 May'`, `'síró ürom'`
- Hossza tetszőleges, vezérlőkaraktereket is tartalmazhat, pl. `'hosszú atom, á-val, é-vel, ó-val, ú-val, rövid ö-vel és ü-vel'`
`'atom, formázókarakterekkel (\n\r\s\t)'`³
- Saját magát jelöli
- Hasonló a Prolog névkonstanshoz (atom)
- C++, Java nyelvekben a legközelebbi rokon: enum

---

¹Bővített alfanumerikus: kis- vagy nagybetű, számjegy, aláhúzás (`_`), kukac (`@`).

²Latin-1 vagy a latin-1 készletbe tartozó, de utf-8 kódolású karakter lehet (R18).

³`\n`: new line, `\r`: return, `\s`: space, `\t`: horizontal tabulator

Függvény

- A függvény is érték: változóhoz köthető, adatszerkezet eleme lehet, ...
A függvény is *first class citizen*, azaz *teljes jogú állampolgár*.

- Példák:

```
1> F = fun bevezeto:fac/1.
```

```
#Fun<bevezeto.fac.1>
```

```
2> F(6).
```

```
720
```

```
3> L = [fun erlang:'+' /2, fun erlang:'-' /2].
```

```
[#Fun<erlang.+ .2>, #Fun<erlang.- .2>]
```

```
4> (hd(L))(4,3).
```

```
7
```

- Részletesen később, a „Magasabb rendű függvények”c. részben

Ennes (tuple)

- Rögzített számú, tetszőleges kifejezésből álló sorozat
- Példák: {2008, erlang}, {'Joe', 'Armstrong', 16.99}
- Nullás: {}
- Egyelemű ennes $\neq$ ennes eleme, pl. {elem} $\neq$ elem

Lista (list)

- Korlátlan számú, tetszőleges kifejezésből álló sorozat
- Lineáris rekurzív adatszerkezet:
  - vagy üres (`[]` jellel jelöljük),
  - vagy egy elemből áll, amelyet egy lista követ: `[Elem|Lista]`
- Első elemét, ha van, a lista *fejének* nevezzük
- Első eleme utáni, esetleg üres részét a lista *farkának* nevezzük
  - Egy elemű lista: `[elem]`
  - Fejből-farokból létrehozott lista: `[elem|[]]`, `['elem1'|['elem2']]`
  - Több elemű lista:
    - `[elem,123,3.14,'elem']`
    - `[elem,123,3.14|['elem']]`
    - `[elem,123|[3.14,'elem']]`
- A konkatenáció műveleti jele: `++`
`11>['egy'|['két']] ++ [elem,123|[3.14,'elem']] .`
`[egy,két,elem,123,3.14,elem]`

Füzér (string)

- Csak rövidítés, tkp. karakterkódok listája, pl.
`"erl" ≡ [$e,$r,$l] ≡ [101,114,108]`
- Az Erlang shell a nyomtatható karakterkódok listáját füzérként írja ki:
`12> [101,114,108].`
`"erl"`
- Ha más érték is van a listában, listaként írja ki:
`13> [31,101,114,108].`
`[31,101,114,108]`
`14> [a,101,114,108].`
`[a,101,114,108]`
- Egymás mellé írással helyettesíthető, pl.
`15> "erl" "ang".`
`"erlang"`

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- **Az Erlang szintaxis alapjai**
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Term

- A *term* tetszőleges típusú adatszerkezetet jelent az Erlangban
- Minden termnek van *típusa*; néhány típusal (reference, port, pid és binary) nem foglalkozunk
- *Közelítő rekurzív definíció*: szám-, atom- és függvényértékekből, kötött változókból, ill. *termekből* ennes- és listakonstruktorokkal felépített, tovább nem egyszerűsíthető kifejezés
- Példák
  - Term (mert tovább nem egyszerűsíthető)
123456789
{'Diák Detti', [{khf, [cekla, prolog, erlang, prolog]}]}
  - Nem term (mert tovább egyszerűsíthető)
5+6, mert műveletet tartalmaz
fun erlang:'+' /2(5,6), mert függvényalkalmazást tartalmaz

Változó

- Nagybetűvel kezdődő, bővített alfanumerikus karaktersorozat⁴, más szóval *név*
- A változó lehet *szabad* vagy *kötött*
- A szabad változónak nincs értéke, típusa
- A kötött változó értéke, típusa valamely konkrét term értéke, típusa
- Minden változóhoz *csak egyszer* köthető érték, azaz kötött változó nem kaphat értéket

---

⁴Bővített alfanumerikus: kis- vagy nagybetű, számjegy, aláhúzás (_), kukac (@).

Minta(kifejezés)

- Minta(kifejezés): olyan term, amelyben szabad változó is lehet
  - változók $\subset$ minták
  - termek $\subset$ minták

Igaz, néhány ritka ellenpéldától eltekintve.

Ez például hibás, mert függvényértékre nem lehet mintát illeszteni:

```
[X,fun erlang:'+'/2] = [5,fun erlang:'+'/2].
```

További példa:

```
1> A = fun (X) -> X+1 end.  
#Fun<erl_eval.6.50752066>  
2> {A, B} = {fun (X) -> X+1 end, 23.}  
#Fun<erl_eval.6.50752066>,23  
3> fun (X) -> X+1 end = A.  
* 1: illegal pattern  
4>
```


Kifejezés

A kifejezés lehet:

- term (már tárgyaltuk)
- szekvenciális kifejezés
- összetett kifejezés
- függvényalkalmazás
- őrkifejezés (később lesz róla szó)
- egyéb összetett kifejezés: `if`, `case`, `try...catch`, `catch stb.` (később lesz róluk szó)

A kifejezés *kiértékelése* alapvetően *mohó* (eager, strict evaluation).

```
4> Nevező = 0.
```

```
0
```

```
5> (Nevező > 0) and (1 / Nevező > 1).
```

```
** exception error: an error occurred when evaluating an arithmetic expression
```

Szekvenciális kifejezés

- Kifejezések sorozata; szintaxisa:
  - `begin exp1, exp2, ..., expn end`
  - `exp1, exp2, ..., expn`
- A `begin...end` párt akkor kell kiírni, ha az adott helyen egyetlen kifejezésnek kell állnia
- Értéke az utolsó kifejezés értéke: `expn`
- ```
6> L2 = [10,20,30], H2 = hd(L2), T2 = tl(L2),
6> H2 + bevezeto:sum(T2).
60
7> [begin a, "a", 5, [1,2] end, a].
[[1,2],a]
```
- **Eltérés a Prologtól (gyakori hiba):** a vessző itt nem jelent logikai ÉS kapcsolatot, csak egymásutániségot!
  - `expi`-ben ( $i < n$ ) vagy változót kötünk,
  - vagy mellékhatást keltünk (pl. kiírás).

# Összetett kifejezés, függvényalkalmazás

## Összetett kifejezés

- Kiértékelhető műveleteket, függvényeket is tartalmazó kifejezés, pl.  $X=2+3$ , `[{5+6, math:sqrt(2), bevezeto:fac(X)}, alma]`
- Különbözik a termtől, ahol a műveletvégzés/függvényhívás tiltva van

## Függvényalkalmazás

- Szintaxisa
  - `fnév(arg1, arg2, ..., argn)`  
vagy
  - `modul:fnév(arg1, arg2, ..., argn)`
- Például

```
8> length([a,b,c]).
3
9> erlang:tuple_size({1,a,'A',"1aA"}).
4
10> erlang:'+'(1,2).
3
```

Függvénydeklaráció

- Egy vagy több, pontosvesszővel (;) elválasztott *klózból* állhat.

- Alakja:

```
fnév(A11, ..., A1m) [when ŐrSzekv1] -> SzekvenciálisKif1;  
... ;  
fnév(An1, ..., Anm) [when ŐrSzekvn] -> SzekvenciálisKifn.
```

- A függvényt a neve, az „aritása” (paramétereinek száma), valamint a moduljának a neve azonosítja.
- Az azonos nevű, de eltérő aritású függvények nem azonosak!
- Példa:

```
fac(N) -> fac(N, 1).
```

```
fac(0, R) -> R;
```

```
fac(N, R) -> fac(N-1, N*R).
```

- (Az öröket kicsit később vezetjük be.)

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- **Mintaillesztés**
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Minta, mintaillesztés (egyesítés)

- Minta (pattern): olyan term, amelyben szabad változó is lehet
- A mintaillesztés (egyesítés) műveleti jele: =
Alakja: `MintaKif = TömörKif`
- Sikeres illesztés esetén a szabad változók kötötté válnak, értékük a megfelelő részkifejezés értéke lesz.
- Mintaillesztés $\neq$ értékadás!

- Példák:

$Pi = 3.14159$	$\rightsquigarrow^5$	$Pi \mapsto^6 3.14159$
$3 = P$	$\rightsquigarrow$	hiba (jobb oldal nem tömör)
$[H1 T1] = [1,2,3]$	$\rightsquigarrow$	$H1 \mapsto 1, T1 \mapsto [2,3]$
$[1,2 T2] = [1,2,3]$	$\rightsquigarrow$	$T2 \mapsto [3]$
$[H2 [3]] = [1,2,3]$	$\rightsquigarrow$	meghiúsulás, hiba
$\{A1,B1\} = \{a, 'Beta'\}$	$\rightsquigarrow$	$A1 \mapsto a, B1 \mapsto 'Beta'$
$\{a,B2\} = \{a, 'Beta'\}$	$\rightsquigarrow$	$B2 \mapsto 'Beta'$

⁵ $Kif \rightsquigarrow$ jelentése: „Kif kiértékelése után”.

⁶ $X \mapsto V$ jelentése: „X a V értékhez van kötve”.

Mintaillesztés függvény klózaira – 1. példa

- Függvény alkalmazásakor a klóz kiválasztása is mintaillesztéssel történik
- Máshol, pl. a case vezérlési szerkezetnél is mintaillesztés történik

khf.erl – DP kisházik ellenőrzése

```
-module(khf).  
-compile(export_all).           % mindent exportál, csak teszteléshez!  
%-export([kiadott/1, ...]).    % tesztelés után erre kell cserélni
```

% kiadott(Ny) az Ny nyelven kiadott kisházik száma.

```
kiadott(cekla)  -> 1;           % 1. klóz  
kiadott(prolog) -> 3;           % 2. klóz  
kiadott(erlang) -> 3.          % 3. klóz
```

```
2> khf:kiadott(cekla). % sikeres illesztés az 1. klózra  
1  
3> khf:kiadott(erlang). % sikertelen: 1. és 2. klóz, sikeres: 3. klóz  
3  
4> khf:kiadott(java). % három sikertelen illesztés után hiba  
** exception error: no function clause matching khf:kiadott(java) ...
```

Mintaillesztés függvény klózaira – 2. példa

- Hányszor szerepel egy elem egy listában? Első megoldásunk:

khf.erl – folytatás

```
-spec elofordulo(E::term(), L::[term()]) -> N::integer().
% Az E elem az L listában N-szer fordul elő.
elofordulo(E, [])          -> 0;                               % 1.
elofordulo(E, [E|Farok])  -> 1 + elofordulo(E, Farok);      % 2.
elofordulo(E, [Fej|Farok]) -> elofordulo(E, Farok).        % 3.
```

```
5> khf:elofordulo(a, [a,b,a,1]). % 2. klóz, majd 3., 2., 3., 1.
2
6> khf:elofordulo(java, [cekla,prolog,prolog]). % 3., 3., 3., 1.
0
```

- A minták összekapcsolhatók, pl. az E változó több argumentumban is szerepel: `elofordulo(E, [E|Farok]) -> ...`
- Számít a klózek sorrendje, itt pl. a 3. általánosabb, mint a 2.!

Kitérő: változók elnevezése

- Az előző függvény fordításakor figyelmeztetést kapunk:

Warning: variable 'E' is unused

Warning: variable 'Fej' is unused

- A figyelmeztetés kikapcsolható alulvonással (_) kezdődő nevű változóval

khf.erl – folytatás

```

elofordul1(_E, [])          -> 0;
elofordul1(E, [E|Farok])    -> 1 + elofordul1(E, Farok);
elofordul1(E, [_Fej|Farok]) -> elofordul1(E, Farok).

```

- Ilyen esetekben a „névtelen” _ változót is használhatjuk, de jobb az _<változónév> használata, mert utal a szerepére
- A „névtelen” _ változó nem értékelhető ki, ezért tömör kifejezésben nem használható
- Több _ változó is lehet ugyanabban a mintában, például:
 $[H, \_, \_] = [1, 2, 3] \rightsquigarrow H \mapsto 1$
- Találós kérdés: miben különböznek az alábbi mintaillesztések, ha $L = [a]$?
 a) $A = \text{hd}(L)$.   b) $[A | \_] = L$.   c) $[A, \_ | \_] = L$.

Mintaillesztés függvény klózaira – 3. példa

- Teljesítette-e egy hallgató a khf-követelményeket?

```
D1 = {'Diák Detti', [{khf,[cekla,prolog,erlang,prolog]}, {zh,59}]}.
```

```
D2 = {'Néma Levi', [{khf,[prolog,erlang]}, {zh,32}]}.
```

```
D3 = {'Laza Lali', [{khf,[erlang,prolog,erlang]}, {zh,22}]}.
```

khf.erl – folytatás

```
-spec megfelelt(K::kovetelmeny(), H::hallgato()) -> true | false.  
megfelelt(khf, {_Nev, [{khf, L}|_]}) ->  
    C = elofordul1(cekla, L),  
    P = elofordul1(prolog, L),  
    E = elofordul1(erlang, L),  
    (P >= 1) and (E >= 1) and (C + P + E >= 3);  
megfelelt(zh, {_Nev, [{zh, Pont}|_]}) ->  
    Pont >= 24;  
megfelelt(K, {Nev, [_|L]}) ->  
    megfelelt(K, {Nev, L});  
megfelelt(_, {_, []}) ->  
    false.
```

„Biztonságos” illesztés: ha egy mindig sikerül

- Mit kezdünk a kiadott(java) kiértékelésekor keletkező hibával?
- Erlangban gyakori: az eredményben jelezzük a sikert vagy meghiúsulást

khf.erl – folytatás

```
-spec bizt_kiadott(Ny::atom()) -> {ok, Db::integer()} | error.
```

```
% Az Ny nyelven Db darab kisházit adtak ki.
```

```
bizt_kiadott(cekla) -> {ok, 1};
```

```
bizt_kiadott(prolog) -> {ok, 3};
```

```
bizt_kiadott(erlang) -> {ok, 3};
```

```
bizt_kiadott(_Ny) -> error. % ez a klóz mindenre illeszkedik
```

- Az ok és az error atomokat konvenció szerint választottuk
- Kötés: ha a minta egyetlen szabad változó (_Ny), az illesztés sikeres
- Lássunk két példát!

```
7> khf:bizt_kiadott(cekla).
```

```
{ok, 1}
```

```
8> khf:bizt_kiadott(java).
```

```
error
```

- De hogyan férünk hozzá az eredményhez?

Feltételes kifejezés mintaillesztéssel (case)

- `case` Kif of

```
Minta1 [when ŐrSzekv1] -> SzekvenciálisKif1;
```

```
...
```

```
Mintan [when ŐrSzekvn] -> SzekvenciálisKifn
```

```
end.
```

- Kiértékelés: balról jobbra, fölülről lefelé
- Értéke: az első illeszkedő minta utáni szekvenciális kifejezés
- Ha nincs ilyen minta, hibát jelez

```
1> X=2, case X of 1 -> "1"; 3 -> "3" end.
```

```
** exception error: no case clause matching 2
```

```
2> X=2, case X of 1 -> "1"; 2 -> "2" end.
```

```
"2"
```

```
3> Y=fagylalt, 3 * case Y of fagylalt -> 100; tolcser -> 15 end.
```

```
300
```

```
4> Z=kisauto, case Z of fagylalt -> 100;
```

```
4> tolcser -> 15;
```

```
4> Barmi -> 99999 end.
```

```
99999
```

További példa case használatára

- Az adott nyelven a kisházik hány százalékát adták be?

khf.erl – folytatás

```
-spec bizt_teljesitmeny(Nyelv::atom(), Beadott_db::integer()) ->
%           {ok, Teljesitmeny::float()} | error.
bizt_teljesitmeny(Nyelv, Beadott_db) ->
  case bizt_kiadott(Nyelv) of
    {ok, Kiadott_db} -> {ok, round(100 * (Beadott_db / Kiadott_db))};
    error             -> error
  end.
```

- Függvény klózai összevonhatók a case-zel:

```

bizt_kiadott(cekla)   -> {ok, 1};
bizt_kiadott(prolog) -> {ok, 3};
bizt_kiadott(erlang) -> {ok, 3};
bizt_kiadott(_Ny)    -> error.

```

≡

```

          bizt_kiadott(Ny)  ->
          case Ny of
            cekla  -> {ok, 1};
            prolog -> {ok, 3};
            erlang -> {ok, 3};
            _Ny    -> error
          end.

```

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- **Listanézet**
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Listanézet (List comprehension)

- Listanézet: `[Kif || Minta <- Lista, Feltétel]`

Közelítő definíció: A listanézet

- a `Minta` mintától függő `Kif` kifejezések *listája*,
  - ahol a `Minta` minta a `Lista` lista egy olyan eleme,
  - amelyre a `Feltétel` feltétel igaz.
- A `Feltétel` feltétel tetszőleges logikai (`true` v. `false` atom értékű) kifejezés lehet. A `Minta` mintában előforduló változónevek elfedik a listanézetben kívüli, azonos nevű változókat.
- A listanézet pontos szintaxisa:
`[X || Q1, Q2, ...]`, ahol `X` tetszőleges kifejezés, `Qi` pedig generátor (`Minta <- Lista`) vagy szűrőfeltétel (predikátum) lehet.
- A listanézet sokféle programozási nyelvben elérhető, lásd:
[https://en.wikipedia.org/wiki/Comparison_of_programming_languages_\(list_comprehension\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Comparison_of_programming_languages_(list_comprehension))

Listanézet: kis példák

```
1> [X || X <- [1,2,3]].      % { x | x ∈ {1,2,3} }
[1,2,3]
2> [2*X+1 || X <- [1,2,3]]. % { 2·x | x ∈ {1,2,3} }
[3,5,7]
3> [2*X || X <- [1,2,3], X rem 2 /= 0, X > 2].
[6]
4> lists:seq(1,3).          % egészek 1-től 3-ig
[1,2,3]
5> [{X,Y} || X <- [1,2,3,4], Y <- lists:seq(1,X)].
[{1,1},
 {2,1},{2,2},
 {3,1},{3,2},{3,3},
 {4,1},{4,2},{4,3},{4,4}]
6> [{X,Y} || X <- lists:seq(1,4), Y <- lists:seq(1,3), X > Y].
[{2,1},
 {3,1},{3,2},
 {4,1},{4,2},{4,3}]
```


Listanézet: további példák

- Pitagoraszi számhármások

lcomp.erl

```
-spec pitag(N::integer()) -> Ps::{integer(),integer(),integer()}.
% Ps olyan pitagoraszi számhármások listája, melyek összege legfeljebb N.
pitag(N) ->
    L = lists:seq(1,N),
    [{A,B,C} || A <- L, B <- L, C <- L,
             A+B+C =< N,
             A*A+B*B == C*C].
```

- Hányszor fordul elő egy elem egy listában?

lcomp.erl - folytatás

```
elofordul2(Elem, L) ->
    length([X || X <- L, X==Elem]).
```

- A khf követelményeket teljesítő hallgatók

```
L=[{'Diák Detti',[{khf,[erlang,prolog,prolog]}]},{ 'Laza Lali',[]}],
[Nev || {Nev, M} <- L, khf:megfelelt(khf, {Nev, M})].
```

Listanézet: gyorsrendezés (Quicksort)

`lcomp.erl` - folytatás

```
-spec qsort(Us::[term()]) -> Ss::[term()].
```

```
% Az Us lista elemeinek monoton növekedő listája Ss.
```

```
qsort([]) ->
```

```
    [];
```

```
qsort([Pivot|Tail]) ->
```

```
    qsort([X || X <- Tail, X < Pivot])
```

```
    ++ [Pivot] ++
```

```
    qsort([X || X <- Tail, X >= Pivot]).
```

```
7> lcomp:qsort([34,1,55,78,43.2,math:pi(),math:exp(1),31.7]).
```

```
[1,2.718281828459045,3.141592653589793,31.7,34,43.2,55,78]
```

```
8> lcomp:qsort([ab,acb,aca,bca,bbca,cab,bca,bac,abc,a,b,c]).
```

```
[a,ab,abc,aca,acb,b,bac,bbca,bca,bca,c,cab]
```

```
9> lcomp:qsort("the quick brown fox jumps over the lazy dog").
```

```
" abcdeefghijklmnooopqrrsttuvwxyz"
```

```
10> lcomp:qsort(["baba",baba,9.3,6,fun math:exp/1,[4,5,3],[4,5],2,3]).
```

```
[6,9.3,baba,#Fun<math.exp.1>,2,3,[4,5],[4,5,3],"baba"]
```

Listanézet: permutáció

```
lcomp.erl -folytatás
```

```
-spec perms(Xs::[term()]) -> Zss::[[term()]].
```

```
% Az Xs lista elemeinek összes permutációját tartalmazó lista Zss.
```

```
perms([]) ->
```

```
  [[]];
```

```
perms(L) ->
```

```
  [[H|T] || H <- L, T <- perms(L--[H])].
```

- Listák különbsége: A_s--B_s vagy `lists:subtract(As,Bs)`
 A_s--B_s az A_s olyan másolata, amelyből ki van hagyva a B_s -ben előforduló összes elem balról számított első előfordulása, feltéve hogy volt ilyen elem A_s -ben

- Példák:

```
11> [a,b,c,a,b,c,a,b,c]--[a,b,c].
```

```
[a,b,c,a,b,c]
```

```
12> [a,b,c,a,b,c,a,b,c]--[a,b,c,c,b,a].
```

```
[a,b,c]
```

```
12> lcomp:perms([a,b,c]).
```

```
[[a,b,c],[a,c,b],[b,a,c],[b,c,a],[c,a,b],[c,b,a]]
```

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- **Magasabb rendű függvények, függvényérték**
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Függvényérték

- A funkcionális nyelvekben a függvény is *érték* (már láttunk rá példákat):
  - leírható (jelölhető),
  - van típusa,
  - névhez (változóhoz) köthető,
  - adatszerkezet eleme lehet,
  - **paraméterként átadható,**
  - **függvényalkalmazás eredménye lehet** (zárójelezni kell!).

- Névtelen függvény (függvényjelölés, lambdajelölés) mint érték

```
fun (A11, ..., A1m) [when ŐrSzekv1] -> SzekvenciálisKif1;
...;
(An1, ..., Anm) [when ŐrSzekvn] -> SzekvenciálisKifn
end.
```

- Másutt már deklarált függvény mint érték

```
fun Modul:Fnev/Aritas % például fun bevezeto:sum/1
fun Fnev/Aritas % ha az Fnev „látható”, pl. modulból
```

Függvényérték: példák

```
2> Area1 = fun ({circle,R})    -> R*R*3.14159;
           ({rectan,A,B})     -> A*B;
           ({square,A})       -> A*A
           end.
#Fun<erl_eval.6.13229925>
3> Area1({circle,2}).
12.56636
4> Osszeg = fun bevezeto:sum/1.
#Fun<bevezeto.sum.1>
5> Osszeg([1,2]).
3
6> fun bevezeto:sum/1([1,2]).
3
7> Fs = [Area1, Osszeg, fun bevezeto:sum/1, 12, area].
[#Fun<erl_eval.6.13229925>,#Fun<bevezeto.sum.1>,...]
8> (hd(Fs))({circle, 2}). % zárójelezni kell a függvényértéket!
12.56636
% hd/1 itt magasabb rendű függvény, zárójelezni kell az értékét
```

Magasabb rendű függvények és alkalmazásuk (1)

- **Magasabb rendű függvény:** paramétere vagy eredménye függvény
- **A map függvény**
  - Leképzés: `lists:map(Fun, List)`
  - Eredménye a `List` lista `Fun`-nal transzformált elemeiből álló lista

`mrend.erl` – `map/2` egy megvalósítása

```
map2(_F, []) -> [];  
map2(F, [X|Xs]) -> [F(X) | map2(F, Xs)].
```

```
9> lists:map(fun erlang:length/1, ["alma", "korte"]).  
[4,5]           % erlang:length/1: Built-In Function, lista hossza  
10> mrend:map2(Osszeg, [[10,20], [10,20,30]]).  
[30,60]  
11> L=[{'Diák Detti',[{khf,[erlang:prolog,prolog]}]},{'Laza Lali',[]}].  
[{'Diák Detti',[{khf,[erlang:prolog,prolog]}]},{'Laza Lali',[]}]  
12> lists:map(fun(Hallg) -> khf:megfelelt(khf, Hallg) end, L).  
[true,false]  
13> [length(S) || S <- ["alma", "korte"] ]. % leképzés listanézetel  
[4,5]
```

Magasabb rendű függvények és alkalmazásuk (2)

- **A filter függvény**

- Szűrés: `lists:filter(Pred, List)`
- Eredménye a List lista Pred-et kielégítő elemeinek listája

`mrend.erl` – `filter/2` egy megvalósítása

```
filter2(_, [])          -> [];
filter2(P, [Fej|Farok]) -> case P(Fej) of
                            true  -> [Fej|filter2(P, Farok)];
                            false -> filter2(P, Farok)
                        end.
```

```
14> lists:filter(fun erlang:is_number/1, [x, 10, L, 20, {}]).
[10,20]
15> mrend:filter2(fun erlang:is_tuple/1, [x, {7,3}, 10, L, 20, {}]).
[{7,3},{}]
16> lists:filter(fun(Hallg) -> khf:megfelelt(khf, Hallg) end, L).
[{'Diák Detti', [{khf, [erlang,prolog,prolog]}]}]
```

- *Fejtörő*: miért érdemes leírni kétszer a `filter(P, Farok)` hívást?
- *Fejtörő*: hogyan lehet megvalósítani a `filter/2`-t `case` nélkül?

Magasabb rendű függvények és alkalmazásuk (3)

- Hányszor szerepel egy elem egy listában? Új megoldásunk:

mrend.erl – folytatás

```
-spec elofordul3(E::term(), L::[term()]) -> N::integer().
```

```
% Az E elem az L listában N-szer fordul elő.
```

```
elofordul3(Elem, L) ->
```

```
length(lists:filter(fun(X) -> X == Elem end, L)).
```

```
17> mrend:elofordul3(prolog, [cekla,prolog,prolog]).
```

```
2
```

- A névtelen függvényben – az elofordul3/2 törzsében – természetesen felhasználhatjuk az elofordul3/2 fejében lekötött Elem változót.

Redukálás magasabb rendű függvényekkel (1): bevezető

- Listaelemeken végzett redukáló művelet jobbról balra haladva:
`lists:foldlr/3`
- Listaelemeken végzett redukáló művelet balról jobbra haladva:
`lists:foldl/3`
- Eredménye a `List` lista elemeiből egy kétoperandusú művelettel képzett érték

Redukálás magasabb rendű függvényekkel (2): foldr, foldl

- Jobbról balra haladva: `lists:foldr(Fun, Acc, List)`
- Balról jobbra haladva: `lists:foldl(Fun, Acc, List)`
- Eredménye a List lista elemeiből és az Acc elemből a kétoperandusú Fun-nal képzett érték

`lists:foldr(fun(X, Acc) -> X - Acc end, 0, [1,2,3,4])` $\equiv$ -2

`lists:foldl(fun(X, Acc) -> X - Acc end, 0, [1,2,3,4])` $\equiv$ 2

- Példa `foldr` kiértékelési sorrendjére: $1 - (2 - (3 - (4 - 0))) = -2$

Példa `foldl` kiértékelési sorrendjére: $4 - (3 - (2 - (1 - 0))) = 2$

% plus(X, Sum) -> X + Sum.

R	<pre>sum(Acc, []) -> Acc; sum(Acc, [H T]) -> plus(H, sum(Acc, T)).</pre>		<pre>foldr(Fun, Acc, []) -> Acc; foldr(Fun, Acc, [H T]) -> Fun(H, foldr(Fun, Acc, T)).</pre>

L	<pre>sum(Acc, []) -> Acc; sum(Acc, [H T]) -> sum(plus(H, Acc), T).</pre>		<pre>foldl(Fun, Acc, []) -> Acc; foldl(Fun, Acc, [H T]) -> foldl(Fun, Fun(H, Acc), T).</pre>

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- **Műveletek, beépített függvények**
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Listaműveletek

- Alpmműveletek: $hd(L)$, $tl(L)$, $length(L)$ (utóbbi lassú: $O(n)$!)
- Listák összefűzése ($A_s \oplus B_s$): $A_s ++ B_s$ vagy `lists:append(A_s, B_s)`
 $C_s = A_s ++ B_s \rightsquigarrow C_s \mapsto$ az A_s összes eleme a B_s elé fűzve az eredeti sorrendben
- Példa

```
1> [a, 'A', [65]] ++ [1+2, 2/1, 'A'] .
[a, 'A', "A", 3, 2.0, 'A']
```
- Listák különbsége: $A_s -- B_s$ vagy `lists:subtract(A_s, B_s)`
 $C_s = A_s -- B_s \rightsquigarrow C_s \mapsto$ az A_s olyan másolata, amelyből ki van hagyva a B_s -ben előforduló összes elem balról számított első előfordulása, feltéve, hogy volt ilyen elem A_s -ben
- Példák

```
1> [a, 'A', [65], 'A'] -- ["A", 2/1, 'A'] . % [65]=="A"
[a, 'A']
2> [a, 'A', [65], 'A'] -- ["A", 2/1, 'A', a, a, a] .
['A']
3> [1, 2, 3] -- [1.0, 2] . % erős típusosság: 1 ≠ 1.0
[1, 3]
```

Aritmetikai műveletek

- Matematikai műveletek
  - Előjel: +, - (precedencia: 1)
  - Multiplikatív műveletek: *, /, div, rem (precedencia: 2)
  - Additív műveletek: +, - (precedencia: 3)
- Bitműveletek
  - bnot, band (precedencia: 2)
  - bor, bxor, bsl, bsr (precedencia: 3)
- Megjegyzések
  - +, -, * és / egész és lebegőpontos operandusokra is alkalmazhatók
  - +, - és * eredménye egész, ha mindkét operandusuk egész, egyébként lebegőpontos
  - / eredménye mindig lebegőpontos
  - div és rem, valamint a bitműveletek operandusai csak egészek lehetnek

Összehasonlító műveletek (relációk)

- Egy reláció (összehasonlítás) eredménye a true vagy a false atom
- Termék összehasonlítási sorrendje (vö. típusok):
number < atom < reference < function < port < pid < tuple < list < binary
- Kisebb, egyenlő-kisebb, nagyobb-egyenlő, nagyobb reláció:
<, =<, >=, >
- Egyenlőségi reláció (aritmetikai egyenlőségre is):
==, /= **Ajánlás: helyette azonosan egyenlőt használjunk.**
- Azonosan egyenlő (különbséget tesz integer és float közt):
:=, :=/ Példa: 5.0 := 5 $\rightsquigarrow$ false

Ezek lebegőpontos
értékre kerülendők:
==, =<, >=, :=

Elrettentő példák:

$10.1 - 9.9 == 0.2 \rightsquigarrow \text{false}$

$(10.1 - 9.9) * 10 \rightsquigarrow 1.9999999999999993$

$0.0000000000000001 + 1 == 1 \rightsquigarrow \text{false}$

$0.0000000000000001 + 1 == 1 \rightsquigarrow \text{true}$

integer $\leftrightarrow$ float típuskonverzió

- Kerekítés (float $\mapsto$ integer):
  - `erlang:trunc/1: trunc(5.8) ::= 5.`
  - `erlang:round/1: round(5.8) ::= 6.`
- Explicit típuskonverzió (integer $\mapsto$ float):
  - `erlang:float/1: float(5) ::= 5.0.`

Logikai műveletek

- Mohó (strict) kiértékelésű logikai műveletek:
not, and, or, xor
- Lusta (lazy) kiértékelésű („short-circuit”) logikai műveletek:
andalso, orelse
- Csak a true és false atomokra, illetve ilyen eredményt adó kifejezésekre alkalmazhatóak
- Példák:

```
1> false and (3 div 0 == 2).
```

```
** exception error: an error occurred when evaluating  
   an arithmetic expression  
   in operator div/2  
   called as 3 div 0
```

```
2> false andalso (3 div 0 == 2).  
false
```

Beépített függvények (BIF)

- BIF (Built-in functions)
  - a futtatórendszerbe beépített, rendszerint C-ben írt függvények
  - többségük az **erts**-könyvtár `erlang` moduljának része
  - többnyire rövid néven (az `erlang: modulnév` nélkül) hívhatók
- Az alaptípusokon alkalmazható leggyakoribb BIF-ek:
  - Számok:
`abs(Num)`, `trunc(Num)`, `round(Num)`, `float(Num)`
  - Lista:
`length(List)`, `hd(List)`, `tl(List)`
  - Ennes:
`tuple_size(Tuple)`,
`element(Index, Tuple)`,
`setelement(Index, Tuple, Value)`
Megjegyzés: $1 \leq \text{Index} \leq \text{tuple\_size}(\text{Tuple})$

További BIF-ek

- Rendszer:
`date()`, `time()`, `erlang:localtime()`, `halt()`
- Típusvizsgálat
  - `is_integer(Term)`, `is_float(Term)`,
  - `is_number(Term)`, `is_atom(Term)`,
  - `is_boolean(Term)`,
  - `is_tuple(Term)`, `is_list(Term)`,
  - `is_function(Term)`, `is_function(Term, Arity)`
- Típuskonverzió
  - `atom_to_list(Atom)`, `list_to_atom(String)`,
  - `integer_to_list(Int)`, `list_to_integer(String)`,
`erlang:list_to_integer(String, Base)`,
  - `float_to_list(Float)`, `list_to_float(String)`,
  - `tuple_to_list(Tuple)`, `list_to_tuple(List)`
- Érdekesség: a BIF-ek között megtalálhatók az operátorok is az erlang modulban, lásd az `m(erlang)` kimenetét. Pl. `erlang:'*(3,4)`.

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- **Örök**
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

A strukturális mintaillesztés finomítása őrrrel

- Nézzük újra a következő definíciót:

```
fac(0) -> 1;  
fac(N) -> N * fac(N-1).
```

- Mi történik, ha megváltoztatjuk a klózok sorrendjét?
- Mi történik, ha -1 -re alkalmazzuk?
- És ha 2.5 -re?

A baj az, hogy a `fac(N) -> ...` klóz túl általános.

- Megoldás: korlátozzuk a mintaillesztést őrr alkalmazásával!

```
fac(0) ->  
    1;  
fac(N) when is_integer(N), N>0 ->  
    N * fac(N-1).
```

Ismétlés: függvénydeklaráció és case

- Függvénydeklaráció:

```
fnév(A11, ..., A1m) [when ŐrSzekv1] -> SzekvenciálisKif1;  
...  
fnév(An1, ..., Anm) [when ŐrSzekvn] -> SzekvenciálisKifn.
```

- Feltételes mintaillesztés (case):

```
case Kif of  
  Minta1 [when ŐrSzekv1] -> SzekvenciálisKif1;  
  ...  
  Mintan [when ŐrSzekv1n] -> SzekvenciálisKifn  
end.
```

Örkifejezés

Az örkifejezésnek logikai értéket adó kifejezésnek kell lennie. Lehet:

- Term (vagyis tömör – tovább nem egyszerűsíthető – kifejezés)
- Örkifejezésekből aritmetikai, összehasonlító és logikai műveletekkel felépített kifejezés
- Bizonyos BIF-ek örkifejezéssel paraméterezve:
  - Típust vizsgáló predikátumok (`is_TÍPUS`)
  - `abs(Number)`, `round(Number)`, `trunc(Number)`, `float(Term)`,
`element(N, Tuple)`, `tuple_size(Tuple)`, `hd(List)`, `length(List)`,
`tl(List)`
`bit_size(Bitstring)`, `byte_size(Bitstring)`, `size(Tuple|Bitstring)`,
`node()`, `node(Pid|Ref|Port)`, `self()`

Örkifejezésben **nem** lehet:

- Függvényalkalmazás, mert mellékhatása vagy lassú lehet
- `++ (lists:append/2)`, `-- (lists:subtract/2)`

Őrkifejezés, őr, őrszekvencia

- **Őrkifejezés (guard expression)**

- Őrkifejezések $\subset$ Erlang-kifejezések
- Garantáltan mellékhatás nélküli, hatékonyan kiértékelhető
- Vagy sikerül, vagy megghiúsul
- Hibát (kivételt) **nem** jelezhet; ha hibás az argumentuma, megghiúsul

- **Őr (guard):** egyetlen őrkifejezés vagy őrkifejezések vesszővel (,) elválasztott, *konjunktív* sorozata

- Értéke `true`, ha az összes őrkifejezés `true` értékű (ÉS-kapcsolat)
- Ha az értéke `true` $\leadsto$ *sikerül*, bármely más esetben $\leadsto$ *megghiúsul*

- **Őrszekvencia (guard sequence):** egyetlen őr vagy örök pontosvesszővel (;) elválasztott, *diszjunktív* sorozata

- Értéke `true` (azaz *sikerül*), ha legalább egy őr `true` értékű (VAGY-kapcsolat)

Őrszekvencia, mintaillesztés

- Az őrszekvenciával olyan tulajdonságot írunk elő, amit *strukturális mintaillesztéssel* nem tudunk leírni
- Az őrszekvenciát a `when` kulcsszó vezeti be
- Az őrszekvenciában előforduló összes változónak *kötöttnek* kell lennie
- A mintaillesztés lépései klózválasztásnál, ill. `case`-nél:
  - Strukturális mintaillesztés (hasonló a Prolog illesztéséhez)
  - Őrszekvencia kiértékelése

Példa őrskereskvencia használatára: orok.erl

```
% kategoria(V) a V term egy lehetséges osztályozása
kategoria(V) ->
  case V of
    X when is_atom(X) ->
      atom;
    X when is_number(X), X < 0 ->
      negativ_szam;
    X when is_integer(X) ;
      is_float(X), abs(X-round(X)) < 0.0001 ->
      kerek_szam;
    X when is_list(X), length(X) > 5 ->
      hosszu_lista;
```

```
2> orok:kategoria(true).
```

```
atom
```

```
3> [{K,orok:kategoria(K)} || K <- [haho, -5, 5.000001, "kokusz"] ].
[{haho,atom}, {-5,negativ_szam}, {5.000001,kerek_szam},
 {"kokusz",hosszu_lista}]
```

Példa őr szekvencia használatára: orok.erl (folytatás)

```

...
{X,Y,Z} when X*X+Y*Y == Z*Z, is_integer(Z) ;
           Z*Z+Y*Y == X*X, is_integer(X) ;
           X*X+Z*Z == Y*Y, is_integer(Y) ->
    pitagoraszi_szamharmas;
{Nev, []} when is_atom(Nev) ->
    talan_hallgato;
{Nev, [{Tipus,_}|_]} when is_atom(Nev), is_atom(Tipus) ->
    talan_hallgato;
[Ny1|_] when Ny1==cekla ; Ny1==prolog ; Ny1==erlang ->
    talan_programozasi_nyelvek_listaja;
{tort, Sz, N} when abs(Sz div N) >= 0 ->
    % Ha Sz vagy N nem egész, vagy ha N:=0, hiba miatt megghiúsul
    racionalis;
_ -> egyeb
end.

```

```

4> [orok:kategoria(K) || K <- [{3,5,4}, {'D.D.',[], {tort,1,a}}]].
[pitagoraszi_szamharmas,talan_hallgato,egyeb]

```

Feltételes kifejezés őrsekvenciával (if)

```
if
  ŐrSzekv1 -> SzekvenciálisKif1;
  ...
  ŐrSzekvn -> SzekvenciálisKifn
end.
```

- Kiértékelés: balról jobbra, főlülről lefelé.
- Értéke: az első true értékű őrsekvencia utáni szekvenciális kifejezés
- Ha nincs true értékű őrsekvencia, futáskor hibát jelez
- Példák

```
1> X=2.
2> if X<2 -> "<"; X>2 -> ">" end.
** exception error: no true branch...
3> if X<2 -> "<"; X>=2 -> ">=" end.
">="
4> if X<2 -> "<"; true -> ">=" end.
">="
```

khf.erl – folytatás

```
elofordul4(_, []) -> 0;
elofordul4(E, [Fej|Farok]) ->
  if
    Fej == E -> 1;
    true     -> 0
  end
+ elofordul4(E, Farok).
```

Az if a case speciális esete (1)

- A kiértékelendő kifejezés kiválasztására
  - a case kifejezést illeszt mintákra, majd őr szekvenciákat használ,
  - az if csak őr szekvenciákat használ.
- Az if helyettesítése case-zel (az Alapértelmezés sora opcionális):

```

case 1 of % _ = 1 mindig sikeres
  _ when ŐrSzekv1 -> Kif1;
  ...
  _ when ŐrSzekvn -> Kifn;
  _           -> Alapértelmezés
end

```

≡

```

if
  ŐrSzekv1 -> Kif1;
  ...
  ŐrSzekvn -> Kifn;
  true -> Alapért
end

```

- Fordítva: használhatunk-e case helyett if-et?

```

filter1(_P, []) -> [];
filter1(P, [Fej|Farok]) -> case P(Fej) of
  true -> [Fej|filter1(P, Farok)];
  false -> filter1(P, Farok)
end.

```

Az if a case speciális esete (2)

- Jó-e az alábbi függvénydeklaráció?

```
filter2e(_P, []) ->
  [];
filter2e(P, [Fej|Farok]) ->
  if
    P(Fej) -> [Fej|filter2e(P, Farok)];
    true  -> filtere2(P, Farok)
  end.
```

- Nem! Az `if P(Fej) -> [Fej|...]` hibás, mert őrben nem lehet függvény. A hibaüzenet: `illegal guard expression`
- De egy új változó bevezetése megoldja a dolgot:

```
filter2a(_P, []) ->
  [];
filter2a(P, [Fej|Farok]) ->
  Cond = P(Fej),
  if
    Cond -> [Fej|filter2a(P, Farok)];
    true -> filter2a(P, Farok)
  end.
```

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- **Típusspecifikáció**
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Típuspecifikáció

- Régebben: *dokumentációs konvenció*, nem nyelvi elem az Erlangban
  - Az EDoc értelmezte, ennek alapján generált dokumentációt
  - 2017-ig ezt tanítottuk
- Újabban: a nyelv része
  - Kicsit más a szintaxisa, mint amit korábban tanítottunk, ezért a dokumentumokban előfordulhat EDoc szintaxisú típusspecifikáció is
  - Mi most az új típusspecifikációt tanuljuk (egyszerűsítve)
  - Ehhez van program a típusspecifikáció ellenőrzésére és a programkóddal való összevetésére: `dialyzer`. Nagyon hasznos!
  - Ehhez van program a típusspecifikáció automatikus előállítására: `typer`. Komoly segítség!
- A `typeName` típust így jelöljük: `typeName()`.
- Típusok: előre definiált és felhasználó által definiált

Lásd: http://erlang.org/doc/reference_manual/typespec.html
<https://learnyousomeerlang.com/dialyzer>

Előre definiált típusok

- `any()`, `term()`: bármely Erlang-típus
- `atom()`, `binary()`, `float()`, `fun()`, `function()`, `integer()`, `pid()`, `port()`, `reference()`: Erlang-alaptípusok
- `number()`: `integer()` | `float()`⁷
- `boolean()`: a `false` és a `true` atomok típusa
- `char()`: az `integer()` típus karaktereket ábrázoló része
- `iolist()` = `[char() | binary() | iolist()]`: karakter-io
- `tuple()`: ennestípus
- `list(Type)`: az `[Type]` listatípus szinonimája
- `nil()`: az `[]` üreslista-típus szinonimája
- `string()`: a `list(char())` szinonimája
- `deep_string()` = `[char() | deep_string()]`
- `none()`: a „nincs típusa” típus; nem befejeződő függvény „eredményének” megjelölésére

---

⁷... | ... választási lehetőség a szintaktikai leírásokban.

Új (felhasználó által definiált) típusok

- Szintaxis: `-type newType() :: Típuskifejezés.`
- Típuskifejezés:
term, előre definiált típus, felhasználó által definiált típus, típusváltozó
- Uniótípus
`T1|T2` típuskifejezés, ha `T1` és `T2` típuskifejezések
`-type nyelv() :: cekla | prolog | erlang.`
- Listatípus
`[T]` típuskifejezés, ha `T` típuskifejezés
`-type nyelvlista() :: [nyelv()].`
Alternatív jelölés: `-type nyelvlista() :: list(nyelv()).`
- Ennestípus
`{T1,...,Tn}` típuskifejezés, ha `T1, ..., Tn` típuskifejezések
`-type diak() :: atom().`
`-type munka() :: atom().`
`-type teljesites() :: {diak(), [{munka(), nyelvlista()}}].`
- Függvénytípus
`fun(T1,...,Tn) -> T` típuskifejezés, ha `T1, ..., Tn` és `T` típuskifejezések

Függvény-típus specifikálása

Egy függvény típusát az argumentumainak (formális paramétereinek) és az eredményének (visszatérési értékének) a típusa határozza meg.

- Szintaxis: `-spec funcName(T1, ..., Tn) -> Tret.`
- `T1, ..., Tn` és `Tret` háromféle lehet:
  - `TypeVar`
Típusváltozó, tetszőleges típus jelölésére
  - `Type`
Típuskifejezés
  - `Var :: Type`
Paraméterváltozóval bővítve dokumentációs célra
- Paraméter- vagy argumentumváltozó: a típus-specifikáció elemeinek nevet adhatunk, pl.

```
-spec safe_last(Xs::[any()]) -> {ok, X::any()} | error.
```

```
% X az Xs lista utolsó eleme.
```

```
-spec split(N::integer(), List::[any()]) ->  
    {Prefix::[any()], Suffix::[any()]}
```

```
% Prefix a List lista első N db eleme, Suffix a maradéka.
```

Példák függvénytípus specifikálására (1)

```
-spec id_1(X) -> X. % az X itt: típusváltozó
% Az argumentum azonos az eredménnyel, típusuk tetszőleges.
-spec id_2(tuple()) -> tuple().
% Az argumentum és az eredmény azonos típusú, értékük különbözhet.
-spec id_3(X::tuple()) -> X::tuple(). % X: argumentumváltozó
% Az argumentum és az eredmény azonos típusú, értékük azonos.

-spec file:open(FileName, _Mode) -> {ok, _Handle} | {error, Why}.
% A szingli típusváltozót az Erlang jelzi, '_'-sal elkerülhető.
-spec file:read_line(Handle) -> {ok, _Line} | eof.
% A típusspecifikációban term is megadható, pl. eof, ok.

-spec lists:map_1(fun((A) -> B), [A]) -> [B].
% A típusspecifikációban lehet függvényérték is, pl. fun((A) -> B).
-spec lists:filter(fun((X) -> boolean()), [X]) -> [X].
% Típusváltozó és típuskifejezés változtatva is használható.
-spec map_2(fun((A::any()) -> any()), [any()]) -> Bs::[any()].
% Legkifejezőbb az argumentumváltozó és a típuskif. egyidejű használata.
```

Példák függvény-típus specifikálására (2)

% A 2018. évi nagy házi feladatból

```
-type code() :: [integer()]. % [integer()] ≡ list(integer())  
% code() egy integer() típusú értékekből álló lista típusa.  
-type blacks() :: integer().  
-type whites() :: integer().  
% Mindkettő az integer() beépített típus szinonimája.  
% A szinonima bevezetésének célja az érthetőség növelése.  
-type answer() :: {blacks(),whites()}.  
% answer() a blacks()és whites() típusú értékekből álló pár típusa.  
-type hint()    :: {code(),answer()}.  
% hints() a codes() és answer() típusú értékekből álló pár típusa.  
  
-spec mmind:mmind(Max::integer(), Hints::[hint()]) -> Codes::[code()].  
% mmind/2 első argumentuma egy egész, második argumentuma egy hint()  
% típusú értékekből álló lista, eredménye code() típusú értékek listája.  
  
A paraméterváltozók arra valók, hogy a fejkommentben – lehetőleg deklaratív módon – leírjuk az argumentum(ok) és eredmény közötti összefüggést.
```

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- **Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB**
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Füvérek – OTP 20.2 string modul 1

- `len(Str)`, `equal(Str1,Str2)`, `concat(Str1,Str2)`
- `chr(Str,Chr)`, `rchr(Str,Chr)`, `str(Str,SubStr)`, `rstr(Str,SubStr)`
A karakter / részfüvér első / utolsó előfordulásának indexe, vagy 0, ha nincs benne.
- `span(Str,Chars)`, `cspan(Str,Chars)`
Az `Str` ama prefixumának hossza, amelyben kizárólag a `Chars`-beli karakterek fordulnak / nem fordulnak elő.
- `substr(Str,Start,Length)`, `substr(Str,Start)`
Az `Str` specifikált részfüvére.
- `to_lower(Str)`, `to_upper(Str)`, `to_lower(Char)`, `to_upper(Char)`
A füvér / karakter kisbetűs / nagybetűs változata.
- `to_integer(Str)`, `to_float(Str)`
Eredménye egy pár, melynek első tagja a füvér elejéről beolvasott egész / lebegőpontos szám, második tagja a füvér maradéka; hiba esetén a pár első tagja az `error` atom, második tagja a hiba oka.

Füvérek – OTP 20.2 string modul 2

- `tokens(Str, SepList)`
A `SepList` karakterei mentén füvérek listájára bontja az `Str`-t.
- `join(StrList, Sep)`
Az `StrList` – egymástól a `Sep` füzérral elválasztott – elemeiből álló füzér.
- `strip(Str)`, `strip(Str, Dir)`, `strip(Str, Dir, Char)`
Az `Str` füzér másolata az elejéről / végéről levágott formázó karakterek / `Char` karakterek nélkül.
`Dir = left | right | both`
- `left(Str, Num)`, `left(Str, Num, Chr)`, `right(Str, Num)`, `right(Str, Num, Chr)`, `centre(Str, Num)`, `centre(Str, Num, Chr)`
A `Str` füzér `Num` hosszú másolata balra / jobbra / középre igazítva, jobbról / balról / mindkét oldalról szóközökkel / `Chr` karakterekkel kiegészítve.

Részletek és továbbiak: Erlang OTP 20.2 / Basic / stdlib / string.

<http://erlang.org/documentation/doc-9.2/doc/>

Listák – OTP 20.2 lists modul 1

- `nth(N,Lst)`, `nthtail(N,Lst)`, `last(Lst)`
Az `Lst` `N`-edik karaktere / ott kezdődő farka / utolsó eleme.
- `append(Lst1,Lst2)` (`++`), `append(LstOfLsts)`
Az `Lst1` és `Lst2` / `LstOfLsts` elemei egy listába fűzve.
- `concat(Lst)`
Az `Lst` összes eleme füzérré alakítva és egybefűzve.
Az `Lst` elemeinek típusa `atom`, `integer`, `float` és `string` lehet.
- `reverse(Lst)`, `reverse(Lst,T1)`
Az `Lst` megfordítva / megfordítva a `T1` elé fűzve (más deklaratív nyelvekben `reverse/2`-nek `revAppend` a neve).
- `flatten(DeepList)`, `flatten(DeepList,Tail)`
A `DeepList` kisimítva / kisimítva `Tail` elé fűzve.
- `max(Lst)`, `min(Lst)`
Az `Lst` legnagyobb / legkisebb eleme.

Listák – OTP 20.2 lists modul 2

- `filter(Pred,Lst)`, `delete(Elem,Lst)`
Az `Lst` `Pred`-et kielégítő elemeiből álló / első `Elem` nélküli másolata.
- `takewhile(Pred,Lst)`, `dropwhile(Pred,Lst)`,
`splitwith(Pred,Lst)`
Az `Lst` `Pred`-et kielégítő prefixumát tartalmazó / nem tartalmazó másolata; ilyen listákból álló pár.
- `partition(Pred,Lst)`, `split(N,Lst)`
Az `Lst` elemei `Pred` / `N` darabszám szerint két listába válogatva.
- `member(Elem,Lst)`, `all(Pred,Lst)`, `any(Pred,Lst)`
Igaz, ha `Elem` / `Pred` szerinti minden / `Pred` szerinti legalább egy elem benne van az `Lst`-ben.
- `prefix(Lst1,Lst2)`, `suffix(Lst1,Lst2)`
Igaz, ha az `Lst2` az `Lst1`-gyel kezdődik / végződik.

Listák – OTP 20.2 lists modul 3

- `sublist(Lst, Len)`, `sublist(Lst, Start, Len)`
Az `Lst` 1-től / `Start`-tól kezdődő, `Len` hosszú része.
- `subtract(Lst1, Lst2) (--)`
Az `Lst1` lista `Lst2` elemeinek első előfordulását nem tartalmazó másolata.
- `zip(Lst1, Lst2)`, `unzip(Lst)`
Az `Lst1` és `Lst2` elemeiből képzett párok listája; az `Lst`-ben lévő párok szétválasztásával létrehozott két lista.
- `sort(Lst)`, `sort(Fun, Lst)`
Az `Lst` alapértelmezés szerint / `Fun` szerint rendezett másolata.
- `merge(LstOfLsts)`
Az `LstOfLsts` listában lévő rendezett listák alapértelmezés szerinti összefuttatása.

Listák – OTP 20.2 lists modul 4

- `merge(Lst1, Lst2)`, `merge(Fun, Lst1, Lst2)`,
A rendezett `Lst1` és `Lst2` listák alapértelmezés / `Fun` szerinti összefuttatása.
- `map(Fun, Lst)`
Az `Lst` `Fun` szerinti átalakított elemeiből álló lista.
- `foreach(Fun, Lst)`
Az `Lst` elemeire a mellékhatást okozó `Fun` alkalmazása.
- `sum(Lst)`
Az `Lst` elemeinek összege, ha az összes elem számot eredményező kifejezés.
- `foldl(Fun, Acc, Lst)`, `foldr(Fun, Acc, Lst)`
Az `Lst` elemeinek `Fun` szerinti redukálása balról jobbra, illetve jobbról balra haladva, az `Acc` akkumulátor használatával.

Részletek és továbbiak: Erlang OTP 20.2 / Basic / stdlib / lists.

<http://erlang.org/documentation/doc-9.2/doc/>

További modulok és függvények – OTP 20.2

- **math modul:** `pi()`, `sin(X)`, `cos(X)`, `tanh(X)`, `asin(X)`, `acos(X)`, `exp(X)`, `log(X)`, `log10(X)`, `pow(X,Y)`, `sqrt(X)`
- **io modul:** `read([IoDev,]Prompt)`, `write([IoDev,]Term)`, `fwrite(Format)`, `fwrite([IoDev,]Format,Data)`, `nl([IoDev])`, `format(Format)`, `format([IoDev,]Format,Data)`, `get_line([IoDev,]Prompt)`

- **Formázójelek (io modul)**

<code>~a</code>	<code>~j</code> jel	<code>~c</code>	az adott kódú karakter	<code>~n</code>	újsor
<code>~s</code>	füzér	<code>~f</code> , <code>~e</code> , <code>~g</code>	lebegőpontos szám		
<code>~b</code> , <code>~x</code>	egész	<code>~w</code> , <code>~p</code>	Erlang-term		

```
1> io:format("~s ~b ~c ~f~n", [[a,b,c],a,b,math:exp(1)]).
```

```
abc 97 b 2.718282
```

```
ok
```

```
2> X={"abc", [1,2,3], at}, io:format("~p ~w~n", [X,X]).
```

```
{"abc", [1,2,3], at} {[97,98,99], [1,2,3], at}
```

```
ok
```

Részletek és továbbiak: Erlang OTP 20.2 / Basic / stdlib.

<http://erlang.org/documentation/doc-9.2/doc/>

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- **Kivételkezelés**
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Kivételkezelés

- Az Erlangban háromféle *kivétel* van: `throw`, `exit` és `error`.
- Kivétel jelzése szintén háromféle módon lehetséges:
  - `throw(Why)`
Olyan hiba jelzésére szolgál, amelynek a kezelése elvárható az alkalmazástól.
De használják egy mély hívásból való egyszerű visszatérésre is.
  - `exit(Why)`
A futó processz befejezésére.
  - `error(Why)`
Rendszerhiba jelzésére, amelynek komplex a kezelése.
- Kivétel elkapása kétféleképpen lehetséges:
  - `catch` kifejezéssel:
    - visszaadja a kiértékelt kifejezést vagy hiba esetén a kivétel *leíróját*,
    - hibalokalizáláshoz hasznos, segít felderíteni a kivétel okát.
  - `try ... catch` kifejezéssel,

Kivételkezelés: `try ... catch`

```
try Kifejezés [of
  Minta1 [when ŐrSz1] -> Kif1;
  ...
  Mintan [when ŐrSzn] -> Kifn]
catch
  ExFajta1: ExMinta1 [when ExŐrSz1] -> ExKif1;
  ...
  ExFajtan: ExMintan [when ExŐrSzn] -> ExKifn
[after
  AfterKif]
end
```

- Ha a Kifejezés kiértékelése sikeres, az értékét az Erlang megpróbálja az (opcionális) `of` és `catch` közötti mintákra illeszteni, vagy visszaadja
- Ha a kiértékelés sikertelen, az Erlang a *jelzett kivételt* próbálja meg illeszteni a `catch` és `after` – vagy `end` – közötti mintákra
- Minden esetben kiértékeli az (opcionális) `after` és `end` közötti kifejezést
- A `try` szerkezet speciális esete a `case`, amelyben nincs kivételkezelés

Példák try ... catch és catch használatára (1)

```
kiv.erl
```

```
-type enVal() :: 1|2|3|4.
-spec genExc(A::term(), S::enVal()) -> A::term() | no_return().
genExc(A,1) -> A;
genExc(A,2) -> throw(A);
genExc(A,3) -> exit(A);
genExc(A,4) -> error(A).

-spec tryGenExc(term(), enVal()) -> {enVal(), atom(), term().}
tryGenExc(X,I) -> try genExc(X,I) of
    Val -> {I, 'Lefutott', Val}
catch
    throw:X -> {I, 'Kivetelt dobott', X};
    exit:X   -> {I, 'Befejezodott', X};
    error:X  -> {I, 'Sulyos hibát jelzett', X}
end.
```

```
7> [ kiv:tryGenExc(X,I) || {X,I} <- [{'No',1},{'Th',2},{'Ex',3},{'Er',4}] ].
[{1,'Lefutott','No'}, {2,'Kivetelt dobott','Th'}, {3,'Befejezodott','Ex'},
 {4,'Sulyos hibát jelzett','Er'}]
8> [ catch kiv:genExc(X,I) || {X,I}<-[{'No',1},{'Th',2},{'Ex',3},{'Er',4}] ].
['No','Th', {'EXIT','Ex'}, {'EXIT','Er',[% stack trace]}]
```

Példák try ... catch és catch használatára (2)

kiv.erl – folytatás

```
-spec safe_apply(Fun::fun((Arg::term()) -> Val::term()), Arg::term())
  -> Res::{ok, Val::term()} | error.
% Ha Fun(Arg) hibát dob, Res == error, különben Res == {ok, Fun(Arg)}.
% Az 'exit' típusú hibát nem kapja el.
safe_apply(Fun, Arg) -> try Fun(Arg) of
    V -> {ok, V}
    catch throw:_Why -> error;
          error:_Why -> error
    end. % például error:function_clause
```

```
9> lists:last([a,b,c]).
c
10> lists:last([]).
** exception error: no function clause matching lists:last([]) ...
11> catch lists:last([]).
{'EXIT',{function_clause,[...% stack trace]}}
12> kiv:safe_apply(fun lists:last/1, [a,b,c]).
{ok,c}
13> kiv:safe_apply(fun lists:last/1, []).
error
```

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- **Halmazműveletek rendezetlen listával**
- Listák használata: futamok
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Tagsági vizsgálat

- A halmazt most rendezetlen listával ábrázoljuk
- A műveletek sokkal hatékonyabbak volnának rendezett adatszerkezettel (pl. rendezett lista, keresőfa, hash)
- Erlang STDLIB: sets, ordsets (based on **ordered** lists), gb_sets (ordered sets based on **general balanced** trees))

set.erl – Halmazkezelő függvények

```
-type set() :: list().
-spec empty() -> E::set().    % E az üres halmaz.
empty() ->                    % Az absztrakció miatt szükséges:
    [].                        % ábrázolástól független interfész.

-spec isMember(X::any(), Ys::set()) -> B::boolean().
% B igaz, ha az X eleme az Ys halmaznak.
isMember(_, []) ->           isMember2(_, [])      -> false;
    false;                   isMember2(X, [X|_Ys]) -> true;
isMember(X, [Y|Ys]) ->      isMember2(X, [_Y|Ys]) ->
    X==Y orelse isMember(X,Ys).          isMember2(X, Ys).
```

- *Megjegyzés:* orelse, mint már tudjuk, lusta kiértékelésű

Új elem berakása halmazba, listából halmaz

- `newMember` új elemet rak egy halmazba, *ha még nincs benne*

`set.erl` – folytatás

```
-spec newMember(X::any(), Xs::set()) -> Rs::set().  
% Az Rs halmaz az Xs halmaz és az [X] halmaz uniója.  
newMember(X, Xs) ->  
    case isMember(X, Xs) of  
        true -> Xs;  
        false -> [X|Xs]  
    end.
```

- `listToSet` listát halmazzá alakít a duplikátumok törlésével; naív (lassú)

```
-spec listToSet(Xs::list()) -> Rs::set().  
% Rs az Xs lista elemeinek ismétlődésmentes halmaza.  
listToSet([]) ->  
    empty();  
listToSet([X|Xs]) ->  
    newMember(X, listToSet(Xs)).
```

Halmazműveletek definiálása

- Öt ismert halmazműveletet definiálunk a továbbiakban (rendezetlen listákkal ábrázolt halmazokon):
  - unió (union, $S \cup T$)   vö. `lists:fold*/3`
  - metszet (intersect, $S \cap T$)   vö. `lists:filter/2`
  - részhalmaza-e (isSubset, $T \subseteq S$)   vö. `lists:all/2`
  - egyenlők-e (isEqual, $S \equiv T$)
  - hatványhalmaz (powerSet, 2^S)
- Otthoni gyakorlásra: halmazműveletek megvalósítása rendezett listákkal, illetve fákkal.

(A zárthelyin várhatók ilyen feladatok.)

Unió, metszet

set.erl – folytatás

```
-spec union(Xs::set(), Ys::set()) -> Zs::set().
```

```
% Zs az Xs és Ys halmazok uniója.
```

```
union([], Ys)      -> Ys;
union([X|Xs], Ys) ->
    newMember(X, union(Xs, Ys)).
```

```
union2(Xs, Ys) ->
    foldr(fun newMember/2,
          Ys, Xs).
```

```
-spec intersect(Xs::set(), Ys::set()) -> Zs::set().
```

```
% Zs az Xs és Ys halmazok metszete.
```

```
intersect([], _) ->
    [];
intersect([X|Xs], Ys) ->
    Zs = intersect(Xs, Ys),
    case isMember(X, Ys) of
        true  -> [X|Zs];
        false -> Zs
    end.
```

```
intersect3(Xs, Ys) ->
    [ X || X <- Xs,
      isMember(X, Ys)
    ].
intersect4(Xs, Ys) ->
    Xs -- (Xs -- Ys).
```

Részhalmaza-e, egyenlők-e

set.erl – folytatás

```
-spec isSubset(Xs::set(), Ys::set()) -> B::boolean().
```

```
% B igaz, ha Xs részhalmaza Ys-nek.
```

```
isSubset([], _) ->
```

```
    true;
```

```
isSubset([X|Xs], Ys) ->
```

```
    isMember(X, Ys) andalso isSubset(Xs, Ys).
```

```
-spec isEqual(Xs::set(), Ys::set()) -> B::boolean().
```

```
% B igaz, ha Xs és Ys elemei azonosak.
```

```
isEqual(Xs, Ys) ->
```

```
    isSubset(Xs, Ys) andalso isSubset(Ys, Xs).
```

- isSubset lassú a rendezetlenség miatt
- andalso, mint már tudjuk, lusta kiértékelésű
- A listák egyenlőségének vizsgálata ugyan beépített művelet az Erlangban, halmazokra mégsem használható, mert pl. [3,4] és [4,3] listaként különböznek, de halmazként egyenlők.

Halmaz hatványhalmaza

Az S halmaz hatványhalmazának nevezzük az S összes részalmazának a halmazát, jelöljük: $P(S)$ -sel. $P(S)$ -t *rekurzívan* például így állíthatjuk elő:

- Kiveszünk az S -ből egy x elemet, és előállítjuk az $S \setminus \{x\}$ hatványhalmazát.

Példa: $S = \{10, 20, 30\}$, $x \leftarrow 10$, $P(S \setminus \{x\}) = \{\{\}, \{20\}, \{30\}, \{20, 30\}\}$

- Ha tetszőleges T halmazra $T \subseteq S \setminus \{x\}$, akkor $T \subseteq S$ és $T \cup \{x\} \subseteq S$, azaz mind T , mind $T \cup \{x\}$ eleme S hatványhalmazának.

Példa: $P(\{10, 20, 30\}) =$

$\{\{\}, \{20\}, \{30\}, \{20, 30\}\} \cup \{\{\}\cup\{10\}, \{20\}\cup\{10\}, \{30\}\cup\{10\}, \{20, 30\}\cup\{10\}\}$

- Vagyis minden x -re generáljuk $P(S \setminus \{x\})$ -et, minden elemét kiegészítjük x -szel, és előállítjuk e két halmaz unióját.

% powerSet(S) az S halmaz hatványhalmaza.

```
powerSet1([]) ->
  [[]];
```

```
powerSet1([X|Xs]) ->
  P = powerSet1(Xs),
  P ++ [ [X|Ys] || Ys <- P ].
```

```
powerSet2(Xs) -> % jobbrekurzívan
  foldl(fun (X, P) ->
          P ++ [ [X|Ys] || Ys <- P ]
        , end,
        [[]],
        Xs).
```

Halmaz hatványhalmaza hatékonyabban

- $A P ++ [[X|Ys] || Ys <- P]$ művelet hatékonyabbá tehető

set.erl – folytatás

```
-spec insAll(X::any(),Yss::[[any()]],Zss::[[any()]]) -> Xss::[[any()]].
% Xss az Yss lista Ys elemeinek Zss elé fűzött listája,
% amelyben minden Ys elem elé X van beszúrva.
insAll(_X,[],Zss) ->
    Zss;
insAll(X,[Ys|Yss],Zss) ->
    insAll(X,Yss,[[X|Ys]|Zss]).

powerSet3([]) ->
    [[]];
powerSet3([X|Xs]) ->
    P = powerSet3(Xs),
    insAll(X,P,P).    % [ [X|Ys] || Ys <- P ] ++ P kiváltására
```

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- **Listák használata: futamok**
- Listák rendezése funkcionális megközelítésben

Futam definiálása

- *Futam*: olyan nem üres lista, amelynek szomszédos elemei valamilyen feltételnek megfelelnek
- A feltételt az előző és az aktuális elemre alkalmazandó *predikátumként* adjuk át a futamot előállító függvénynek
- *Predikátum*: logikai (igaz/hamis) értéket eredményül adó függvény.
- Példa:

```
1> P = fun erlang:'<' /2.  
#Fun<erlang.<.2>  
2> P(1, 2).  
true
```

- Feladat: írjunk olyan Erlang-függvényt, amely egy lista egymás utáni elemeiből képzett diszjunkt, tovább nem bővíthető futamok listáját adja eredményül – az elemek eredeti sorrendjének megőrzésével
- Az első, naív változatban egy segédfüggvényt írunk egy lista *első futamának* (prefixumának), valamint egy másikat a *maradéklistának* az előállítására (vö. `lists:splitwith/2`)

Futamok előállítására – naív változat 1

- Példa (ahol $P = \text{fun erlang:}'</2)$):

```
4> futam:also_futam(P, [1,3,9,5,7,2,5,9,1,6,0,0,3,5,6,2]).
[1,3,9]
```

futam.erl – Futamok felsorolása

```
-type elem() :: any().
```

```
-type pred() :: fun((elem(), elem()) -> boolean()).
```

```
-spec also_futam(P::pred(), Ls::[elem()]) -> Fs::[elem()].
% Fs az Ls P-t kielégítő első, tovább nem bővíthető futama
% (prefixuma).
```

```
also_futam(_P, [X]) ->
[X];
```

```
also_futam(P, [X|Ys=[Y|_]]) -> % Ys=[Y|_]: réteges minta
  case P(X, Y) of
    false -> [X];
    true  -> [X|also_futam(P, Ys)]
  end.
```

Futamok előállítás – naív változat 2

- Példa:

```
4> futam:elso_futam(P, [1,3,9,5,7,2,5,9,1,6,0,0,3,5,6,2]).  
[1,3,9]  
5> futam:maradek(P, [1,3,9,5,7,2,5,9,1,6,0,0,3,5,6,2]).  
[5,7,2,5,9,1,6,0,0,3,5,6,2]
```

futam.erl – folytatás

```
-spec maradek(P::pred(), Ls::[elem()]) -> Ms::[elem()].  
% Ms az Ls P-t kielégítő első futama utáni maradéka.  
maradek(_P, [_X]) ->  
    [];  
maradek(P, [X|Ys=[Y|_]]) ->  
    case P(X, Y) of  
        false -> Ys;  
        true  -> maradek(P, Ys)  
    end.
```

Futamok előállítás – naív változat 3

- Példa:

```
6> futam:naiv_futamok(P, [1,3,9,5,7,2,5,9,1,6,0,0,3,5,6,2]).
[[1,3,9],[5,7],[2,5,9],[1,6],[0],[0,3,5,6],[2]]
7> futam:naiv_futamok(P, []).
[]
8> futam:naiv_futamok(P, [1]).
[[1]]
```

futam.erl – folytatás

```
-spec naiv_futamok(Pred::pred(), Ls::[elem()]) -> Lss:[[elem()]].
% Lss az Ls szomszédos, Pred-et kielégítő elemeiből álló, tovább
% nem bővíthető, diszjunkt futamok listája.
naiv_futamok(_P, []) -> [];
naiv_futamok(P, Ls) -> Fs = elso_futam(P, Ls),
                       Ms = maradek(P, Ls),
                       [ Fs | naiv_futamok(P, Ms) ].
```

Futamok előállítás – hatékonyabb változat 1

- Pazarlás kétszer megkeresni az első futamot, lásd előző példák:

```
4> futam:elso_futam(P, [1,3,9,5,7,2,5,9,1,6,0,0,3,5,6,2]).
[1,3,9]
```

```
5> futam:maradek(P, [1,3,9,5,7,2,5,9,1,6,0,0,3,5,6,2]).
[5,7,2,5,9,1,6,0,0,3,5,6,2]
```

- Kezeljük az első futamot és a maradékot *egyetlen párként*:

```
9> futam:futam_maradek(P, [1,3,9,5,7,2,5,9,1,6,0,0,3,5,6,2]).
{[1,3,9],[5,7,2,5,9,1,6,0,0,3,5,6,2]}
```

```
-spec futam_maradek(P::pred(), L::[elem()]) ->
                                     {Fs::[elem()], Ms::[elem()]}.
% Fs ::= elso_futam(P, L) és Ms ::= maradek(P, L).
```

```
futam_maradek(_P, [X]) -> {[X], []};
```

```
futam_maradek(P, [X|Ys=[Y|_]]) ->
  case P(X, Y) of
    true -> {Fs, Ms} = futam_maradek(P, Ys),
             {[X|Fs], Ms};
    false -> {[X], Ys}
  end.
```


Futamok előállítás – hatékonyabb változat 2

futam.erl – folytatás

```
-spec *futamok(Pred::pred(), Ls::[elem()]) -> Lss::[[elem()]].
```

```
naiv_futamok(_P, []) ->
  [];
naiv_futamok(P, Ls) ->
  Fs = elso_futam(P, Ls),
  Ms = maradek(P, Ls),
  [Fs|naiv_futamok(P, Ms)].
```

```
futamok(_P, []) ->
  [];
futamok(P, Ls) ->
  {Fs, Ms} = futam_maradek(P, Ls),
  [Fs|futamok(P, Ms)].
```

- Példa futam_maradek felhasználására: számtani sorozatok gyűjtése

```
10> futam:difek([1,3,5,7,7,5,3,1,1,1,1,2]).
[[1,3,5,7], [7,5,3,1], [1,1,1], [2]]
```

```
-spec difek(Xs::[number()]) -> Dss::[[number()]].
```

% Dss az Xs számtani sorozatot alkotó részlistáinak listája.

```
difek([X1,X2|_]=Xs) ->
  {Fs,Ms} = futam_maradek(fun(A, B) -> B-A == X2-X1 end, Xs),
  [Fs|difek(Ms)];
difek([_]=Xs) -> [Xs];
difek([]) -> [].
```

Tartalom

3

Erlang alapok

- Bevezetés
- Típusok
- Az Erlang szintaxis alapjai
- Mintaillesztés
- Listanézet
- Magasabb rendű függvények, függvényérték
- Műveletek, beépített függvények
- Örök
- Típusspecifikáció
- Válogatás a könyvtári függvényekből – OTP 20.2 STDLIB
- Kivételkezelés
- Halmazműveletek rendezetlen listával
- Listák használata: futamok
- **Listák rendezése funkcionális megközelítésben**

Rendezések rekurzív függvényhívásokkal

- *Beszűrő rendezés (insertion sort)*
A lista első elemét leemeljük, rendezzük a maradékát, majd a leemelt elemet beszűrjük a már rendezett maradéklistába.
- *Kiválasztó rendezés (selection sort)*
Kiválasztjuk a lista legkisebb/nagyobb elemét, rendezzük a maradékát, majd a már rendezett maradék elé fűzzük a kiválasztott elemet.
- *Felülről lefelé haladó összefésülő rendezés (top-down merge sort)*
A listát kétfelé vágjuk, rendezzük mindkét felét, majd a két felet összefuttatjuk.
- *Gyorsrendezés (quick sort)* – korábban tárgyaltuk
Egy megfelelően kiválasztott listaelemnél kisebbeket egy listába, a többit egy másikba rakjuk, mindkét listát rendezzük, majd a három komponenst összefűzzük.

Kiegészítő anyag

- Alulról fölfelé haladó összefésülő rendezés (bottom-up merge sort)
- Alulról fölfelé haladó simarendezés (bottom-up smooth sort)

Beszűrő rendezés

`ins1` az `X` elemet a megfelelő helyre szúrja be az `Ys` listában:

```
-spec ins1(X::any(), Ys::[any()]) -> Zs::[any()].
%% @pre: Ys az =< reláció szerint rendezve van.
%% Zs az =< reláció szerint beszűrt X-szel bővített Ys.
ins1(X, []) ->
    [X];
ins1(X, [Y|Ys]) when X =< Y ->
    [X,Y|Ys];
ins1(X, [Y|Ys]) ->
    [Y|ins1(X, Ys)].
```

`inssort11`-gyel rekurzívan rendezzük a lista maradékát;
végrehajtási ideje $O(n^2)$

```
inssort11([]) ->
    [];
inssort11([X|Xs]) ->
    ins1(X, inssort11(Xs)).
```

Beszűrő rendezés, generikus változat 1

Az `insort` függvényt *generikussá* tesszük: az `ins` függvényt paraméterként adjuk át

```
-type ins() :: (any(), [any()]) -> [any()].  
-spec inssort12(F:ins(), Xs::[any()]) -> Zs::[any()].  
%% Zs az F beszűrő függvénnyel az adott reláció szerint rendezett Ys.  
inssort12(_F, []) ->  
    [];  
inssort12(F, [X|Xs]) ->  
    F(X, inssort12(F, Xs)).
```

Beszűrő rendezés, generikus változat 2

„*Generikusabb*”, ha a rendezési relációt adjuk át paraméterként:

```
-type pred() :: (any(), any()) -> boolean().
-spec ins2(F::pred(),X::any(),Ys::[any()]) -> Zs::[any()].
%% @pre Ys az F reláció szerint rendezve van.
%% Zs az F reláció szerint beszűrt X-szel bővített Ys.
ins2(_F, X, []) ->
    [X];
ins2(F, X, [Y|Ys]) ->
    case F(X, Y) of
        true ->
            [X, Y|Ys];
        false ->
            [Y | ins2(F, X, Ys)]
    end.
```

Beszűrő rendezés, generikus változat 3

```
inssort21(_F, []) ->
    [];
inssort21(F, [X|Xs]) ->
    ins2(F, X, inssort21(F,Xs)).
```

Beszűrő rendezés *foldr*-rel:

```
inssortR(F, Xs) ->
    lists:foldr(fun (A, Ls) -> ins2(F, A, Ls) end, [], Xs).
```

Generikus kiválasztó rendezés 1

```
-type pred() :: (any(), any()) -> boolean().  
-spec selsort(F:pred(), Xs::[any()]) -> Zs::[any()].  
%% Zs az F reláció szerint rendezett Xs.  
selsort(F, Xs) ->  
    selsort(F, Xs, []).  
  
-spec selsort(F::pred(), Xs::[any()], Ys::[any()]) -> Zs::[any()]  
%% Ws az F szerinti sorrendben az Ys elé fűzött Xs.  
selsort(_F, [], Ws) ->  
    Ws;  
selsort(F, [X|Xs], Ws) ->  
    {M, Ms} = maxSelect(F, X, Xs, []),  
    selsort(F, Ms, [M|Ws]).
```


Generikus kiválasztó rendezés 2

```
-spec maxSelect(F::pred(), X::any(), Ys::[any()], Zs::[any()]) ->
    {M::any, Ms::[any()]}.

```

```
% M az [X|Ys] lista F szerinti legnagyobb eleme, Ms az
%% [X|Ys] többi eleméből és a Zs elemeiből álló lista.

```

```
maxSelect(_F, X, [], Zs) ->
    {X, Zs};

```

```
maxSelect(F, X, [Y|Ys], Zs) ->
    maxSelect(F,max(F, X, Y), Ys, [min(F, X, Y)|Zs]).

```

```
max(F, X, Y) ->
    case F(X, Y) of
        true ->
            X;
        false ->
            Y
    end.

```

```
min(F, X, Y) ->
    case F(X, Y) of
        true ->
            Y;
        false ->
            X
    end.

```

Összefésülő rendezések

Kell hozzájuk egy segédfüggvény két lista megfelelő sorrendű összefuttatására

```
-spec merge(Xs::[any()], Ys::[any()]) -> Zs::[any()].
%% Az Xs és az Ys <= reláció szerinti összefésülése Zs.
merge([], Ys) ->
    Ys;
merge(Xs, []) ->
    Xs;
merge([X|Xs]=XXs, [Y|Ys]=YYs) ->
    if
        X=<Y ->
            [X|merge(Xs, YYs)];
        true ->
            [Y|merge(XXs, Ys)]
    end.
```

Könyvtári változata `lists:merge/2`, generikus verziója `lists:merge/3`. Más `merge` verziók is vannak a `lists` modulban.

Fölülről lefelé haladó összefésülő rendezés

A *fölülről lefelé* haladó összefésülő rendezés (*top-down [TD] merge sort*) akkor hatékony, ha közel azonos hosszúságú az a két lista, amelyekre a rendezendő listát szétszedjük.

```
-spec tmsort(Xs::[any()]) -> Zs::[any()].
%% Zs az =< reláció szerint rendezett Ys.
```

```
tmsort(Xs) ->
  H = length(Xs),
  K = H div 2,
  if
    H>1 ->
      merge(tmsort(take(Xs,K)),
            tmsort(drop(Xs,K)));
    true ->
      Xs
  end.
```

```
take(Xs,K) ->
  lists:sublist(Xs,K).

drop(Xs,K) ->
  lists:nthtail(K,Xs).
```

A legrosszabb esetben $O(n \cdot \log n)$ lépésre van szükség.

Alulról fölfelé haladó összefésülő rendezés 1

A *bottom-up [BU] merge sort* legegyszerűbb változata az eredeti k hosszú listát k darab egy elemű listára bontja, majd a szomszédos listákat összefuttatja, így 2, 4, 8, 16 stb. elemű listákat állít elő.

R. O'Keefe algoritmus (1982) lépésről lépésre futtatja össze az egyforma hosszú részlistákat, de csak a végén rendezzi az összeset.

```

A B C D E F G H I J K
AB  C D E F G H I J K
AB  CD  E F G H I J K
ABCD   E F G H I J K
ABCD   EF  G H I J K
ABCD   EF  GH  I J K
ABCD   EFGH   I J K
ABCDEFGH       I J K
ABCDEFGH       IJ  K
...

```

A példában az összefuttatott részlistákat *egymás mellé írással* jelöljük.

Alulról fölfelé haladó összefésülő rendezés 2

```
-spec bmsort(Xs::[any()]) -> Zs::[any()].  
%% Zs az =< reláció szerint rendezett Ys.  
bmsort(Xs) ->  
    sorting(Xs, [],0).
```

A sorting segédfüggvény

- első argumentuma a rendezendő lista,
- második argumentuma a már rendezett részlistákból álló lista akkumulátora,
- harmadik argumentuma az adott lépésben feldolgozandó elem sorszáma.

Alulról fölfelé haladó összefésülő rendezés 3

```
-spec sorting(Xs::[any()], Lss::[[any()]], K) -> Zs::[any()].
%% @pre K >= 0.
%% Zs a még rendezetlen Xs és a már K db rendezett részlistát
%% tartalmazó Lss összefűzésének eredménye.
sorting([X|Xs],Lss,K) ->
    sorting(Xs,mergepairs([[X]|Lss],K+1),K+1);
sorting([],Lss,_K) ->
    hd(mergepairs(Lss,0)).
```

- Ha a rendezendő lista (Xs) még nem fogyott el, soron következő eleméből `sorting` egy elemű listát ($[X]$) képez, és ezt a már rendezett részlisták listája (Lss) elé fűzve meghívja a `mergepairs` segédfüggvényt.
- Ha a rendezendő lista kiürült, `sorting` a kétszintű lista egyetlen elemét, a rendezett Lss listát adja eredményül – `mergepairs` speciális ($K ::= 0!$) meghívásával.

Alulról fölfelé haladó összefésülő rendezés 4

```
-spec mergepairs(Lss::[[any()]], K) -> Zss::[[any()]].  
%% @pre K >= 0.  
%% Zss az Lss-nek olyan változata, amely az Lss első  
%% két részlistája helyett, ha egyforma a hosszuk, az  
%% összefuttatásuk eredményét tartalmazza.  
mergepairs(LLSs = [L1s,L2s|Lss], K) ->  
    % Legalább két elemű a lista.  
    if K rem 2 == 1 ->  
        LLSs;  
    true ->  
        mergepairs([merge(L1s,L2s)|Lss], K div 2)  
    end;  
mergepairs(Lss,_K) ->  
    Lss. % Egy elemű a lista.
```

Alulról fölfelé haladó összefésülő rendezés 5

- `mergepairs` az argumentumként átadott lista két egyforma hosszú bal oldali részlistáját fűzi egybe, feltéve persze, hogy vannak ilyenek. K az átadott elem sorszáma.
- `mergepairs` egyetlen listában gyűjti a már összefuttatott részlistákat. Az éppen átadott elem K sorszámából dönti el, hogy mit kell csinálnia a következő részlistával.
- Ha K páratlan, `mergepairs` a listát változtatás nélkül adja vissza, ha páros, akkor az `LLLss` lista elején álló két, egyforma hosszú listát egyetlen rendezett listává futtatja össze.
- $K ::= 0$ -ra `mergepairs` az összes listák listáját olyan listává futtatja össze, amelynek egyetlen eleme maga is lista.
- A legrosszabb esetben $O(n \cdot \log n)$ lépésre van szükség.

Alulról fölfelé haladó összefésülő rendezés 6

A függvények működését egy példán is bemutatjuk. A kezdő hívás legyen

```
bmsort([1,2,3,4,5,6,7,8,9])  
  ---> sorting([1,2,3,4,5,6,7,8,9], [], 0)
```

```
sorting([X|Xs],Lss,K) ->  
  sorting(Xs,mergepairs([[X]|Lss],K+1),K+1);  
sorting([],Lss,_K) ->  
  hd(mergepairs(Lss,0)).
```

Amíg `sorting` első argumentuma a nem üres `[X|Xs]` lista, `sorting` saját magát hívja meg. A rekurzív hívás

- 1. argumentuma a lépésenként egyre rövidül `Xs` lista,
- 2. argumentuma a `mergepairs([[X]|Lss],K+1)` függvényalkalmazás eredménye, ahol kezdetben `Lss ::= []`,
- 3. argumentuma a már feldolgozott listaelemek száma (`K+1`).

Alulról fölfelé haladó összefésülő rendezés 7

- A következő dián táblázatos elrendezés mutatja
  - `mergepairs` mindkét argumentumát,
  - a rekurzív `sorting` hívás itt `J`-vel jelölt 3. argumentumát, `K+1`-et, és
  - bináris számként `K`-t lépésről lépésre.
- A `sorting` függvény hívja `mergepairs`-t azokban a sorokban, amelyekben a `J` új értéket vesz föl, a többi helyen `mergepairs` hívása rekurzív.
- Ne feledjük, hogy `mergepairs`-nek listák listája az első argumentuma.
- A táblázat utolsó oszlopa a későbbi magyarázatra hivatkozik.
- Vegyük észre, hogy kapcsolat van az `LLSs` első eleme utáni listaelemek hossza és a `K` bitjei között! Ha `K` valamelyik bitje 1, akkor (balról jobbra haladva) az `LLSs` megfelelő listaelemének a hossza az adott bit helyiértékével egyenlő. A 0 értékű biteknek megfelelő listaelemek „hiányoznak” `LLSs`-ből.

Alulról fölfelé haladó összefésülő rendezés 8

LLLss	N	J	K	
[[1]]	1	1	0	m1
[[2], [1]]	2	2	1	m2
[[1,2]]	1			m3
[[3], [1,2]]	3	3	10	m3
[[4], [3], [1,2]]	4	4	11	m2
[[3,4], [1,2]]	2			m2
[[1,2,3,4]]	1			m3
[[5], [1,2,3,4]]	5	5	100	m3
[[6], [5], [1,2,3,4]]	6	6	101	m2
[[5,6], [1,2,3,4]]	3			m3
[[7], [5,6], [1,2,3,4]]	7	7	110	m3
[[8], [7], [5,6], [1,2,3,4]]	8	8	111	m2
[[7,8], [5,6], [1,2,3,4]]	4			m2
[[5,6,7,8], [1,2,3,4]]	2			m2
[[1,2,3,4,5,6,7,8]]	1			m3
[[9], [1,2,3,4,5,6,7,8]]	9	9	1000	m3
[[9], [1,2,3,4,5,6,7,8]]	0	0		m4
[[1,2,3,4,5,6,7,8,9]]				

Alulról fölfelé haladó összefésülő rendezés 9

- m1:** Az argumentumként átadott listának egyetlen eleme van (maga is lista), ezért az argumentumot `mergepairs` második klóza változtatás nélkül visszaadja az őt hívó `sorting`-nak.
- m2:** N páros, ez azt jelzi, hogy az argumentumként átadott lista első két eleme egyforma hosszú lista, amelyeket `merge` egyetlen rendezett listává futtat össze, majd az eredménnyel `mergepairs` első klóza meghívja saját magát.
- m3:** N páratlan, ez azt jelzi, hogy az argumentumként átadott lista első két eleme nem egyforma hosszú lista, ezért az argumentumot `mergepairs` első klóza változtatás nélkül visszaadja az őt hívó `sorting`-nak.
- m4:** $N ::= 0$ azt jelenti, hogy az összes listák listáját olyan listává kell összefuttatni, amelynek egyetlen lista az eleme.

Simarendezés 1

Az applikatív simarendezés (*smooth sort*) algoritmus a O'Keefe alulról fölfelé haladó rendezéséhez hasonló, de nem egyforma hosszú listákat, hanem növekvő *futamokat* állít elő.

Ha a futamok száma n -től, a lista hosszától független, azaz a lista majdnem rendezve van, akkor az algoritmus végrehajtási ideje $O(n)$, és a legrosszabb esetben is legfeljebb csak $O(n \cdot \log n)$.

Simarendezés 2

```

-spec nextrun(Run::[any()], Xs::[any()]) ->
    {Rs::[any()], Ms::[any()]}.
%% Rs az Xs egy, a < reláció szerint növekvő
%% futama a Run elé fűzve, Ms pedig az Xs maradéka.
nextrun(Run, [X|Xs]) ->
    if X < hd(Run) ->
        {lists:reverse(Run), [X|Xs]};
    true ->
        nextrun([X|Run], Xs)
    end;
nextrun(Run, []) ->
    {lists:reverse(Run), []}.

```

- nextrun eredménye egy pár, amelynek első tagja a futam (egy növekvő számsorozat), a második tagja pedig a rendezendő lista maradéka.
- A futam csökkenő sorrendben bővül, kilépéskor a futamot meg kell fordítani.

Simarendezés 3

`msorting` a futamokat ismételten előállítja és összefuttatja

```
-spec msorting(Xs::[any()],Lss::[[any()]],K) -> Zs::[any()].  
%% @pre K >= 0.
```

```
%% Zs a még rendezetlen Xs és a már K db rendezett részlistát  
%% tartalmazó Lss összefűzésének eredménye.
```

```
msorting([X|Xs], Lss, K) ->  
  {Run, Tail} = nextrun([X], Xs),  
  msorting(Tail, mergepairs([Run|Lss], K+1), K+2);  
msorting([], Lss, _K) ->  
  hd(mergepairs(Lss, 0)).
```

```
-spec msort(Xs::[any()]) -> Zs::[any()].
```

```
%% Zs az =< reláció szerint rendezett Ys.
```

```
msort(Xs) ->  
  msorting(Xs, [], 0).
```

IV. rész

Prolog alapok

- 1 Bevezetés
- 2 Cékla: deklaratív programozás C++-ban
- 3 Erlang alapok
- 4 Prolog alapok**
- 5 Haladó Erlang
- 6 Haladó Prolog

A kurzus Logikai Programozás (LP) része

- **1. blokk:** A Prolog LP nyelv alapjai
  - Szintaxis
  - Deklaratív szemantika
  - Procedurális szemantika (végrehajtási mechanizmus)
- **2. blokk:** Prolog programozási módszerek
  - A legfontosabb beépített eljárások
  - Fejlettebb nyelvi és rendszerelemek
- Kitekintés: Új irányzatok a logikai programozásban

Tartalom

4

Prolog alapok

- Prolog bevezetés – néhány példa
- A Prolog végrehajtás célredukciós modellje
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Nyomkövetés: 4-kapus doboz modell
- Listakezelő eljárások Prologban
- További vezérlési szerkezetek
- Operátorok

A Prolog alapelemei: a családi kapcsolatok példája

- Adatok

- Adottak személyekre vonatkozó állítások, pl.

„gyerek–szülő” tábla

gyerek	szülő
Imre	István
Imre	Gizella
István	Géza
István	Sarolta
Gizella	Civakodó Henrik
Gizella	Burgundi Gizella

„férfiak” tábla

férfi
Imre
István
Géza
Civakodó Henrik

- A feladat:

- Definiálandó az unoka–nagyözülő kapcsolat

A nagyszülő feladat — Prolog megoldás

```
% szuloje(Gy, Sz):Gy szülője Sz.
% Tényállításokból álló predikátum
szuloje('Imre', 'Gizella'). % (sz1)
szuloje('Imre', 'István'). % (sz2)
szuloje('István', 'Sarolt'). % (sz3)
szuloje('István', 'Géza'). % (sz4)
szuloje('Gizella',
        'Burgundi Gizella'). % (sz5)
szuloje('Gizella',
        'Civakodó Henrik'). % (sz6)

% ffi(Szemely): Szemely férfi.
ffi('Imre'). ffi('István'). % (f1)-(f2)
ffi('Géza'). % (f3)
ffi('Civakodó Henrik'). % (f4)

% Gyerek nagyszülője Nagyszulo.
% Egyetlen szabályból álló predikátum
nagyszuloje(Gyerek, Nagyszulo) :-
    szuloje(Gyerek, Szulo),
    szuloje(Szulo, Nagyszulo). % (nsz)
```

```
% Ki Imre nagyapja?
| ?- nagyszuloje('Imre', NA),
    ffi(NA).
NA = 'Civakodó Henrik' ? ;
NA = 'Géza' ? ;
no
% Ki Géza unokája?
| ?- nagyszuloje(U, 'Géza').
U = 'Imre' ? ;
no
% Ki Imre nagyszülője?
| ?- nagyszuloje('Imre', NSz).
NSz = 'Burgundi Gizella' ? ;
NSz = 'Civakodó Henrik' ? ;
NSz = 'Sarolt' ? ;
NSz = 'Géza' ? ;
no
```

Deklaratív szemantika – klózek logikai alakja

- A **szabály** jelentése implikáció: a törzsbeli célok **konjunkciójából** következik a fej.
  - Példa: $\text{nagyszuloje}(U,N) :- \text{szuloje}(U,Sz), \text{szuloje}(Sz,N).$
  - Logikai alak: $\forall U, N, Sz(\text{nagyszuloje}(U, N) \leftarrow \text{szuloje}(U, Sz) \wedge \text{szuloje}(Sz, N))$
  - Ekvivalens alak: $\forall U, N (\text{nagyszuloje}(U, N) \leftarrow \exists Sz(\text{szuloje}(U, Sz) \wedge \text{szuloje}(Sz, N)))$
- A **tényállítás** feltétel nélküli állítás, pl.
  - Példa: $\text{szuloje}('Imre', 'István').$
  - Logikai alakja változatlan
  - Ebben is lehetnek változók, ezeket is univerzálisan kell kvantálni
- A **célsorozat** jelentése: keressük azokat a változó-behelyettesítéseket amelyek esetén a célok konjunkciója igaz
- Egy célsorozatra kapott válasz **helyes**, ha az adott behelyettesítésekkel a célsorozat következménye a program logikai alakjának
- A Prolog garantálja a helyességet, de a **teljességet** nem: nem biztos, hogy minden megoldást megkapunk – kaphatunk hibajelzést, végtelen ciklust, végtelen keresési teret stb.

A Prolog végrehajtás ún. redukciós modellje

- Redukciós lépés: egy célsorozat redukálása egy újabb célsorozattá, pl.
  - | ?- nsz('Imre', NA), ffi(NA). *(kezdeti célsorozat)* (1)
  - | ?- sz('Imre', Sz1), sz(Sz1, NA), ffi(NA). *(redukált célsorozat)* (2)
- Két lehetőség: redukció egy programklózzal, vagy beépített eljárással
- Redukció egy programklóz (pl. az (nsz)) segítségével
- A klózt **lemásoljuk**, a változókat szisztematikusan újakra cserélve, pl.

nsz(Gy1, Nsz1) :- sz(Gy1, Sz1), sz(Sz1, Nsz1).
- A célsorozatot (pl. (1)), szétbontjuk az első hívásra és a maradékra, pl.

első hívás: nsz('Imre', NA), maradék: ffi(NA).
- Az első hívást **egyesítjük** a klózfejjel, azaz változók behelyettesítésével a klózfejjel azonos alakra hozzuk (mintaillesztés):

behelyettesítés: Gy1 = 'Imre', Nsz1 = NA, közös alak: nsz('Imre', NA)
- Ha az egyesítés nem sikerül, akkor a redukciós lépés is megghiúsul.
- Sikeres egyesítés esetén az ehhez szükséges behelyettesítéseket elvégezzük a klóz **törzsén** és a **célsorozat** maradékán is

törzs: sz('Imre', Sz1), sz(Sz1, NA), maradék célsorozat: ffi(NA)
- Az új célsorozat: a klóztörzs és utána a maradék célsorozat, ld. fent (2)

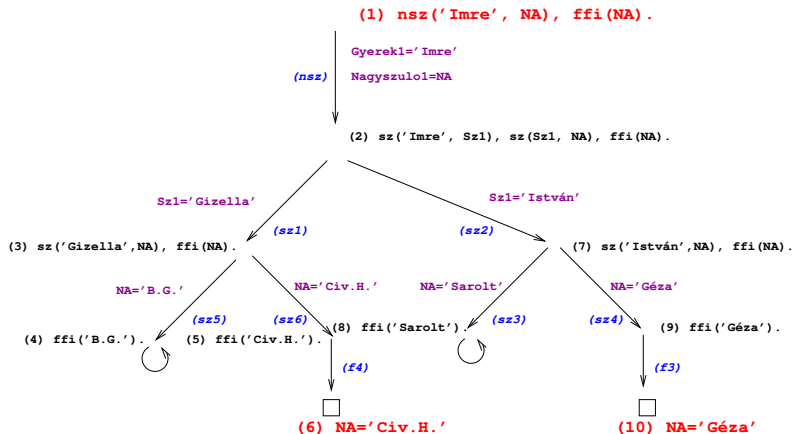
A nagyszülő példa végrehajtása – keresési tér

```

nsz(Gyerek, Nagyszulo) :-
  sz(Gyerek, Szulo),
  sz(Szulo, Nagyszulo).

```

% (nsz)

A Prolog végrehajtási algoritmus – első közelítés

Egy célsorozat végrehajtása

1. Ha az **első** hívás beépített eljárásra vonatkozik, végrehajtjuk a redukciót.
2. Ha az **első** hívás felhasználói eljárásra vonatkozik, akkor megkeressük az eljárás **első** (visszalépés után: következő) olyan klózat, amelynek feje egyesíthető a hívással, és végrehajtjuk a redukciót.
3. Ha a redukció sikeres (találunk egyesíthető fejű klózt), folytatjuk a végrehajtást 1.-től az új célsorozattal.
4. Ha a redukció meghiúsul, akkor visszalépés következik:
  - visszatérünk a legutolsó, felhasználói eljárással történt (sikeres) redukciós lépéshez,
  - annak *bemeneti* célsorozatát megpróbáljuk *újabb* klózzal redukálni – ugrás a 2. lépésre
(Ennek meghiúsulása értelemszerűen újabb visszalépést okoz.)

A végrehajtás nem „intelligens”

- Pl. | ?- *nagyszuloje*(U, 'Géza'). hatékonyabb lenne ha a klóz törzét **jobbról balra** hajtánánk végre
- DE: így a végrehajtás átlátható; a Prolog nem tételbizonyító, hanem programozási nyelv

A Prolog adatfogalma, a Prolog kifejezés (term)

- konstans (`atomic`)
  - számkonstans (`number`) – egész vagy lebegőp, pl. 1, -2.3, 3.0e10
  - névkonstans (`atom`), pl. 'István', szuloje, +, - tree_sum
  - egy C konstans **funktor** C/0
- összetett- vagy struktúra-kifejezés (`compound`)
  - ún. kanonikus alak: $\langle \text{struktúranév} \rangle \langle \langle \text{arg}_1 \rangle, \dots, \langle \text{arg}_n \rangle \rangle$
    - a $\langle \text{struktúranév} \rangle$ egy névkonstans, az $\langle \text{arg}_i \rangle$ argumentumok tetszőleges Prolog kifejezések
    - a kifejezés **funktor**: $\langle \text{struktúranév} \rangle / n$
    - példák: `person(ian,smith,2003)`, `<(X,Y), is(X, +(Y,1))`
  - szintaktikus „édesítőszerek”, pl. operátorok:
 $X \text{ is } Y+1 \equiv \text{is}(X, +(Y,1))$
- változó (`var`)
  - pl. `X`, `Szulo`, `X2`, `_valt`, `_`, `_123`
  - a változó alaphelyzetben behelyettesíthetetlen, értékkel nem bír, egyesítés során egy tetszőleges Prolog kifejezést (akár egy másik változót) vehet fel értékül – **dinamikus típusfogalom**

Aritmetikai beépített eljárások

Aritmetikai beépített eljárások (predikátumok)

- $X \text{ is Kif}$: A Kif **aritmetikai** kif.-t **kiértékeli** és értékét **egyesíti** X-szel.
- $\text{Kif1} > \text{Kif2}$: Kif1 **aritmetikai értéke** nagyobb Kif2 értékénél.
- Hasonlóan: $\text{Kif1} = \text{Kif2}$, $\text{Kif1} < \text{Kif2}$, $\text{Kif1} \geq \text{Kif2}$, $\text{Kif1} \leq \text{Kif2}$
(aritmetikailag egyenlő), $\text{Kif1} \neq \text{Kif2}$ (aritmetikailag nem egyenlő)
- Fontos aritmetikai operátorok: +, -, *, /, rem, // (egész-osztás)

A faktoriális függvény definíciója Prologban

- funkció nyelven a faktoriális 1-argumentumú függvény: $\text{Ered} = \text{fakt}(N)$
- Prologban ennek egy kétargumentumú reláció felel meg: $\text{fakt}(N, \text{Ered})$
- Konvenció: az utolsó argumentum(ok) a kimenő paraméter(ek)

```
% fakt(N, F): F = N!.
```

```
fakt(0, 1).           % 0! = 1.
```

```
fakt(N, F) :-        % N! = F ha létezik olyan N1, F1, hogy
```

```
    N > 0,           % N > 0, és
```

```
    N1 is N-1,      % N1 = N-1. és
```

```
    fakt(N1, F1),   % N1! = F1, és
```

```
    F is F1*N.      % F = F1*N.
```

Néhány további beépített eljárás

- Kifejezések egyesítése
  - $X = Y$: az X és Y **szimbolikus** kifejezések egyesítése $\equiv$ azonos alakra hozása változók esetleges behelyettesítésével, a lehető legáltalánosabb módon
  - $X \neq Y$: az X és Y kifejezések **nem** egyesíthetőek (nem hozhatók azonos alakra)
- Típusvizsgálatot végző beépített predikátumok
  - `var(X)`: X változó
  - `nonvar(X)`: X nem változó
    - `atomic(X)`: X konstans;
`atom(X)`: X névkonstans, `number(X)`: X szám
`integer(X)`: X egész szám, `float(X)`: X lebegőpontos szám
    - `compound(X)`: X összetett kifejezés
- További hasznos predikátumok
  - `true`, `fail`: Mindig sikerül ill. mindig megghiúsul.
  - `write(X)`: Az X Prolog kifejezést kiírja.
  - `write_canonical(X)`: X kanonikus (alapstruktúra) alakját írja ki.
  - `nl`: Kiír egy újsort.

Programfejlesztési beépített predikátumok

- `consult(File)`: A `File` állományban levő programot beolvassa és értelmezendő alakban eltárolja. (`File = user` $\Rightarrow$ terminálról olvas.)
- `compile(File)`: mint `consult`, csak kompilált alakban tárol (gyorsabb kód, de egyes eljárások nem nyomkövethetők)
- `trace`, `notrace`: A (teljes) nyomkövetést be- ill. kikapcsolja.
- `listing` vagy `listing(Predikátum)`: Az értelmezendő alakban eltárolt összes ill. adott nevű predikátumokat kilistázza.
- `halt`: A Prolog rendszer befejezi működését.

```
> sicstus
SICStus 4.4.1 (x86_64-linux-glibc2.12) ...
| ?- consult(fakt).
% consulted /home/user/fakt.pl in module user, 10 msec 91776 bytes
yes
| ?- fakt(4, F).
F = 24 ? ;
no
| ?- listing(fakt).
(...)
yes
| ?- halt.
>
```

Adatstruktúrák Prologban – a bináris fák példája

- A bináris fa adatstruktúra
  - vagy egy csomópont (`node`), amelynek két részfája van (`left`, `right`)
  - vagy egy levél (`leaf`), amely egy egészt tartalmaz

Binárisfa-struktúra C-ben

```
enum treetype {Node, Leaf};
struct tree {
    enum treetype type;
    union {
        struct { struct tree *left;
                struct tree *right;
                } nd;
        struct { int value;
                } lf;
    } u;
};
```

A Prolog dinamikusan típusos nyelv –
nincs szükség explicit típusdefinícióra

- Mercury típusleírás (komment)


```
% :- type tree --->
%       node(tree, tree)
%       | leaf(int).
```
- A típushoz tartozás ellenőrzése


```
% is_tree(T): T egy bináris fa
is_tree(leaf(V)) :- integer(V).
is_tree(node(Left,Right)) :-
    is_tree(Left),
    is_tree(Right).
```

Bináris fák összegzése

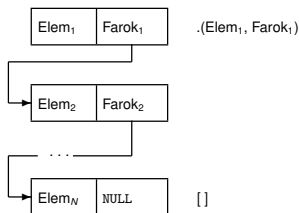
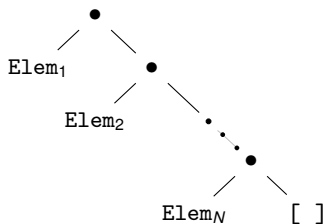
- Egy bináris fa levélösszegének kiszámítása:
  - levél esetén a levélben tárolt egész
  - csomópont esetén a két részfa levélösszegének összege

```
% S = tsum(T): T levélösszege S
int tsum(struct tree *tree)
{
  switch(tree->type) {
  case Leaf:
    return tree->u.lf.value;
  case Node:
    return tsum(tree->u.nd.left) +
           tsum(tree->u.nd.right);
  }
}
```

```
% tree_sum(Tree, S):  $\Sigma$  Tree = S.
tree_sum(leaf(Value), Value).
tree_sum(node(Left,Right), S) :-
    tree_sum(Left, S1),
    tree_sum(Right, S2),
    S is S1+S2.
| ?- tree_sum(node(leaf(5),
                node(leaf(3),
                    leaf(2))),S).
S = 10 ? ;
no
| ?- tree_sum(T, 3).
T = leaf(3) ? ;
! Inst. error in argument 2 of is/2
! goal: 3 is _73+_74
```

A Prolog lista-fogalma

- A Prolog lista
  - Az üres lista a `[]` névkonstans.
  - A nem-üres lista a `'.'` (`Fej, Farok`) struktúra (vö. Cékla `cons(...)`):
    - `Fej` a lista feje (első eleme), míg
    - `Farok` a lista farka, azaz a fennmaradó elemekből álló lista.
  - A listákat egyszerűsítve is leírhatjuk („szintaktikus édesítés”).
  - Megvalósításuk optimalizált, időben és helyben is hatékonyabb.
- A listák fastruktúra alakja és megvalósítása

Listák jelölése – szintaktikus „édesítőszerek”

- Az alapvető édesítés:
 .(Fej,Farok) helyett a [Fej|Farok] kifejezést írjuk
- Kiterjesztés N darab „fej”-elemre, a skatulyázás kiküszöbölése:
 $[Elem_1 | \dots | [Elem_N | Farok] \dots] \implies [Elem_1, \dots, Elem_N | Farok]$
- Ha a farok [], a „| []” jelsorozat elhagyható:
 $[Elem_1, \dots, Elem_N | []] \implies [Elem_1, \dots, Elem_N]$

| ?- [1,2] = [X|Y]. $\implies$ X = 1, Y = [2] ?

| ?- [1,2] = [X,Y]. $\implies$ X = 1, Y = 2 ?

| ?- [1,2,3] = [X|Y]. $\implies$ X = 1, Y = [2,3] ?

| ?- [1,2,3] = [X,Y]. $\implies$ no

| ?- [1,2,3,4] = [X,Y|Z]. $\implies$ X = 1, Y = 2, Z = [3,4] ?

| ?- L = [1|_], L = [_|2|_]. $\implies$ L = [1,2|_A] ? % nyílt végű

| ?- L = .(1,[2,3|[]]). $\implies$ L = [1,2,3] ?

| ?- L = [1,2|. (3,[])]. $\implies$ L = [1,2,3] ?

Tartalom

4 Prolog alapok

- Prolog bevezetés – néhány példa
- **A Prolog végrehajtás célredukációs modellje**
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Nyomkövetés: 4-kapus doboz modell
- Listakezelő eljárások Prologban
- További vezérlési szerkezetek
- Operátorok

A redukciós modell alapfogalmai

- A végrehajtás bemenete:
  - egy Prolog program (klózik sorozata), pl. a `nagyszuloje` program, és
  - egy célsorozat, pl. `:- nsz(im, Sz).`
 a megoldás értelmezése érdekében ezt egy utolsó,
`answer(Megoldás)` fiktív céllal bővítjük ki, pl.


```
:- nsz(im, NSz), answer(NSz).           % Kik Imre nagyszülei?
:- sz(Gy, Sz), answer(Gy-Sz).         % Mik a gyerek-szülő párok?
```
- Az `answer(...)` cél segítségével követhetjük a megoldás felépülését
- Ha a célsorozat már csak az `answer` célt tartalmazza, akkor eljutottunk egy megoldáshoz (ezt a szerepet korábban az üres célsorozat játszotta)
- Az `answer` csak egy elméleti eszköz, nem beépített elj., de definálhatjuk, így: `answer(M) :- write(M), nl, fail.`
- A végrehajtásnak többféle kimenetele lehetséges:
  - Hiba (kivétel, exception), pl. `:- Y = alma, X is Y+1.`
 (Ezzel most nem foglalkozunk részletesebben.)
  - Meghiúsulás (nincs megoldás), pl. `:- sz(ge, Sz), answer(Sz).`
  - Siker (1 vagy több megoldás), pl. `:- sz(im, Sz), answer(Sz).`
- A végrehajtási modell gyakorlása $\Rightarrow$ <https://ait.plwin.dev/P1-1m>

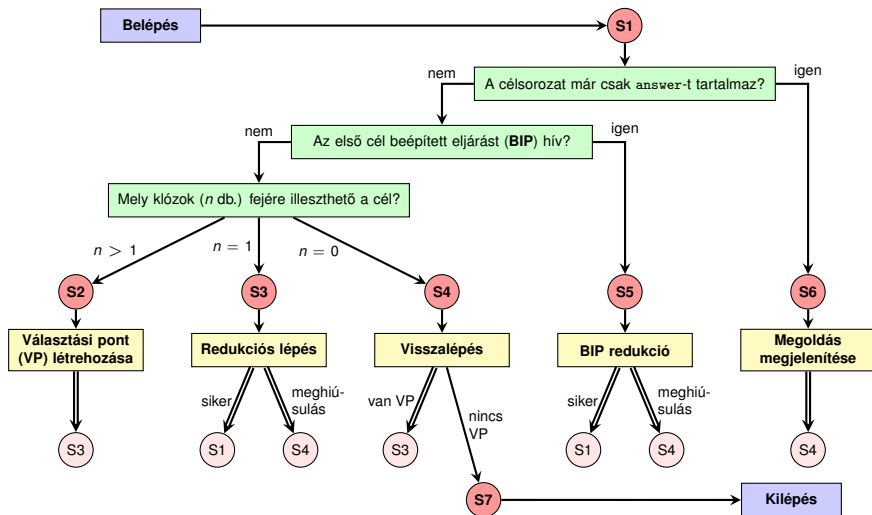
A redukciós végrehajtás alapfogalmai (folyt.)

- A végrehajtás által használt (imperatív!) adatstruktúrák:
  - a jelenlegi célsorozatot tartalmazó változó (Goal)
  - a választási pontokat (VP) tartalmazó verem (Choice point stack)
- A VP verem akkor mélyül, ha 2 vagy több klózzal lehet redukálni
  - a redukció előtt a veremre elmentjük a célsorozatot és a redukcióban használható klózek listáját, majd folytatjuk a végrehajtást
  - ennek megghiúsulása esetén
    - a veremben tárolt klózlistából elhagyjuk az első elemet,
    - ha ezután már csak egyelemű a klózlista, megszüntetjük a VP-t,
    - a klózlistában most első klózzal folytatjuk a redukciót.
  - ha megghiúsuláskor üres a VP-verem $\Rightarrow$ kimerítettük a keresési teret
- Például a `nsz(im, NA)`, `ffi(NA)`, `answer(NA)` célsorozat végrehajtásakor az alábbi VP verem jön léte:

Choice point stack

ChPoint name	Clause list		Goal
CHP2	[sz5,sz6]	(3)	<code>sz(gi, NA), ffi(NA), answer(NA)</code> .
CHP1	[sz1,sz2]	(2)	<code>sz(im, Sz), sz(Sz, NA), ffi(NA), answer(NA)</code> .

A redukciós modell folyamatábrája

(A kettős nyilak jelentése: ugrás a rózsaszínű körben megadott lépésre, azaz folytatás az adott piros körnél.)

Megjegyzések a folyamatábrához

- Hétféle végrehajtási lépésünk van: **S1–S7**, ahol **S1** a kiindulási pont (de közbülső is), **S7** a végállapot.
- **S1** alapvető feladata az elágaztatás **S2–S6** egyikére
  - ha Goal már csak az answer elemet tartalmazza $\Rightarrow$ **S6**;
  - ha az első cél beépített eljárást hív $\Rightarrow$ **S5**;
  - egyébként az első cél felhasználói eljárást hív. Ekkor megvizsgáljuk (esetleg csak közelítően), hogy az eljárás mely klózainak fejére illeszthető az első cél, és ezek száma (n) szerint $\Rightarrow$ **S2**, **S3** vagy **S4**.
- **S2** létrehoz egy VP-t, majd az első klózzal redukál ($\Rightarrow$ **S3**).
- **S3** meghiúsulhat, ha **S1**-ben n csak közelítés volt, ilyenkor $\Rightarrow$ **S4**.
- **S4**-ben a VP-ban eltárolt következő klózzal redukálunk, ha van ilyen ($\Rightarrow$ **S3**), egyébként befejezzük a végrehajtást ($\Rightarrow$ **S7**).
- **S5** az **S3** lépéssel analóg módon vagy $\Rightarrow$ **S1**, vagy $\Rightarrow$ **S4**.
- **S6**-ban a megoldás megjelenítése után visszalépéssel folytatjuk ($\Rightarrow$ **S4**, további megoldások keresése).

Tartalom

4

Prolog alapok

- Prolog bevezetés – néhány példa
- A Prolog végrehajtás célredukciós modellje
- **A Prolog nyelv alapszintaxisa**
- Nyomkövetés: 4-kapus doboz modell
- Listakezelő eljárások Prologban
- További vezérlési szerkezetek
- Operátorok

Predikátumok, klózek

- Példa:

```
% két klózból álló predikátum definíciója, funktora: tree_sum/2
tree_sum(leaf(Val), Val).           %                1. klóz, tényáll.
tree_sum(node(Left,Right), S) :- %                fej    \
    tree_sum(Left, S1),           % cél      \      |
    tree_sum(Right, S2),         % cél      | törzs | 2. klóz, szabály
    S is S1+S2.                 % cél      /      /
```

- Szintaxis:

$\langle \text{Prolog program} \rangle$	$::=$	$\langle \text{predikátum} \rangle \dots$	
$\langle \text{predikátum} \rangle$	$::=$	$\langle \text{klóz} \rangle \dots$	{azonos funktorú}
$\langle \text{klóz} \rangle$	$::=$	$\langle \text{tényállítás} \rangle . \sqcup $ $\langle \text{szabály} \rangle . \sqcup$	{klóz funktora = fej funktora}
$\langle \text{tényállítás} \rangle$	$::=$	$\langle \text{fej} \rangle$	
$\langle \text{szabály} \rangle$	$::=$	$\langle \text{fej} \rangle :- \langle \text{törzs} \rangle$	
$\langle \text{törzs} \rangle$	$::=$	$\langle \text{cél} \rangle, \dots$	
$\langle \text{cél} \rangle$	$::=$	$\langle \text{kifejezés} \rangle$	
$\langle \text{fej} \rangle$	$::=$	$\langle \text{kifejezés} \rangle$	

Prolog kifejezések

- Példa – egy klózfej mint kifejezés:

```
% tree_sum(node(Left,Right), S)      % összetett kif., funktora
% -----
%          |           |           |
% struktúranév \      argumentum, változó
%          \- argumentum, összetett kif.
```

- Szintaxis:

```
<kifejezés> ::= <változó> | {Nincs funktora}
              <konstans> | {Funktora: <konstans>/0}
              <összetett kif.> | {Funktor: <struktúranév>/<arg.sz.>}
              <egyéb kifejezés> | {Operátoros, lista, stb.}

<konstans> ::= <névkonstans> |
              <számkonstans>

<számkonstans> ::= <egész szám> |
                  <lebegőp. szám>

<összetett kif.> ::= <struktúranév> ( <argumentum>, ... )
<struktúranév> ::= <névkonstans>
<argumentum> ::= <kifejezés>
```


Lexikai elemek: példák és szintaxis

```
% változó:          Fakt FAKT _fakt X2 _2 _
% névkonstans:     fakt ≡ 'fakt' 'István' [] ; ', ' += ** \= ≡ '\\='
% számkonstans:    0 -123 10.0 -12.1e8
% nem névkonstans: !=, Istvan
% nem számkonstans: 1e8 1.e2
```

```
<változó> ::= <nagybetű><alfanum. jel>...|
             _ <alfanum. jel>...
<névkonstans> ::= ' <idézett kar.>... ' |
                <kisbetű><alfanum. jel>...|
                <tapadó jel>...| ! | ; | [] | {}
<egész szám> ::= {előjeles vagy előjeltelen számjegysorozat}
<lebegőp.szám> ::= {belsejében tizedespontot tartalmazó
                    számjegysorozat esetleges exponenssel}
<idézett kar.> ::= {tetszőleges nem ' és nem \ karakter} |
                  \ <escape szekvencia>
<alfanum. jel> ::= <kisbetű> | <nagybetű> | <számjegy> | _
<tapadó jel> ::= + | - | * | / | \ | $ | ^ | < | > | = | ` | ~ | : | . | ? | @ | # | &
```

Prolog programok formázása

- Megjegyzések (comment)
  - A % százalékjeltől a sor végéig
  - A /* jelpártól a legközelebbi */ jelpárig.
- Formázó elemek (komment, szóköz, újsor, tabulátor stb.) szabadon használhatók
  - kivétel: összetett kifejezésben a struktúranév után tilos formázó elemet tenni (operátorok miatt);
  - prefix operátor (ld. később) és „(” között kötelező a formázó elem;
  - klózt lezáró pont (.␣): önmagában álló pont (előtte nem tapadó jel áll) amit egy formázó elem követ
- Programok javasolt formázása:
  - Az egy predikátumhoz tartozó klózok legyenek egymás mellett a programban, közéjük ne tegyünk üres sort.
  - A predikátum elé tegyünk egy üres sort és egy fejkommentet:

```
% predikátumnév(A1, ..., An): A1, ..., An közötti  
% összefüggést leíró kijelentő mondat.
```
  - A klózfejet írjuk sor elejére, minden célt lehetőleg külön sorba, néhány szóközzel beljebb kezdve

Összefoglalás: A logikai programozás alapgondolata

- Logikai programozás (LP):
  - Programozás a matematikai logika segítségével
    - egy logikai program nem más mint **logikai állítások halmaza**
    - egy logikai **program futása** nem más mint **következtetési folyamat**
  - De: a logikai következtetés óriási keresési tér bejárását jelenti
    - szorítsuk meg a logika nyelvét
    - válasszunk egyszerű, ember által is követhető következtetési algoritmusokat
  - Az LP máig legelterjedtebb megvalósítása a **Prolog = Programozás logikában (Programming in logic)**
    - az elsőrendű logika egy erősen megszorított résznyelve az ún. **definit-** vagy **Horn-klózok** nyelve,
    - végrehajtási mechanizmusa: **mintaillesztéses** eljáráshíváson alapuló **visszalépéses** keresés.

Tartalom

- 4 Prolog alapok
  - Prolog bevezetés – néhány példa
  - A Prolog végrehajtás célredukciós modellje
  - A Prolog nyelv alapszintaxisa
  - **Nyomkövetés: 4-kapus doboz modell**
  - Listakezelő eljárások Prologban
  - További vezérlési szerkezetek
  - Operátorok

Függvények és eljárások egymásba skatulyázása

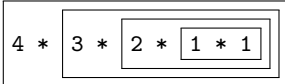
- A deklaratív nyelvekben a rekurzió váltja ki a ciklust, így gyakran előfordulnak egymásba **skatulyázott** függvény- ill. eljáráshívások.
- Tekintsük a faktoriális Erlang definícióját!

% F = N! (F az N faktoriálisa).

fac(0) -> 1;

fac(N) -> N * fac(N-1).

- A `fac(4)` függvényhívás végrehajtásakor pl. az alábbi állapotba juthatunk:

fac(4) =

- A függvényhívásokba való be- és kilépés nyomon követése:

Call fac(4)

Call fac(3)

...

Call fac(0)

Exit fac(0) = 1

...

Exit fac(3) = 6

Exit fac(4) = 24

A `Call` nyomkövetési információ egy fenti doboz *létrehozásához* kapcsolható, míg az `Exit` a doboz kiértéklésének *befejezéséhez*.

Prolog nyomkövetés eljárás-doboz modellel

- A Prolog doboz alapú nyomkövetésében is az eljárások be- és kilépési pontjain (ún. kapukon, angolul *port*) való áthaladást figyelhetjük:
  - **Call port** (hívás kapu) – belépés az eljárásba, doboz létrehozása
  - **Exit port** (kilépés kapu) – sikeres lefutás, esetleg doboz törlése
  - **Fail port** (meghiúsulás kapu) – sikertelen lefutás, doboz törlése
  - **Redo port** (újra kapu) – új megoldás kérése
- A Prolog eljárás-végrehajtás két fázisa
  - előre menő: egymásba **skatulyázott eljárás-be** és **-kilépések**
  - visszalépés: **új megoldás** kérése egy már lefutott eljárástól
- Egy egyszerű példaprogram, hívása `| ?- p(X).`

`q(2). q(4). q(7).`

`p(X) :- q(X), X > 3.`

Előre: Call p(X); Call q(X); Exit q(2); Call 2>3; Fail 2>3

Vissza: Redo q(2);

Előre: Exit q(4); Call 4>3; Exit 4>3; Exit p(4); **siker**

`X = 4 ? ;`

Vissza: Redo p(4); Redo 4>3; Fail 4>3; Redo q(4);

Előre: Exit q(7); Call 7>3; Exit 7>3; Exit p(7); **siker**

`X = 7 ? ;`

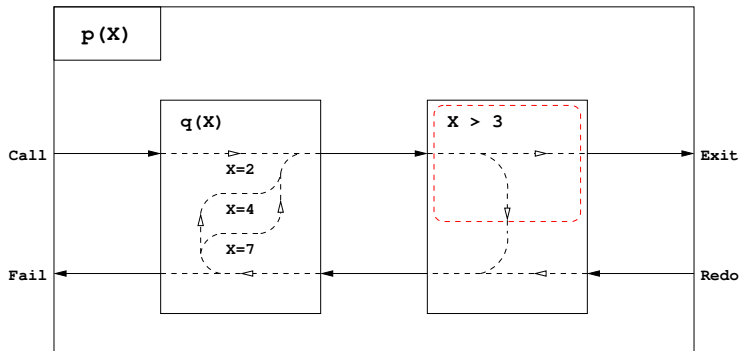
Vissza: Redo p(7); Redo 7>3; Fail 7>3; ...; Fail p(X); **meghiúsulás**

`no`

Eljárás-doboz modell – grafikus szemléltetés

$q(2).$ $q(4).$ $q(7).$

$p(X) :- q(X), X > 3.$

Egy egyszerű nyomkövetési példa (SICStus Prolog)

- SICStusban `?...Exit` jelzi, hogy van választási pont a lefutott eljárásban
- Ha nincs `?` az Exit kapunál, akkor a doboz törlődik (lásd a szaggatott piros téglalapot az előző dián az $X > 3$ hívás körül)

```
q(2). q(4). q(7).
```

```
p(X) :- q(X), X > 3.
```

```
| ?- consult(pq0), trace, p(X). % compile esetén a > /2 hívásokat nem látjuk
1      1 Call: p(_463) ?
2      2 Call: q(_463) ?
?      2      2 Exit: q(2) ? % ? ≡ maradt választási pont q-ban
3      2 Call: 2>3 ?
3      2 Fail: 2>3 ?
2      2 Redo: q(2) ?
?      2      2 Exit: q(4) ?
4      2 Call: 4>3 ?
4      2 Exit: 4>3 ? % nincs ? ⇒ a doboz törlődik (*)
?      1      1 Exit: p(4) ?
X = 4 ? ;
1      1 Redo: p(4) ?
% (*) miatt nem látjuk a Redo-Fail kapukat a 4>3 hívásra
2      2 Redo: q(4) ?
2      2 Exit: q(7) ?
5      2 Call: 7>3 ?
5      2 Exit: 7>3 ?
1      1 Exit: p(7) ? % nincs ? ⇒ a doboz törlődik
X = 7 ? ; no
```

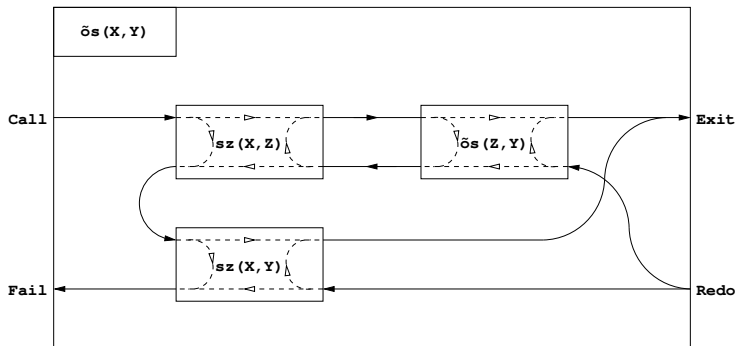

Eljárás-doboz: több klózból álló eljárás

$\text{ős}(X,Y) \text{ :- } \text{sz}(X,Z), \text{ős}(Z,Y).$

$\text{ős}(X,Y) \text{ :- } \text{sz}(X,Y).$

$\text{sz}(1,2). \text{sz}(2,3). \text{sz}(2,4).$

Eljárás-doboz modell – „kapcsolási” alapelvek

- A feladat: „szülő” eljárásdoboz és a „belső” eljárások dobozainak összekapcsolása
- Előfeldolgozás: érjük el, hogy a klózfejekben csak változók legyenek, ehhez a fej-egyesítéseket alakítsuk hívásokká, pl.
 $\text{fakt}(0,1) . \Rightarrow \text{fakt}(X,Y) :- X=0, Y=1 .$
- Előre menő végrehajtás (balról-jobbra menő nyilak):
  - A szülő Call kapuját az 1. klóz első hívásának Call kapujára kötjük.
  - Egy belső eljárás Exit kapuját
    - a következő hívás Call kapujára, vagy,
    - ha nincs következő hívás, akkor a szülő Exit kapujára kötjük
- Visszafelé menő végrehajtás (jobbról-balra menő nyilak):
  - Egy belső eljárás Fail kapuját
    - az előző hívás Redo kapujára, vagy, ha nincs előző hívás, akkor
    - a következő klóz első hívásának Call kapujára, vagy
    - ha nincs következő klóz, akkor a szülő Fail kapujára kötjük
  - A szülő Redo kapuját mindegyik klóz utolsó hívásának Redo kapujára kötjük
    - mindig abba a klózra térünk vissza, amelyben legutoljára voltunk

Nyomkövetés – legfontosabb parancsok (SICStus + SWI)

- Beépített eljárások
  - `trace`, `debug` – a `c`, `l` parancssal indítja a nyomkövetést
  - `notrace`, `nodebug` – kikapcsolja a nyomkövetést
  - `spy(P)`, `nospyp(P)`, `nospya11` – töréspont be/ki a `P` eljárásra, $\forall$ ki.
- Alapvető nyomkövetési parancsok (SICStus: `<RET>`-tel kell lezárni)
  - `h` (`help`) – parancsok listázása
  - `c` (`creep`) vagy csak `<RET>` – lassú futás (minden kapunál megáll)
  - `l` (`leap`) – csak töréspontnál áll meg
  - `+` ill. `-` – töréspont be/ki a kurrens eljárásra
  - `s` (`skip`) – eljárástörzs átlépése (`Call/Redo` $\Rightarrow$ `Exit/Fail`)
  - `w` (`write`) – teljes mélységű kiiratás
  - `o` (`out`) SICStus, `u` (`up`) SWI – kilépés az eljárástörzsből
  - `r` (`retry`) – újrakezdi a kurrens hívás végrehajtását
- Információ-megjelenítő és egyéb parancsok
  - `g` (`goals`) – a kurrens hívást tartalmazó célok kiiratása
  - `b` (`break`) – új, beágyazott Prolog interakciós szint létrehozása
  - `n` (`notrace`) – nyomkövető kikapcsolása
  - `a` (`abort`) – a kurrens futás abbahagyása

Eljárás-doboz modell – OO szemléletben (kieg. anyag)

- Minden eljáráshoz tartozik egy osztály, amelynek van egy konstruktor függvénye (amely megkapja a hívási paramétereket) és egy `next` „adj egy (következő) megoldást” metódusa.
- Az osztály nyilvántartja, hogy hányadik klózban jár a vezérlés
- A metódus első meghívásakor az első klóz első Hívás kapujára adja a vezérlést
- Amikor egy részjeljárás Hívás kapujához érkezünk, **létrehozunk** egy példányt a meghívandó eljárásból, majd
- meghívjuk az eljáráspéldány „következő megoldás” metódusát (*)
  - Ha ez sikerül, akkor a vezérlés átkerül a következő hívás Hívás kapujára, vagy a szülő Kilépési kapujára
  - Ha ez meghiúsul, **megszüntetjük** az eljáráspéldányt majd ugrunk az előző hívás Újra kapujára, vagy a következő klóz elejére, stb.
- Amikor egy Újra kapuhoz érkezünk, a (*) lépésnél folytatjuk.
- A szülő Újra kapuja (a „következő megoldás” nem első hívása) a tárolt klózsorszámnak megfelelő klózban az utolsó Újra kapura adja a vezérlést.

OO szemléletű dobozok: p/2 C++ kódrészlet (kieg. anyag)

Az $\text{os}/2$ Prolog eljárásnak (233. dia) megfelelő C++ objektum „köv. megoldás” metódusa:

```

boolean os::next(          { // Return next solution for os/2
  switch(clno)            {
  case 0:                  // first call of the method
    clno = 1;              // enter clause 1:                os(X,Y) :- sz(X,Z), os(Z,Y).
    szaptr = new sz(x, &z); // create a new instance of subgoal sz(X,Z)
  redo11:
    if(!szaptr->next()) { // if sz(X,Z) fails
      delete szaptr;      // destroy it,
      goto cl2;           } // and continue with clause 2 of os/2
    pptr = new os(z, py); // otherwise, create a new instance of subgoal os(Z,Y)
  case 1:                  // (enter here for Redo port if clno==1)
    /* redo12: */
    if(!pptr->next()) {    // if os(Z,Y) fails
      delete pptr;        // destroy it,
      goto redo11;        } // and continue at redo port of sz(X,Z)
    return TRUE;          // otherwise, exit via the Exit port
  cl2:
    clno = 2;              // enter clause 2:                os(X,Y) :- sz(X,Y).
    szbptr = new sz(x, py); // create a new instance of subgoal sz(X,Y)
  case 2:                  // (enter here for Redo port if clno==2)
    /* redo21: */
    if(!szbptr->next()) { // if sz(X,Y) fails
      delete szbptr;      // destroy it,
      return FALSE;       } // and exit via the Fail port
    return TRUE;          // otherwise, exit via the Exit port
  } }

```

Tartalom

4 Prolog alapok

- Prolog bevezetés – néhány példa
- A Prolog végrehajtás célredukciós modellje
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Nyomkövetés: 4-kapus doboz modell
- **Listakezelő eljárások Prologban**
- További vezérlési szerkezetek
- Operátorok

Listák összefűzése – az `append/3` eljárás

- Erlang megoldás:

```
append([], B) -> B;
append([X|A], B) -> [X|append(A, B)].
```

- Írjuk át a kétargumentumú `append` függvényt `app0/3` Prolog eljárássá!

```
% app0(A, B, C): A és B listák összefűzése a C lista.
```

```
app0([], B, Ret) :- Ret = B.
```

```
app0([X|A], B, Ret) :-
```

```
    app0(A, B, C), Ret = [X|C].
```

- Logikailag tiszta Prolog programokban a `vált = kif` alakú hívások kiküszöbölhetőek, ha `vált` minden előfordulását `kif`-re cseréljük.

```
app([], B, B).
```

```
app([X|A], B, [X|C]) :-
```

```
    app(A, B, C).
```

- Mindkét eljárásban a (max) futási idő arányos az 1. arg. hosszával

- Miért jobb az `app/3` mint az `app0/3`?

- `app/3` **jobbrekurzív**, ciklussal ekvivalens (nem fogyaszt vermet)
- `app([1,...,1000],[0],[2,...]) 1`, `app0(...)` 1000 lépésben hiúsul meg.
- `app/3` használható szétszedésre is (lásd később), míg `app0/3` nem.

Lista építése *előlről* – nyílt végű listákkal

- Ismétlés: egy x Prolog kifejezés **nyílt végű lista**, ha x változó, vagy $X = [_|Farok]$ ahol $Farok$ nyílt végű lista.
 $| ?- L = [1|_], L = [_ ,2|_]. \implies L = [1,2|_A] ?$
- A beépített `append/3` azonos az `app/3`-mal:
`append([], B, B).`
`append([X|A], B, [X|C]) :-`
`append(A, B, C).`
- Az `append` eljárás már az első redukciónál felépíti az eredmény fejtét!
  - Példa-célsorozat: `append([1,2,3], [4,5], Ered), answer(Ered).`
  - Fej: `append([X|A], B, [X|C])`
  - Behelyettesítés: $X = 1, A = [2,3], B = [4,5], Ered = [1|C]$
  - Új célsorozat: `append([2,3], [4,5], C), answer([1|C]).`
 ($Ered$ nyílt végű lista, farka még behelyettesítetlen.)
  - A további redukciós lépések behelyettesítése és eredménye:
 $C = [2|C1] \quad \text{append}([3], [4,5], C1), \quad \text{answer}([1|[2|C1]]).$
 $C1 = [3|C2] \quad \text{append}([], [4,5], C2), \quad \text{answer}([1,2|[3|C2]]).$
 $C2 = [4,5] \quad \text{answer}([1,2,3|[4,5]]).$

Lista építése *előlről* – a megvalósítás részletei

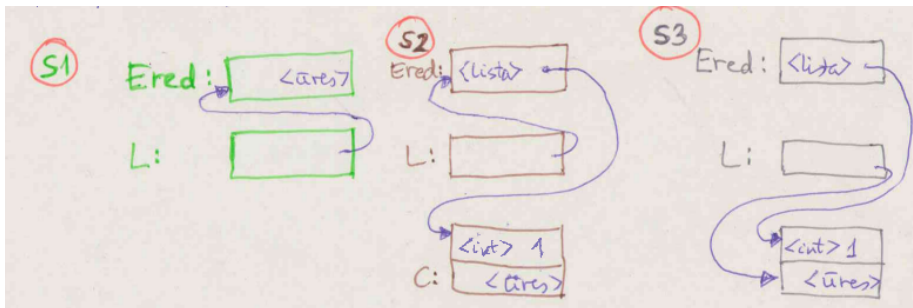
```
app1([], B, B).
```

```
app1([X|A], B, L /*S1 (1. hívás), S3 (2., rekurzív hívás*/) :-
```

```
    L = [X|C], /*S2*/
```

```
    app1(A, B, C).
```

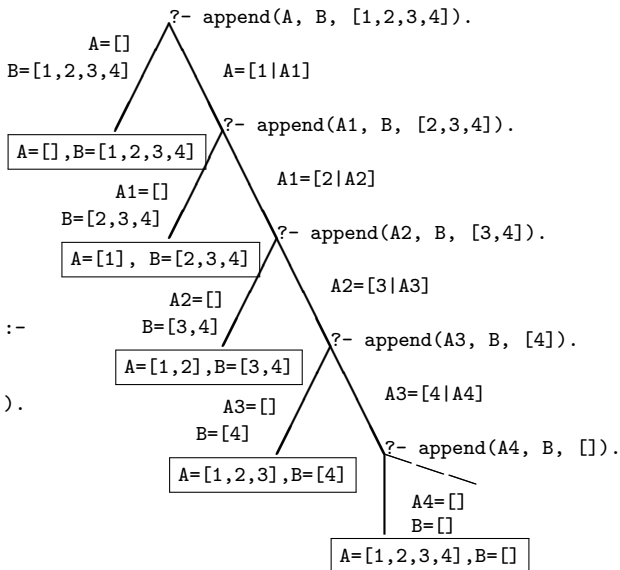
```
:- app1([1,2,3], [4,5], Ered).
```


Listák szétbontása az append/3 segítségével

```
% append(L1, L2, L3):
% Az L3 lista az L1 és L2
% listák elemeinek egymás
% után fűzésével áll elő.
append([], L, L).
append([X|L1], L2, [X|L3]) :-
    append(L1, L2, L3).
```

```
| ?- append(A, B, [1,2,3,4]).
A = [], B = [1,2,3,4] ? ;
A = [1], B = [2,3,4] ? ;
A = [1,2], B = [3,4] ? ;
A = [1,2,3], B = [4] ? ;
A = [1,2,3,4], B = [] ? ;
no
```


Nyílt végű listák az append változatokban

$$\begin{array}{l} \text{app0}([], L, L). \\ \text{app0}([X|L1], L2, R) :- \\ \quad \text{app0}(L1, L2, L3), R = [X|L3]. \end{array} \quad \left\| \right. \quad \begin{array}{l} \text{append}([], L, L). \\ \text{append}([X|L1], L2, [X|L3]) :- \\ \quad \text{append}(L1, L2, L3). \end{array}$$

- Ha az 1. argumentum zárt végű (n hosszú), mindkét változat legfeljebb $n + 1$ lépésben egyértelmű választ ad, amely lehet nyílt végű:
  - | ?- $\text{app0}([1,2], L2, L3)$. $\implies L3 = [1,2|L2]$? ; no
- A 2. arg.-ot nem bontjuk szét $\implies$ mindegy, hogy nyílt vagy zárt végű
- Ha a 3. argumentum zárt végű (n hosszú), akkor az `append` változat legfeljebb $n + 1$ megoldást ad, max. $\sim 2n$ lépésben (ld. előző dia); tehát:
  - `append(L1, L2, L3)` keresési tere véges, ha **L1 vagy L3 zárt**
- Ha az 1. és a 3. arg. is nyílt, akkor a válaszalmaz csak ∞ sok Prolog kifejezéssel fedhető le, pl.
  - $\_ \oplus [1] = L$ ($\equiv L$ utolsó eleme 1): $L = [1]; \_ , [1]; \_ , \_ , [1]; \dots$
- `app0` szétszedésre nem jó, mert pl. $\text{app0}(L, [1], []) \implies \infty$ ciklus, hiszen redukálva a 2. klózzal $\implies \text{app0}(L1, [1], L3), [] = [X|L3]$.
- Az `append` eljárás jobbrekurzív, hála a logikai változó használatának

Variációk append-re – három lista összefűzése (kieg. anyag)

- `append(L1,L2,L3,L123): L1 ⊕ L2 ⊕ L3 = L123`

`append(L1, L2, L3, L123) :-`

`append(L1, L2, L12), append(L12, L3, L123).`

- Lassú, pl.: `append([1,...,100],[1,2,3],[1],L)` 103 helyett 203 lépés!
- Szétszedésre nem alkalmas – végtelen választási pontot hoz létre
- Szétszedésre is alkalmas, hatékony változat

`% L1 ⊕ L2 ⊕ L3 = L123,`

`% ahol vagy L1 és L2, vagy L123 adott (zárt végű).`

`append(L1, L2, L3, L123) :-`

`append(L1, L23, L123), append(L2, L3, L23).`

- `append(+,+,?,?)` esetén az első `append/3` hívás nyílt végű listát ad:
| `?- append([1,2], L23, L).      ⇒      L = [1,2|L23] ?`
- Az `L3` argumentum behelyettesítettsége (nyílt vagy zárt végű lista-e) nem számít.

Listák megfordítása

- Naív (négyzetes lépésszámú) megoldás

```
% nrev(L, R): R = L megfordítása.  
nrev([], []).  
nrev([X|L], R) :-  
    nrev(L, RL),  
    append(RL, [X], R).
```

- Lineáris lépésszámú megoldás

```
% revapp(L1, R0, R): L1 megfordítását R0 elé fűzve kapjuk R-t.  
revapp([], R0, R0).  
revapp([X|L1], R0, R) :-  
    revapp(L1, [X|R0], R).
```

```
% reverse(R, L): Az R lista az L megfordítása.  
reverse(R, L) :- revapp(L, [], R).
```

- revapp-ban R0,R egy akkumulátorpár: eddigi ill. végeredmény
- A lists könyvtár tartalmazza a reverse/2 eljárás definícióját, betöltése:
:- use_module(library(lists)).

Listák gyűjtése előlről és hátulról (kieg. anyag)

• Prolog

```
revapp([], L, L).
revapp([X|L1], L2, L3) :-
    revapp(L1, [X|L2], L3).
```

```
append([], L, L).
append([X|L1], L2, [X|L3]) :-
    append(L1, L2, L3).
```

• C++

```
struct lnk { char elem;
            lnk *next;
            lnk(char e): elem(e) {} };
```

```
typedef lnk *list;
list revapp(list L1, list L2)
{ list l = L2;
  for (list p=L1; p; p=p->next)
  { list newl = new lnk(p->elem);
    newl->next = l; l = newl;
  }
  return l;
}
```

```
list append(list L1, list L2)
{ list L3, *lp = &L3;
  for (list p=L1; p; p=p->next)
  { list newl = new lnk(p->elem);
    *lp = newl; lp = &newl->next;
  }
  *lp = L2; return L3;
}
```

Keresés listában – a `member/2` beépített eljárás

- `member(E, L)`: E az L lista eleme

```
member(Elem, [Elem|_]).
member(Elem, [_|Farok]) :-
    member(Elem, Farok).
```

- Eldöntendő (igen-nem) kérdés:

```
| ?- member(2, [1,2,3,2]).           =>    yes                DE
| ?- member(2, [1,2,3,2]), R=yes. =>    R=yes ? ; R=yes ? ; no
```

- Lista elemeinek felsorolása:

```
| ?- member(X, [1,2,3]).           =>    X = 1 ? ; X = 2 ? ; X = 3 ? ; no
| ?- member(X, [1,2,1]).           =>    X = 1 ? ; X = 2 ? ; X = 1 ? ; no
```

- Listák közös elemeinek felsorolása – az előző két hívásformát kombinálja:

```
| ?- member(X, [1,2,3]),
    member(X, [5,4,3,2,3]). =>    X = 2 ? ; X = 3 ? ; X = 3 ? ; no
```

- Egy értéket egy (nyílt végű) lista elemévé tesz, végtelen választás!

```
| ?- member(1, L).                 =>    L = [1|_A] ? ; L = [_A,1|_B] ? ;
   L = [_A,_B,1|_C] ? ; ...
```

- A `member/2` keresési tere **véges**, ha 2. argumentuma zárt végű lista.

A member/2 predikátum általánosítása: select/3

- `select(E, Lista, M)`: E elemet Listából **pont egyszer** elhagyva marad M.

`select(E, [E|Marad], Marad).`   % Elhagyjuk a fejet, marad a farok.

`select(E, [X|Farok], [X|M]) :-`   % Marad a fej,

`select(E, Farok, M).`   %   a farokból hagyunk el elemet.

- Felhasználási lehetőségek:

| `?- select(1, [2,1,3,1], L).`   % Adott elem elhagyása

$\Rightarrow$ `L = [2,3,1] ? ; L = [2,1,3] ? ; no`

| `?- select(X, [1,2,3], L).`   % Akármelyik elem elhagyása

$\Rightarrow$ `L=[2,3], X=1 ? ; L=[1,3], X=2 ? ; L=[1,2], X=3 ? ; no`

| `?- select(3, L, [1,2]).`   % Adott elem beszúrása!

$\Rightarrow$ `L = [3,1,2] ? ; L = [1,3,2] ? ; L = [1,2,3] ? ; no`

| `?- select(3, [2|L], [1,2,7,3,2,1,8,9,4]).`

    % Beszűrhető-e 3 az [1,...]-ba úgy, hogy [2,...]-t kapjunk?

$\Rightarrow$ `no`

| `?- select(1, [X,2,X,3], L).`

$\Rightarrow$ `L = [2,1,3], X = 1 ? ; L = [1,2,3], X = 1 ? ; no`

- A `lists` könyvtárban a fenti módon definiált `select/3` eljárás keresési tere **véges**, ha vagy a 2., vagy a 3. argumentuma zárt végű lista.

Listák permutációja (kieg. anyag)

- `perm(Lista, Perm)`: Lista permutációja a Perm lista.

```
perm([], []).
```

```
perm(Lista, [Elso|Perm]) :-
    select(Elso, Lista, Maradek),
    perm(Maradek, Perm).
```

- Felhasználási példák:

```
| ?- perm([1,2], L).
```

```
    => L = [1,2] ? ; L = [2,1] ? ; no
```

```
| ?- perm([a,b,c], L).
```

```
    => L = [a,b,c] ? ; L = [a,c,b] ? ; L = [b,a,c] ? ;
       L = [b,c,a] ? ; L = [c,a,b] ? ; L = [c,b,a] ? ; no
```

```
| ?- perm(L, [1,2]).
```

```
    => L = [1,2] ? ; végtelen keresési tér
```

- Ha `perm/2`-ben az első argumentum ismeretlen, akkor a `select` hívás keresési tere végtelen! Illik jelezni az I/O módokat a fejkommentben:
% `perm(+Lista, ?Perm)`: Lista permutációja a Perm lista.
- A `lists` könyvtár tartalmaz egy kétirányban is működő `permutation/2` eljárást.

Tartalom

4

Prolog alapok

- Prolog bevezetés – néhány példa
- A Prolog végrehajtás célredukciós modellje
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Nyomkövetés: 4-kapus doboz modell
- Listakezelő eljárások Prologban
- **További vezérlési szerkezetek**
- Operátorok

Diszjunkció

- Ismétlés: klóztörzsben a vessző (‘,’) jelentése „és”, azaz konjunkció
- A ‘;’ operátor jelentése „vagy”, azaz diszjunkció

<pre>% fakt(+N, ?F): F = N!. fakt(N, F) :- N = 0, F = 1. fakt(N, F) :- N > 0, N1 is N-1, fakt(N1, F1), F is F1*N.</pre>	<pre>fakt(N, F) :- (N = 0, F = 1 ; N > 0, N1 is N-1, fakt(N1, F1), F is F1*N).</pre>

- A diszjunkciót nyitó zárójel elérésekor választási pont jön létre
  - először a diszjunkciót az első ágára redukáljuk
  - visszalépés esetén a diszjunkciót a második ágára redukáljuk
- Tehát az első ág sikeres lefutása után kilépünk a diszjunkcióból, és az utána jövő célokkal folytatjuk a redukálást
  - azaz a ‘;’ elérésekor a ‘)’-nél folytatjuk a futást
- A ‘;’ skatulyázható (jobbról-balra) és gyengébben köt mint a ‘,’
- Konvenció: a diszjunkciót *mindig* zárójelbe tesszük, a skatulyázott diszjunkciót és az ágakat feleslegesen nem zárójelezzük. Pl. (a felesleges zárójelek aláhúzva, kiemelve): (p; (q;r)), (a; (b,c); d)

A diszjunkció mint szintaktikus édesítőszer

- A diszjunkció egy segéd-predikátummal mindig kiküszöbölhető, pl.:

```
a(X, Y, Z) :-
    p(X, U), q(Y, V),
    ( r(U, T), s(T, Z)
    ; t(V, Z)
    ; t(U, Z)
    ),
    u(X, Z).
```

- Kigyűjtjük azokat a változókat, amelyek a diszjunkcióban és azon kívül is előfordulnak
- A segéd-predikátumnak ezek a változók lesznek az argumentumai
- A segéd-predikátum minden klóza megfelel a diszjunkció egy ágának

```
seged(U, V, Z) :- r(U, T), s(T, Z).      a(X, Y, Z) :-
seged(U, V, Z) :- t(V, Z).                p(X, U), q(Y, V),
seged(U, V, Z) :- t(U, Z).                seged(U, V, Z),
   u(X, Z).
```

Diszjunkció – megjegyzések (kieg. anyag)

- Az egyes klózek 'ÉS' vagy 'VAGY' kapcsolatban vannak?

- A program klózai **ÉS** kapcsolatban vannak, pl.

```
szuloje('Imre', 'István').      szuloje('Imre', 'Gizella').      % (1)
```

azt állítja: Imre szülője István **ÉS** Imre szülője Gizella.

- Az (1) klózek alternatív (VAGY kapcsolatú) válaszokhoz vezetnek:

```
:- szuloje('Imre' Ki). => Ki = 'István' ? ; Ki = 'Gizella' ? ; no
```

„Sz Imre szülője” ha (Sz = István vagy Sz = Gizella).

- Az (1) predikátum átalakítható egyetlen, diszjunkciós klózzá:

```
szuloje('Imre', Sz) :-      ( Sz = 'István'
                             ; Sz = 'Gizella'
                             ).      % (2)
```

Vö. De Morgan azonosságok: $(A \leftarrow B) \wedge (A \leftarrow C) \equiv (A \leftarrow (B \vee C))$

- Általánosan: tetszőleges predikátum egyklózossá alakítható:

- a klózeket azonos fejűvé alakítjuk, új változók és =-ek bevezetésével:

```
szuloje('Imre', Sz) :- Sz = 'István'.
```

```
szuloje('Imre', Sz) :- Sz = 'Gizella'.
```

- a klóztörzseket egy diszjunkcióvá fogjuk össze, lásd (2).

A megghiúsulós negáció (NF – Negation by Failure)

- A $\backslash+$ Hívás vezérlési szerkezet (vö. $\not\vdash$ – nem bizonyítható) procedurális szemantikája
  - végrehajtja a Hívás hívást,
  - ha Hívás sikeresen lefutott, akkor megghiúsul,
  - egyébként (azaz ha Hívás megghiúsult) sikerül.
- $\backslash+$ Hívás futása során Hívás legfeljebb egyszer sikerül
- $\backslash+$ Hívás sohasem helyettesít be változót
- Példa: Keressünk (adatbázisunkban) olyan gyermeket, aki **nem** férfi!


```
| ?- sz(X, _Sz), \+ ffi(X). % negált cél  $\equiv \neg \text{ffi}(X)$ 
 $\implies$  X = 'Gizella' ? ; no
```
- Mi történik ha a két hívást megcseréljük?


```
| ?- \+ ffi(X), sz(X, _Sz). % negált cél  $\equiv \neg(\exists X.\text{ffi}(X))$ 
 $\implies$  no
```
- $\backslash + H$ logikai megfelelője: $\neg\exists\vec{X}(H)$, ahol $\vec{X}$ a H -ban a hívás pillanatában behelyettesítetlen változók felsorolását jelöli.


```
| ?- X = 2, \+ X = 1.  $\implies$  X = 2 ?
| ?- \+ X = 1, X = 2.  $\implies$  no
```

Gondok a megghiúsulásos negációval

- A negált cél jelentése függ attól, hogy mely változók bírnak értékkel
- Mikor nincs gond?
  - Ha a negált cél **tömör** (nincs benne behelyettesítetlen változó)
  - Ha nyilvánvaló, hogy mely változók behelyettesítetlenek (pl. mert „semmis” változók: _), és a többi változó tömör értékkel bír.

```
% nem_szulo(+Sz): adott Sz nem szulo
nem_szulo(Sz) :- \+ szuloje(_, Sz).
```

- A $\backslash+$ művelet a „Zárt Világ” feltételezésen alapul (Closed World Assumption – CWA): ami nem bizonyítható, az nem igaz.

?- \+ szuloje('Imre', X).	$\implies$	no	
?- \+ szuloje('Géza', X).	$\implies$	true ?	(*)

- A klasszikus matematikai logika következményfogalma **monoton**: ha a premisszák halmaza bővül, a következmények halmaza nem szűkülhet.
- A CWA alapú logika nem monoton, példa: bővítsük a programot egy `szuloje('Géza', xxx).` alakú állítással $\implies (*)$ megghiúsul.

Példa: együttható meghatározása lineáris kifejezésben

- Formula: számokból és az 'x' atomból '+' és '*' operátorokkal épül fel.
- Lineáris formula: a '*' operátor (legalább) egyik oldalán szám áll.

```
% egyhat(Kif, E): A Kif lineáris formulában az x együtthatója E.
egyhat(x, 1).
egyhat(Kif, E) :-
    number(Kif), E = 0.
egyhat(K1+K2, E) :-
    egyhat(K1, E1),
    egyhat(K2, E2),
    E is E1+E2.
egyhat(K1*K2, E) :-
    number(K1),
    egyhat(K2, E0),
    E is K1*E0.
egyhat(K1*K2, E) :-
    number(K2),
    egyhat(K1, E0),
    E is K2*E0.
% (4)
% (5)
```

- A fenti megoldás hibás – többszörös megoldást kaphatunk:

```
| ?- egyhat(((x+1)*3)+x+2*(x+x+3), E).    => E = 8 ?; no
| ?- egyhat(2*3+x, E).                    => E = 1 ?; E = 1 ?; no
```

- A többszörös megoldás oka:

az egyhat(2*3, E) hívás esetén a (4) és (5) klóz egyaránt sikeres!

Többszörös megoldások kiküszöbölése

- El kell érünk, hogy ha a (4) sikeres, akkor (5) már ne sikerüljön
- A többszörös megoldás kiküszöbölhető:

- Negációval – írjuk be (4) előfeltételének negáltját (5) törzsébe:

(...)

```
egyhat(K1*K2, E) :- % (4)
```

```
    number(K1), egyhat(K2, E0), E is K1*E0.
```

```
egyhat(K1*K2, E) :- % (5)
```

```
    \+ number(K1),
```

```
    number(K2), egyhat(K1, E0), E is K2*E0.
```

- hatékonyabban, feltételes kifejezéssel:

(...)

```
egyhat(K1*K2, E) :-
```

```
    ( number(K1) -> egyhat(K2, E0), E is K1*E0
```

```
    ; number(K2), egyhat(K1, E0), E is K2*E0
```

```
    ).
```

- A feltételes kifejezés hatékonyabban fut, mert:
  - nem kell kétszer futtatni a `number(K1)` feltételt
  - nem hagy választási pontot

Feltételes kifejezés Prologban

- Szintaxis (felt, akkor, egyébként tetszőleges célsorozatok):

```
(...) :-  
    (...),  
    ( felt -> akkor  
    ; egyébként  
    ),  
    (...).
```

- Deklaratív szemantika: a fenti alak jelentése megegyezik az alábbival, ha a `felt` egy egyszerű feltétel (azaz nem oldható meg többféleképpen):

```
(...) :-  
    (...),  
    ( felt, akkor  
    ; \+ felt, egyébként  
    ),  
    (...).
```

Feltételes kifejezések (folyt.)

- Procedurális szemantika

A `(felt->akkor;egyébként)`, folytatás célsorozat végrehajtása:

- Végrehajtjuk a `felt` hívást.
- Ha `felt` sikeres, akkor az `(akkor, folytatás)` célsorozatra redukáljuk a fenti célsorozatot, a `felt` *első* megoldása által adott behelyettesítésekkel. **A `felt` cél többi megoldását nem keressük meg!**
- Ha `felt` sikertelen, akkor az `(egyébként, folytatás)` célsorozatra redukáljuk, behelyettesítés nélkül.
- Többszörös elágaztatás skatulyázott feltételes kifejezésekkel:

```
( felt1 -> akkor1           ( felt1 -> akkor1
; felt2 -> akkor2           ; (felt2 -> akkor2
; ...                       ; ...
)                             ))
```

A kiemelt zárójelk feleslegesek (‘;’ jobbról-balra zárójeleződik).

- Az `egyébként` rész elhagyható, alapértelmezése: `fail`.
- `\+ felt` átírható felt. kifejezéssé: `( felt -> fail ; true )`

Feltételes kifejezés – példák

- Faktoriális

```
% fakt(+N, ?F): N! = F.  
fakt(N, F) :-  
    ( N = 0 -> F = 1           % N = 0, F = 1  
    ; N > 0, N1 is N-1, fakt(N1, F1), F is N*F1  
    ).
```

- Jelentése azonos a sima diszjunkciós alakokkal (lásd **komment**), de annál hatékonyabb, mert nem hagy maga után választási pontot.

- Szám előjele

```
% Sign = sign(Num)  
sign(Num, Sign) :-  
    ( Num > 0 -> Sign = 1  
    ; Num < 0 -> Sign = -1  
    ; Sign = 0  
    ).
```

A vágó eljárás – a feltételes szerkezet megvalósítási alapja

- A vágó beépített eljárás (!) végrehajtása:

- 1 letiltja az adott predikátum további klózainak választását,

```
első_poz_elem([X|_], X) :- X > 0, !.      % "zöld vágó"
első_poz_elem([X|L], EP) :- X =< 0, első_poz_elem(L, EP).
```

- 2 megszünteti a választási pontokat az előtte levő eljáráshívásokban.

```
első_poz_elem(L, EP) :- member(X, L), X>0, !, EP = X. % "vörös vágó"
```

- Segédfogalom: egy cél **szülőjének** az őt tartalmazó klóz fejével illesztett hívást nevezzük
  - A 4-kapus modellben a szülő a körülvevő dobozhoz rendelt cél.
  - A fenti vágók szülője lehet pl. a `első_poz_elem([-1,0,3,0,2], P)` cél
- A vágó végrehajtása (a fentivel ekvivalens definíció):
  - mindig sikerül; de mellékhatásként a végrehajtás adott állapotától visszafelé egészen a szülő célig – azt is beleértve – megszünteti a választási pontokat.
- A vágó megvalósítása a 4-kapus doboz modellben: a vágó `Fail` kapujából a körülvevő (szülő) doboz `Fail` kapujára megyünk.

Tartalom

4

Prolog alapok

- Prolog bevezetés – néhány példa
- A Prolog végrehajtás célredukciós modellje
- A Prolog nyelv alapszintaxisa
- Nyomkövetés: 4-kapus doboz modell
- Listakezelő eljárások Prologban
- További vezérlési szerkezetek
- **Operátorok**

Operátoros kifejezések

- Példa: s is $-s_1+s_2$ ekvivalens az $is(s, +(-(s_1), s_2))$ kifejezéssel

- Szintaxis:

$\langle \text{összetett kif.} \rangle ::=$		
$\langle \text{struktúranév} \rangle (\langle \text{argumentum} \rangle, \dots)$		{eddig csak ez volt}
$\langle \text{argumentum} \rangle \langle \text{operátornév} \rangle \langle \text{argumentum} \rangle$		{infix kifejezés}
$\langle \text{operátornév} \rangle \langle \text{argumentum} \rangle$		{prefix kifejezés}
$\langle \text{argumentum} \rangle \langle \text{operátornév} \rangle$		{posztfix kifejezés}
$(\langle \text{kifejezés} \rangle)$		{zárójeles kif.}

$\langle \text{operátornév} \rangle ::= \langle \text{struktúranév} \rangle$ {ha operátorként lett definiálva}

- Operátor(ok) definiálása

$op(\text{Prio}, \text{Fajta}, \text{OpNév})$ vagy $op(\text{Prio}, \text{Fajta}, [\text{OpNév}_1, \dots, \text{OpNév}_n])$, ahol

- Prio (prioritás): 1–1200 közötti egész
- Fajta: az yfx , xfy , xfx , fy , fx , yf , xf névkonstansok egyike
- OpNév_i (az operátor neve): tetszőleges névkonstans
- Az $op/3$ beépített predikátum meghívását általában a programot tartalmazó fájl elején, *direktívában* helyezzük el:


```
:- op(800, xfx, [szuloje, nagyszuloje]). 'Imre' szuloje 'István'.
```
- A direktívák a programfájl *betöltésekor* azonnal végrehajthatók.

Operátorok jellemzői

- Egy operátort jellemez a fajtája és prioritása
- A fajta az asszociativitás irányát és az írásmódot határozza meg:

Fajta			Írásmód	Értelmezés
bal-assz.	jobb-assz.	nem-assz.		
yfx	xfy	xfx	infix	$A \ f \ B \equiv f(A, B)$
	fy	fx	prefix	$f \ A \equiv f(A)$
yf		xf	posztfix	$A \ f \equiv f(A)$

- A zárójelezést a prioritás és az asszociativitás együtt határozza meg, pl.
  - $a/b+c*d \equiv (a/b)+(c*d)$ mert / és * prioritása $400 < 500$ (+ prioritása) (kisebb prioritás = **erősebb** kötés)
  - $a-b-c \equiv (a-b)-c$ mert a - operátor fajtája yfx, azaz **bal-asszociatív** – balra köt, balról jobbra zárójelez (a fajtanévben az y betű mutatja az asszociativitás irányát)
  - $a^b^c \equiv a^(b^c)$ mert a ^ operátor fajtája xfy, azaz **jobb-asszociatív** (jobbra köt, jobbról balra zárójelez)
  - $a=b=c$ szintaktikusan hibás, mert az = operátor fajtája xfx, azaz **nem-asszociatív**

Szabványos, beépített operátorok

Szabványos operátorok

Színkód: már ismert, új aritmetikai

1200	xfx	<code>:- --></code>	
1200	fx	<code>:- ?-</code>	
1100	xfy	<code>;</code>	diszjunkció
1050	xfy	<code>-></code>	if-then
1000	xfy	<code>','</code>	
900	fy	<code>\+</code>	negáció
700	xfx	<code>= \=</code>	
		<code>< =< > >= ::= =\= is</code>	
		<code>@< @=< @> @>= == \== =..</code>	
500	yfx	<code>+ - \ / \</code>	bitműveletek
400	yfx	<code>* / // rem</code>	
		<code>mod</code>	modulus
		<code><< >></code>	léptetések
200	xfx	<code>**</code>	hatványozás
200	xfy	<code>^</code>	
200	fy	<code>- \</code>	bitenkénti negáció

További beépített operátorok SICStus Prologban

1150	fx	<code>mode public</code>	
		<code>dynamic block</code>	
		<code>volatile</code>	
		<code>discontiguous</code>	
		<code>initialization</code>	
		<code>multifile</code>	
		<code>meta_predicate</code>	
1100	xfy	<code>do</code>	
900	fy	<code>spy nospy</code>	
550	xfy	<code>:</code>	
500	yfx	<code>\</code>	
200	fy	<code>+</code>	

Operátorok implicit zárójelezése – általános szabályok

- Egy $X \text{ op}_1 Y \text{ op}_2 Z$ zárójelezése, ahol op_1 és op_2 prioritása n_1 és n_2 :
  - ha $n_1 > n_2$ akkor $X \text{ op}_1 (Y \text{ op}_2 Z)$;
  - ha $n_1 < n_2$ akkor $(X \text{ op}_1 Y) \text{ op}_2 Z$; (kisebb prio. $\Rightarrow$ erősebb kötés)
  - ha $n_1 = n_2$ és op_1 jobb-asszociatív (xfy), akkor $X \text{ op}_1 (Y \text{ op}_2 Z)$;
  - **egyébként**, ha $n_1 = n_2$ és op_2 bal-assz. (yfx), akkor $(X \text{ op}_1 Y) \text{ op}_2 Z$;
  - egyébként szintaktikus hiba

- Érdekes példa: `:- op(500, xfy, +^).`   `% :- op(500, yfx, +).`

| ?- :- write((1 +^ 2) + 3), nl. $\Rightarrow (1+^2)+3$

| ?- :- write(1 +^ (2 + 3)), nl. $\Rightarrow 1+^2+3$

tehát: konfliktus esetén az **első** operátor asszociativitása „győz”.

- Alapszabály: egy n prioritású operátor zárójelez~~etlen~~ operandusaként
  - legfeljebb $n - 1$ prioritású operátort fogadunk el az x oldalon
  - legfeljebb n prioritású operátort fogadunk el az y oldalon
- A zárójelezett kifejezéseket és az alapstruktúra-alakú kifejezéseket feltétel nélkül elfogadjuk operandusként
- Az alapszabály a prefix és posztfix operátorokra is alkalmazandó

Operátorok – kiegészítő megjegyzések

- A „vessző” jel többféle helyzetben is használható:
  - struktúra-argumentumokat, ill. listaelemeket határol el egymástól
  - 1000 prioritású xfy op. pl.: $(p:-a,b,c) \equiv -(p, ',' , '(a, ',' , '(b,c)))$
    - A vessző **atom**ként csak a `' , '`, **határoló**ként csak a `, ,` **operátorként** mindkét formában `- ' , '` vagy `, -` használható.
  - $-(p, a,b,c)$ többértelmű: $\stackrel{?}{=} -(p, (a,b,c))$, $\dots \stackrel{?}{=} -(p,a,b,c)\dots$
  - Egyértelműsítés: argumentumban vagy listaelemben az 1000-nél $\geq$ prioritású operátort tartalmazó kifejezést *zárójelezni kell*:
    - | `?- write_canonical((a,b,c)).` $\implies$ `' , '(a, ' , '(b,c))`
    - | `?- write_canonical(a,b,c).` $\implies$ `! write_canonical/3 does not exist`
- Ugyanaz a névkonstans használható infix és prefix operátorként is, lásd pl. a beépített `' - '` operátort.

Operátorok törlése, lekérdezése (kieg. anyag)

- Egy vagy több operátor törlésére az `op/3` beépített eljárást használhatjuk, ha első argumentumként (prioritásként) 0-t adunk meg.

```
| ?- X = a+b, op(0, yfx, +). => X = +(a,b) ? ; no
```

```
| ?- X = a+b. => ! Syntax error
```

```
! op. expected after expression
```

```
! X = a <<here>> + b .
```

```
| ?- op(500, yfx, +). => yes
```

```
| ?- X = +(a,b). => X = a+b ? ; no
```

- Az adott pillanatban érvényes operátorok lekérdezése:

```
current_op(Prioritás, Fajta, OpNév)
```

```
| ?- current_op(P, F, +).
```

```
=> F = fy, P = 200 ? ;
```

```
F = yfx, P = 500 ? ;
```

```
no
```

```
| ?- current_op(_, xfy, Op), write_canonical(Op), write(' '), fail.
```

```
; do -> ', ' : ^
```

```
no
```

Operátorok felhasználása

- Mire jók az operátorok?
  - aritmetikai eljárások kényelmes írására, pl. `X is (Y+3) mod 4`
  - szimbolikus kifejezések kezelésére (pl. szimbolikus deriválás)
  - klózok leírására (`:-` és `,` is operátor), és meta-eljárásoknak való átadására, pl `asserta( (p(X):-q(X),r(X)) )`
  - eljárásfejek, eljáráshívások olvashatóbbá tételére:
`:- op(800, xfx, [nagyszülője, szülője]).`
Gy nagyszülője N :- Gy szülője Sz, Sz szülője N.
  - adatstruktúrák olvashatóbbá tételére, pl.
`sav(kén, h*2-s-o*4).`

Operátoros példa: polinom behelyettesítési értéke

- Polinom: az 'x' atomból és számokból a '+' és '*' op.-okkal felépülő kif.
- A feladat: egy polinom értékének kiszámolása egy adott x érték esetén.

```
% value_of0(P, X, V): A P polinom x=X helyen vett értéke V.
```

```
value_of0(x, X, V) :-
```

```
    V = X.
```

```
value_of0(N, _, V) :-
```

```
    number(N), V = N.
```

```
value_of0(P1+P2, X, V) :-
```

```
    value_of0(P1, X, V1),
```

```
    value_of0(P2, X, V2),
```

```
    V is V1+V2.
```

```
value_of0(P1*P2, X, V) :-
```

```
    value_of0(P1, X, V1),
```

```
    value_of0(P2, X, V2),
```

```
    V is V1*V2.
```

```
| ?- value_of0((x+1)*x+x+2*(x+x+3), 2, V).
```

```
V = 22 ? ; no
```

Klasszikus szimbolikuskifejezés-feldolgozás: deriválás

- Írjunk olyan Prolog predikátumot, amely az x névkonstansból és számokból a $+$, $-$, $*$ műveletekkel képzett kifejezések deriválását elvégzi!

```
% deriv(Kif, D): Kif-nek az x szerinti deriváltja D.
```

```
deriv(x, 1).
```

```
deriv(C, 0) :- number(C).
```

```
deriv(U+V, DU+DV) :- deriv(U, DU), deriv(V, DV).
```

```
deriv(U-V, DU-DV) :- deriv(U, DU), deriv(V, DV).
```

```
deriv(U*V, DU*V + U*DV) :- deriv(U, DU), deriv(V, DV).
```

```
| ?- deriv(x*x+x, D).
```

```
⇒ D = 1*x+x*1+1 ? ; no
```

```
| ?- deriv((x+1)*(x+1), D).
```

```
⇒ D = (1+0)*(x+1)+(x+1)*(1+0) ? ; no
```

```
| ?- deriv(I, 1*x+x*1+1).
```

```
⇒ I = x*x+x ? ; no
```

```
| ?- deriv(I, 0).
```

```
⇒ no
```

V. rész

Haladó Erlang

- 1 Bevezetés
- 2 Cékla: deklaratív programozás C++-ban
- 3 Erlang alapok
- 4 Prolog alapok
- 5 Haladó Erlang**
- 6 Haladó Prolog

Tartalom

5

Haladó Erlang

- Rekurzív adatstruktúrák
- Rekurzió fajtái: összefoglaló áttekintés
- Keresési feladat pontos megoldása funkcionális megközelítésben
- Lusta kiértékelés, lusta farkú lista Erlangban

Rekurzív adatstruktúrák

A rekurzív adatstruktúrák (adattípusok) alapvetően kétfélék lehetnek:

- Lineáris rekurzív adatstruktúrák (listák)

A funkcionális nyelvekben: beépített típus.

Megvalósítás: láncolt listával.

- Erlangban a beépített lista típusa:

```
-type list() :: [] | [ any() | list() ].
```

- Ennessel is megvalósíthatjuk, nevezzük veremnek (stack):

```
-type stack() :: empty | {any(), stack()}.
```

- Elágazó rekurzív adatstruktúrák (fák)

Nem beépített típusok a funkcionális nyelvekben, de többnyire vannak fák használatát segítő könyvtári modulok (Erlang: `gb_tree`).

Verem (stack) megvalósítása ennessel

- Típusa: `-type stack() :: empty | {any(), stack()}.`
- Műveletek:
  - üres verem létrehozása (`empty/0`),
  - verem üres voltának vizsgálata (`is_empty/1`),
  - elem berakása a verembe (`push/2`),
  - utoljára berakott elem elhagyása (`pop/1`),
  - utoljára berakott elem (`top/1`)

stack.erl

```
-spec empty() -> stack().
```

```
empty() -> empty.
```

```
-spec is_empty(stack()) -> boolean().
```

```
is_empty(empty) -> true;
```

```
is_empty({_,_}) -> false.
```

```
-spec push(any(), stack()) -> stack().
```

```
push(X, empty) -> {X,empty};
```

```
push(X, {_X,_S}=S) -> {X,S}.
```

```
% {_X,_S}=S: réteges minta
```

```
-type stack_maybe() :: stack() | error.
```

```
-spec pop(stack()) -> stack_maybe().
```

```
pop(empty) -> error;
```

```
pop({_X,S}) -> S.
```

```
-type term_maybe() :: any() | error.
```

```
-spec top(stack()) -> term_maybe().
```

```
top(empty) -> error;
```

```
top({X,_S}) -> X.
```

Kis példák verem használatára

```
2> S1 = stack:push(1, stack:empty()).  
{1,empty}  
3> S2 = stack:push(2, S1).  
{2,{1,empty}}  
4> S3 = stack:push(3, S2).  
{3,{2,{1,empty}}}
```

- Pl. megfordítunk egy listát; 1. lépés: verembe tesszük az elemeket

```
5> Stack = lists:foldl(fun stack:push/2, stack:empty(), "szoveg").  
{103,{101,{118,{111,{122,{115,empty}}}}}}
```

- 2. lépés: a verem elemeit sorban kivesszük és listába fűzzük

`stack.erl` – folytatás

% to_list(S) az S verem elemeit tartalmazó lista LIFO sorrendben.

```
to_list(empty) -> [];  
to_list({X,S}) -> [X|to_list(S)].
```

```
6> stack:to_list(Stack).  
"gevozs"
```

Rekurzív adatstruktúrák (folyt.)

A rekurzív adatstruktúrák (adattípusok) alapvetően kétfélék lehetnek:

- Lineáris rekurzív adatstruktúrák (listák)

A funkcionális nyelvekben: beépített típus.

Megvalósítás: láncolt listával.

- Erlangban a beépített lista típusa:

```
-type list() :: [] | [ any() | list() ].
```

- Ennessel is megvalósíthatjuk, nevezzük veremnek (stack):

```
-type stack() :: empty | {any(), stack()}.
```

- Elágazó rekurzív adatstruktúrák (fák)

Nem beépített típusok a funkcionális nyelvekben, de többnyire vannak fák használatát segítő könyvtári modulok (Erlang: gb_tree).

- Bináris fa

```
-type btree() :: leaf | {btree(), any(), btree()}.
```

- Három ágú fa

```
-type ttree() :: leaf | {ttree(), ttree(), ttree(), any()}.
```

- Sok ágú fa (pl. a csomópontokhoz tartozó fák egy listában vannak)

```
-type ltree() :: leaf | {any(), [ltree()]}
```

Bináris fa: ábrázolása és bejárása elemek listába fűzésével

trees.erl

- Típusdefiníció (egy a sok lehetséges közül)
`-type btree() :: lf | {btree(), any(), btree()}.`
- Ábrázolás (példák)
`BT1 = {lf,a,lf}`
`BT2a = { {lf,c,lf}, b, lf }`
`BT2b = {lf, e, {lf,f,lf} }`
`BT2c = { {lf,h,lf}, g, {lf,i,lf} }`
`BT2 = {BT2a, a, {BT2b, d, BT2c} }`
- Bejárás (preorder)
`-spec bt_to_list(BT :: btree()) -> Ls :: [any()].`
`bt_to_list(lf) -> [];`
`bt_to_list({Bt, V, Jt}) ->`
 `[ V | bt_to_list(Bt) ] ++ bt_to_list(Jt).`
- Futtatás
`bt_to_list(BT1) ::= [a].`
`bt_to_list(BT2) ::= [a,b,c,d,e,f,g,h,i].`

Három ágú fa: ábrázolása és bejárása elemek listába fűzésével

trees.erl

- Típusdefiníció (egy a sok lehetséges közül)

```
-type ttree() :: lf | ttree(), ttree(), ttree(), any().
```

- Ábrázolás (példák)

```
TT1 = {lf,lf,lf,a}
```

```
TT2a = { {lf,lf,lf,c}, lf, lf, b }
```

```
TT2b = { lf, {lf,lf,lf,f}, lf, e }
```

```
TT2c = { {lf,lf,lf,h}, lf, {lf,lf,lf,i}, g },
```

```
TT2 = { TT2a, TT2b, TT2c, a }
```

- Bejárás (preorder)

```
-spec tt_to_list(TT :: ttree()) -> Ls :: [any()].
```

```
tt_to_list(lf) -> [];
```

```
tt_to_list(Bt, Mt, Jt, V) ->
```

```
  [ V | tt_to_list(Bt) ] ++ tt_to_list(Mt) ++ tt_to_list(Jt).
```

- Futtatás

```
tt_to_list(TT1) ::= [a].
```

```
tt_to_list(TT2) ::= [a,b,c,d,e,f,g,h,i].
```

Sok ágú fa: ábrázolása és bejárása elemek listába fűzésével

trees.erl

- Típusdefiníció (egy a sok lehetséges közül)

```
-type ltree() :: lf | any(), [ltree()].
```

- Ábrázolás (példák)

```
LT1 = {a, []}
```

```
LT2a = {b, [{c, [lf,lf,lf]}, lf, lf]}
```

```
LT2b = {e, [lf, {f, [lf,lf,lf]}, lf]}
```

```
LT2c = {g, [{h, [lf,lf,lf]}, lf, {i, [lf,lf,lf]}]}
```

```
LT2 = {a, [LT2a, LT2b, LT2c]}
```

- Bejárás (preorder)

```
-spec lt_to_list(LT :: ltree()) -> Ls :: [any()].
```

```
lt_to_list(lf) -> [];
```

```
lt_to_list(V, Ts) ->
```

```
  [ V | lists:append(lists:map(fun lt_to_list/1, Ts)) ].
```

- Futtatás

```
lt_to_list(LT1) ::= [a].
```

```
lt_to_list(LT2) ::= [a,b,c,d,e,f,g,h,i].
```


Műveletek bináris fákon

- Műveletek bináris fákon: fa létrehozása, mélysége (depth), leveleinek száma (number of leaves)

```
tree.erl
```

```
-type btree() :: leaf | {any(),btree(),btree()}.
```

```
-spec empty() -> leaf.
```

```
empty() -> leaf.           % Üres fa.
```

```
-spec node(any(), btree(), btree()) -> btree().
```

```
node(V, Lt, Rt) -> {V,Lt,Rt}. % Lt és Rt fák összekapcsolása  
% egy új V értékű csomóponttal.
```

```
-spec depth(btree()) -> integer().
```

```
depth(leaf) -> 0;          % Fa mélysége.
```

```
depth({_ ,Lt,Rt}) -> 1 + erlang:max(depth(Lt), depth(Rt)).
```

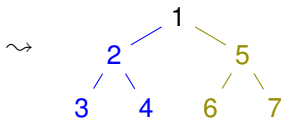
```
-spec nof_lvs(btree()) -> integer().
```

```
nof_lvs(leaf) -> 1;       % Fa leveleinek száma.
```

```
nof_lvs({_ ,Lt,Rt}) -> nof_lvs(Lt) + nof_lvs(Rt).
```

Műveletek bináris fákon (folyt.): fából lista

```
L=empty(), T=node(1, node(2, node(3,L,L),
                           node(4,L,L)),
                  node(5, node(6,L,L),
                           node(7,L,L)))
```



```
T ↦ {1, {2, {3, leaf, leaf}, {4, leaf, leaf}}, {5, {6, leaf, leaf}, {7, leaf, leaf}}}
```

tree.erl – folytatás

```
-spec to_list_preord(btrees()) -> list().
```

```
to_list_preord(leaf) -> [];
```

```
to_list_preord({V,Lt,Rt}) ->
```

```
    [V] ++ to_list_preord(Lt) ++ to_list_preord(Rt).
```

```
-spec to_list_inord(btrees()) -> list().
```

```
to_list_inord(leaf) -> [];
```

```
to_list_inord({V,Lt,Rt}) ->
```

```
    to_list_inord(Lt) ++ ([V] ++ to_list_inord(Rt)).
```

```
27> tree:to_list_preord(T).
```

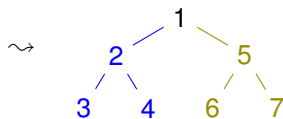
```
[1,2,3,4,5,6,7]
```

```
28> tree:to_list_inord(T).
```

```
[3,2,4,1,6,5,7]
```

Műveletek bináris fákon (folyt.): listából fa

```
L=empty(), T=node(1, node(2, node(3,L,L),
                          node(4,L,L)),
                  node(5, node(6,L,L),
                          node(7,L,L)))
```



```
T ↦ {1, {2, {3, leaf, leaf}, {4, leaf, leaf}}, {5, {6, leaf, leaf}, {7, leaf, leaf}}}
```

tree.erl – folytatás

```
-spec from_list_preord(list()) -> btree().
```

```
from_list_preord([]) -> empty();
```

```
from_list_preord([H|T]) -> {L1,L2} = lists:split(length(T) div 2, T),
                          node(H, from_list_preord(L1), from_list_preord(L2)).
```

```
-spec from_list_inord(list()) -> btree().
```

```
from_list_inord([]) -> empty();
```

```
from_list_inord(L) -> {L1,[X|L2]} = lists:split(length(L) div 2, L),
                      node(X, from_list_inord(L1), from_list_inord(L2)).
```

```
29> tree:from_list_preord([1,2,3,4,5,6,7]).
```

```
{1, {2, {3, leaf, leaf}, {4, leaf, leaf}}, {5, {6, leaf, leaf}, {7, leaf, leaf}}}
```

```
30> tree:from_list_inord([3,2,4,1,6,5,7]).
```

```
{1, {2, {3, leaf, leaf}, {4, leaf, leaf}}, {5, {6, leaf, leaf}, {7, leaf, leaf}}}
```

Elágazó rekurzív adatstruktúrák: könyvtárszerk. 1 (kieg. anyag)

```
2> Home = {d,"home",                                % home
           [{d,"kitti",                             % home/kitti
             [{d,".firefox",[ ]},                  % home/kitti/.firefox
              {f,"dir.erl"},                        % home/kitti/dir.erl
              {f,"khf1.erl"},                      % home/kitti/khf1.pl
              {f,"khf1.pl"}]},                    % home/kitti/khf1.erl
           {d,"ludvig",[ ]}]}.
```

dir.erl – Könyvtárszerkezet kezelése

```
-type tree()      :: file() | directory().
-type file()     :: {f, name()}.
-type directory() :: {d, name(), [tree()]}.
-type name()     :: string().
```

% Fa mérete (könyvtárak és fájlok számának összege).

```
count({f,_})    -> 1;
count({d,_,L})  -> 1 + lists:sum([count(I) || I <- L]).
```

Elágazó rekurzív adatstruktúrák: könyvtárszerk. 2 (kieg. anyag)

dir.erl – Könyvtárszerkezet kezelése (folytatás)

```
% -spec subtree(Path::[name()], Tree::tree()-> tree() | notfound).
% Tree fa Path útvonalon található részfája.
subtree([Name], {f,Name} = Tree)           -> Tree;
subtree([Name], {d,Name,_} = Tree)        -> Tree;
subtree([Name|[Sub|_]=SubPath], {d,Name,L}) ->
    case lists:keyfind(Sub, 2, L) of
        false   -> notfound;
        SubTree -> subtree(SubPath, SubTree)
    end;
subtree(_, _)                               -> notfound.
```

```
3> dir:subtree(string:tokens("home/kitti/.firefox", "/"), Home).
{d,".firefox",[]}
```

```
4> dir:subtree(string:tokens("home/kitti/firefox", "/"), Home).
notfound
```

Tartalom

5

Haladó Erlang

- Rekurzív adatstruktúrák
- **Rekurzió fajtái: összefoglaló áttekintés**
- Keresési feladat pontos megoldása funkcionális megközelítésben
- Lusta kiértékelés, lusta farkú lista Erlangban

Rekurzió alapesetei

- Lineáris rekurzió

Példa: lista összegének meghatározása

`rek.er1` – Példák rekurzív hívásokra

```
sum([])      -> 0;
sum([H|T])  -> H + sum(T).
```

- Elágazó rekurzió (Tree recursion)

Példa: bináris fa leveleinek száma

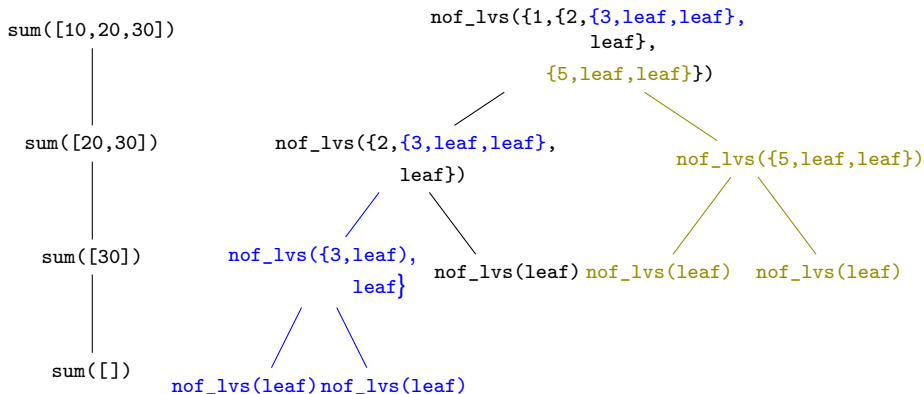
```
-type btree() :: leaf | {any(),btree(),btree()}.
nof_lvs(leaf)      -> 1;
nof_lvs({_,Lt,Rt}) -> nof_lvs(Lt) + nof_lvs(Rt).
```

- Mindkettőből *rekurzív folyamat* jön létre, ha alkalmazzuk: minden egyes rekurzív hívás mélyíti a vermet
- Például `sum/1` az egész listát kiteríti a vermen: `sum([1,2,3])` →

`1 + sum([2,3])` → `1 + (2 + sum([3]))` → `1 + (2 + (3 + sum([])))`

Rekurzív folyamat erőforrásigénye

- Hívási fa (Call Graph, CG): futás során meghívott függvények

- A lépések száma főként a hívási fa (CG) *méretének* függvénye
- A tárigény (veremigény) főként a hívási fa (CG) *mélységének* függvénye⁸

⁸Itt: lineáris függvénye.

Jobbrekurzió (másnéven terminális rekurzió) és iteráció

A rekurziót gyakran érdemes akkumulátorral jobbrekurzióvá alakítani

- Példa: lista összegének meghatározása

$\text{sumi}(L) \rightarrow \text{sumi}(L, 0)$.

$\text{sumi}([], N) \rightarrow N$;

$\text{sumi}(H|T, N) \rightarrow \text{sumi}(T, N+H)$.

- A segédfüggvényt jobb nem exportálni, hogy elrejtjük az akkumulátort
- A jobbrekurzióból *iteratív folyamat* hozható létre, amely nem mélyíti a vermet (azaz $\text{sumi}/2$ tárigénye konstans): $\text{sumi}([1, 2, 3], 0) \rightarrow \text{sumi}([2, 3], 1) \rightarrow \text{sum}([3], 3) \rightarrow \text{sum}([], 6)$
- Ne tévesszük össze egymással a rekurzív *számítási folyamatot* és a rekurzív *függvényt* (vagy *eljárást*)!
  - Függvény (eljárás) esetén csupán a **szintaxisról** van szó, arról, hogy hivatkozik-e *önmagára*
  - Folyamat esetében viszont a folyamat menetéről, lefolyásáról beszélünk
- Ha egy függvény *jobbrekurzív (tail-recursive)*, a megfelelő folyamat – az értelmező/fordító jószágától függően – lehet iteratív

Rekurzív folyamat erőforrásigénye – Példák (kieg. anyag)

Példa ⁹	Lépések (CG mérete)	CG mélysége	Tárigény $\approx$ mélység* állapot
<code>sum(lists:seq(1, n))</code>	$\Theta(n)$	$\Theta(n)$	$\Theta(n) \cdot \Theta(\log n)$
<code>sumi(lists:seq(1, n))</code>	$\Theta(n)$	$\Theta(1)$ (konst.)	$\Theta(1) \cdot \Theta(\log n)$
SEND+MORE=MONEY, kimerítő keresés, itt $n = 8$	$\Theta(10^n)$	$\Theta(n)$	$\Theta(n) \cdot \Theta(\log n)$
Mastermind, (m, h) kimerítő keresés, tipikusan $h \leq 20$	$\Theta(m^h)$	$\Theta(h)$	

- Az |állapot| a CG egy pontjának a memóriamérete. Pl. szummázásnál az állapot a részösszeg, aminek a tárigénye logaritmikus (a számjegyek számával arányos). Az SMM-ben (CSP feladat) ez egy kitöltés memóriamérete.
- A rekurzióból fakadó tárigény lehet jelentős is (vö `sum/1`, `sumi/1`), és lehet elhanyagolható is a lépésekhez képest (SMM, Mastermind)
- Az eljárások, függvények olyan *minták*, amelyek megszabják a számítási folyamatok, processzek menetét, *lokális* viselkedését
- Egy számítási folyamat *globális* viselkedését (pl. idő- és tárigény) általában nehéz megbecsülni, de törekedni kell rá

⁹ $f(n) = \Theta(g(n))$ jelentése: $g(n) \cdot k_1 \leq f(n) \leq g(n) \cdot k_2$ valamilyen $k_1, k_2 > 0$ -ra

Példa elágazó rekurzióra: Fibonacci-sorozat 1

- Amikor hierarchikusan strukturált adatokon kell műveleteket végezni, pl. egy fát kell bejárni, akkor az elágazó rekurzió nagyon is természetes és hasznos eszköz
- Az elágazó rekurzió numerikus számításoknál az algoritmus első megfogalmazásakor is hasznos lehet; pl. írjuk át a Fibonacci-számok (0,0,1,1,2,3,5,8,13,...) matematikai definícióját programmá

$$F(n) = \begin{cases} 0, & \text{ha } n = 0, \\ 1, & \text{ha } n = 1, \\ F(n-2) + F(n-1) & \text{különben.} \end{cases}$$

Naív Fibonacci, előfelt.: $N \in \mathcal{N}$

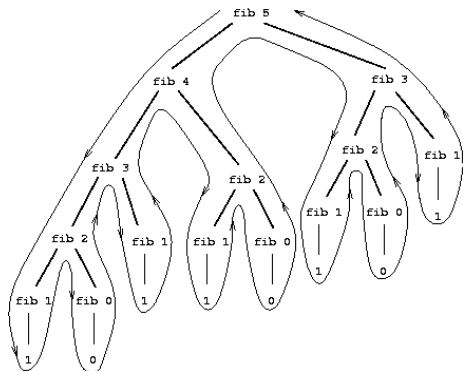
fib(0) -> 0;

fib(1) -> 1;

fib(N) -> fib(N-2) + fib(N-1).

- Ha már értjük a feladatot, az első, rossz hatékonyságú változatot könnyebb átírni jó, hatékony programmá. Az elágazó rekurzió segíthet a feladat megértésében.
- Forrás:* Structure and Interpretation of Computer Programs, 2nd ed., by H. Abelson, G. J. Sussman, J. Sussman, The MIT Press, 1996

Példa elágazó rekurzióra: Fibonacci-sorozat 2

- Elágazó-rekurzív folyamat hívási fája $\text{fib}(5)$ kiszámításakor
- Alkalmatlan a Fibonacci-számok előállítására
- Az $F(n)$ meghatározásához pontosan $F(n+1)$ levélből álló fát kell bejárni, azaz ennyiszor kell meghatározni $F(0)$ -at vagy $F(1)$ -et

- $F(n)$ exponenciálisan nő n -nel: $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{F(n+1)}{F(n)} = \varphi$, ahol $\varphi = (1 + \sqrt{5})/2 \approx 1.61803$, az *aranymetszés* arányszáma

Példa elágazó rekurzióra: Fibonacci-sorozat 3

- A lépések száma – $F(n)$ -hez hasonlóan – exponenciálisan nő n -nel
- A tárigény ugyanakkor csak lineárisan nő n -nel, mert csak azt kell nyilvántartani, hogy hányadik szinten járunk a fában
- A Fibonacci-számok azonban lineáris-iteratív folyamattal is előállíthatók: ha az A és B változók kezdőértéke $F(1) \equiv 1$, ill. $F(0) \equiv 0$, és ismétlődve alkalmazzuk az $A \leftarrow A + B$, $B \leftarrow A$ transzformációkat, akkor N lépés után $A = F(N + 1)$ és $B = F(N)$ lesz

```
fibi(0) -> 0;                                % fibi(N) az N-edik Fibonacci-szám.
fibi(N) -> fibi(N-1, 1, 0).
```

```
% fibi(N,A,B) az A←A+B, B←A transzformáció N-edik ismétlése utáni A.
fibi(0, A, _B) -> A;
fibi(I, A, B) -> fibi(I-1, B+A, A).
```

- A Fibonacci-példában a lépések száma elágazó rekurziónál n -nel exponenciálisan, lineáris rekurziónál n -nel arányosan nőtt!
- Pl. a `tree:nof_lvs/1` függvény is lineáris-rekurzívvá alakítható, **de** ezzel viszonylag kiegyensúlyozott bináris fa esetén nem javítható a hatékonysága

Programhelyesség informális igazolása (1)

- Egy rekurzív programról is be kell látnunk – az iteratív programhoz hasonlóan –, hogy
  - funkcionálisan helyes (azaz azt kapjuk eredményül, amit várunk)
  - a kiértékelése biztosan befejeződik (nem „végtelen” a rekurzió)
- Ellenpélda: a $\text{fac}(-1)$ hívás végtelen ciklushoz vezet, bár az argumentum minden rekurzív híváskor csökken
- A helyesség bizonyítása rekurzió esetén egyszerű, *strukturális indukcióval* lehetséges, azaz visszavezethető a teljes indukcióra valamilyen *strukturális tulajdonság* szerint
- Csak meg kell választanunk a strukturális tulajdonságot, amire vonatkoztatjuk az indukciót; pl. a $\text{fac}/1$ az $\mathbb{N} = 0$ paraméterre leáll, de a 0 nem a legkisebb egész szám: a *nemnegatív számok halmazában* viszont a legkisebb $\rightarrow$ módosítani kell az értelmezési tartományt
- A `map` példáján mutatjuk be a programhelyesség informális igazolását

Programhelyesség informális igazolása (2)

-spec $\text{map}(\text{fun } (A) \rightarrow B, [A]) \rightarrow [B].$

$\text{map}(\_F, []) \rightarrow [];$

$\text{map}(F, [X|Xs]) \rightarrow [F(X)|\text{map}(F, Xs)].$

- 1 A strukturális tulajdonság itt a lista hossza
- 2 A függvény funkcionálisan helyes, mert
  - belátjuk, hogy a függvény jól transzformálja az üres listát;
  - belátjuk, hogy az F jól transzformálja a lista első elemét (a fejét);
  - indukciós feltevés: a függvény jól transzformálja az eggyel rövidebb listát (a lista farkát);
  - belátjuk, hogy a fej transzformálásával kapott elem és a fark transzformálásával kapott lista összefűzése a várt listát adja.
- 3 A kiértékelés véges számú lépésben befejeződik, mert
  - a lista (mohó kiértékelés mellett!) *véges*,
  - a *rekurziót tartalmazó klózban* a függvényt minden lépésben *egyre rövidülő* listára alkalmazzuk (a strukturális tulajdonság „csökken”), és
  - a rekurzió le fog állni, mert *van rekurziót nem tartalmazó klóz*, amire az *alapesetben*, a strukturális tulajdonság zérussá válásakor kerül sor.

Tartalom

5

Haladó Erlang

- Rekurzív adatstruktúrák
- Rekurzió fajtái: összefoglaló áttekintés
- **Keresési feladat pontos megoldása funkcionális megközelítésben**
- Lusta kiértékelés, lusta farkú lista Erlangban

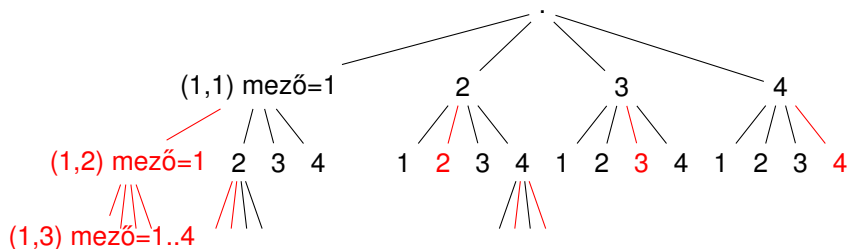

Keresési feladat pontos megoldása (exact solution)

- A kombinatorikában *optimális megoldás* (optimal solution) a neve.
  - Nem közelítő (azaz nem approximációval előállított),
  - nem szuboptimális (azaz nem heurisztikák alkalmazásával előállított).
- *Keresési feladat* (search problem): valamely *értelmezési tartomány* azon elemeit keressük, melyek megfelelnek bizonyos előírt *feltételeknek*.
  - Lehetséges megoldás = *jelölt* (candidate).
  - Értelmezési tartomány = *keresési tér* (search space), jelöltek halmaza.
  - Feltételek = *korlátok* vagy *kényszerek* (constraints).
- Példák: egy Sudoku-feladvány helyes megoldásai, nyolc vezér egy saktáblán, Hamilton-kör egy gráfban, Imre herceg nagyszülei, ...
- A Prolog végrehajtási algoritmus képes egy predikátumokkal és egy célsorozattal leírt probléma összes megoldását felsorolni.
- Funkcionális megközelítésben a megoldások felsorolását a *programozónak kell megírnia*.

Keresési tér bejárása

- Itt csak véges keresési térrel foglalkozunk.
- A megoldás keresését esetekre bonthatjuk, azokat alesetekre stb. $\leadsto$ ilyenkor egy *keresési fát* járunk be.
- Pl. egy 16 mezős Sudokuban az (1. sor, 1. oszlop) mező értéke 1,2,3,4 lehet (lásd a gráfban az 1. sort); az (1. sor, 2. oszlop) mező értéke szintén 1,2,3,4 lehet (lásd a gráfban a 2. sort) stb.

- Bizonyos esetekben (**pirossal** jelöljük) tudjuk, hogy nem lehet megoldás, ui. a Sudokuban egy sorban ugyanaz az érték csak egyszer fordulhat elő.
- Hatékony megoldás: a keresési fa egyes részeit levágjuk (nem járjuk be).

Példa: SEND + MORE = MONEY

- Feladat: keressük meg azokat a (S, E, N, D, M, O, R, Y) számnyolcasokat, melyekre $0 \leq S, E, N, D, M, O, R, Y \leq 9$ és $S, M > 0$, ahol a különböző betűk különböző értékeket jelölnek, és

$$\begin{array}{r} S E N D \\ + M O R E \\ \hline \end{array}$$

M O N E Y   az összeadás szabályai szerint, vagyis

$$\begin{aligned} (1000 \cdot S + 100 \cdot E + 10 \cdot N + D) + (1000 \cdot M + 100 \cdot O + 10 \cdot R + E) &= \\ &= 10000 \cdot M + 1000 \cdot O + 100 \cdot N + 10 \cdot E + Y. \end{aligned}$$

- Naív megoldásunk: járjuk be a teljes keresési teret, és szűrjük azokra a nyolcasokra, amelyekre teljesülnek a feltételek.
- Keresési tér $\subseteq \{0, 1, \dots, 9\}^8$, azaz egy 8-elemű Descartes-szorzat, mérete 10^8 (tizedrendű nyolcadosztályú ismétléses variáció).
- A megoldás vázlata, halmazjelöléssel:

$$\{(S, E, N, D, M, O, R, Y) \mid S, E, N, D, M, O, R, Y \in \{0..9\}, S, M > 0, \\ \text{all\_different}, \text{SEND} + \text{MORE} = \text{MONEY}\}$$

Kimerítő keresés (1)

Exhaustive search, Generate and test, Brute force

- Kimerítő keresés: teljes keresési tér bejárása, jelöltek szűrése

`sendmory.erl` – Send More Money

```
-type d() :: 0 | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9.
```

```
-type octet() :: {d(),d(),d(),d(),d(),d(),d(),d()}.
```

```
-spec num(Ns::[d()]) -> N::integer().
```

```
% Az Ns számjegylista decimális számként N.
```

```
num(Ns)-> lists:foldl(fun(X,E) -> E*10+X end, 0, Ns).
```

```
-spec check_sum(C::octet()) -> B::boolean().
```

```
% B igaz, ha a C jelölt teljesíti az összeadási feltételt.
```

```
check_sum({S,E,N,D,M,O,R,Y}) ->
```

```
    Send = num([S,E,N,D]),
```

```
    More = num([M,O,R,E]),
```

```
    Money = num([M,O,N,E,Y]),
```

```
    Send+More == Money.
```

Kimerítő keresés (2)

sendmory.erl – teljes keresési tér bejárása, jelöltek szűrése

```
-spec all_different(Xs::[any()]) -> B::boolean()
```

```
all_different(L) -> length(L) == length(lists:usort(L)).
```

```
-spec smm0() -> [octet()].
```

```
smm0() -> Ds = lists:seq(0, 9),
```

```
    [ {S,E,N,D,M,O,R,Y} ||
```

```
        S <- Ds,
```

```
        E <- Ds,
```

```
        N <- Ds,
```

```
        D <- Ds,
```

```
        M <- Ds,
```

```
        O <- Ds,
```

```
        R <- Ds,
```

```
        Y <- Ds,
```

```
        S > 0, M > 0,
```

```
        all_different([S,E,N,D,M,O,R,Y]),
```

```
        check_sum({S,E,N,D,M,O,R,Y}) ] .
```

G
E
N
E
R
A
T
E

---

and

T E S T

Keresés heurisztikával

sendmory.erl – csalunk, hogy gyorsítsuk: 9-től lefelé, az első után leáll.

-spec `smm0e()` *->* `[octet()]`.

`smm0e()` *->* `try` **% Az első megoldást adja vissza, utána leáll.**

`Ds = lists:seq(9, 0, -1),` **% 9-től halad lefelé.**

`[ {S,E,N,D,M,O,R,Y} ||`

`S <- Ds,`

`E <- Ds,`

`N <- Ds,`

`D <- Ds,`

`M <- Ds,`

`O <- Ds,`

`R <- Ds,`

`Y <- Ds,`

`S > 0, M > 0,`

`all_different([S,E,N,D,M,O,R,Y]),`

`check_sum({S,E,N,D,M,O,R,Y}),`

`throw({S,E,N,D,M,O,R,Y}) ]`

`catch`

`throw:Solution -> [Solution]`

`end.`

G
E
N
E
R
A
T
E
E
and
T
E
S
T

Keresési fa csökkentése (1)

- 10^8 eset ellenőrzése túl sokáig tart
- Ötlet: korábban, már generálás közben is szűrhetjük az egyezéseket

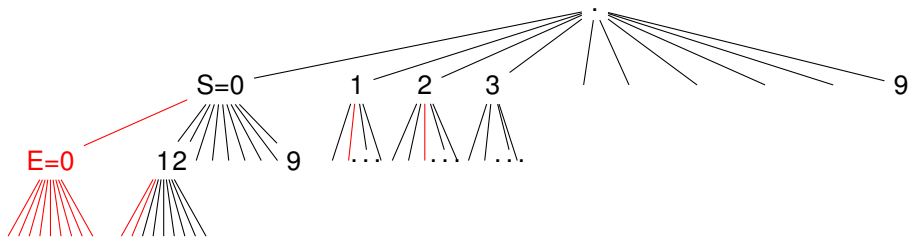
sendmory.erl – egyezők szűrése generálás közben

```
• -spec smm1() -> [octet()].
```

```
smm1() ->
```

```
  Ds = lists:seq(0, 9),  
  [ {S,E,N,D,M,O,R,Y} ||  
    S <- Ds,  
    E <- Ds, E /= S,  
    N <- Ds, not lists:member(N, [S,E]),  
    D <- Ds, not lists:member(D, [S,E,N]),  
    M <- Ds, not lists:member(M, [S,E,N,D]),  
    O <- Ds, not lists:member(O, [S,E,N,D,M]),  
    R <- Ds, not lists:member(R, [S,E,N,D,M,O]),  
    Y <- Ds, not lists:member(Y, [S,E,N,D,M,O,R]),  
    S > 0, M > 0,  
    check_sum({S,E,N,D,M,O,R,Y}) ] .
```

Keresési fa csökkentése (2)

- A keresési fában azokat *a részfákat, amelyekben egyezés van (pirosak)*, már generálás közben elhagyhatjuk
- Ez már nem kimerítő keresés (nem járjuk be az összes jelöltet)
- A javulást annak köszönhetjük, hogy a jelöltek **tesztelését előrébb hoztuk**
- Vegyük észre, hogy a **keresési tér csökkentésével** is ide juthatunk: új keresési tér $\subseteq \{10 \text{ elem nyolcadadosztályú ismétlés nélküli variációi}\}$
- Mérete $10! / (10 - 8)! = 1\,814\,400 \ll 100\,000\,000$

Variációk felsorolása listanézettel

```

1> Domain = [a,b,c,d].           % A halmaz.
[a,b,c,d]

2> IVar = [ {X,Y,Z} ||           % Ismétléses variációk.
            X <- Domain,
            Y <- Domain,
            Z <- Domain ].

[{a,a,a}, {a,a,b}, {a,a,c}, {a,a,d}, {a,b,a}, {a,b,b}, {...}|...]

3> length(IVar).
64                               % 4*4*4 = 64.

4> INVar = [ {X,Y,Z} ||          % Ismétlés nélküli variációk.
            X <- Domain,
            Y <- Domain -- [X],
            Z <- Domain -- [X,Y] ].

[{a,b,c}, {a,b,d}, {a,c,b}, {a,c,d}, {a,d,b}, {a,d,c},
 {b,a,c},
 {...}|...]

5> length(INVar).
24                               % 4!/(3-4)! = 24, azaz ismétlés nélkül
                               % 4 elemből 3 24-féleképpen választható ki.

```

Keresési tér csökkentése (1)

- Kimerítő keresés újból, de ezúttal kisebb a keresési tér

`sendmory.erl` – generálás egyezők nélkül, ellenőrzés generálási lépés után

`-spec smm2() -> [octet()].`

% Ellenőrzés csak a generálási lépés után!

`smm2() ->`

```

Ds = lists:seq(0, 9),
[ {S,E,N,D,M,O,R,Y} ||
  S <- Ds -- [],
  E <- Ds -- [S],
  N <- Ds -- [S,E],
  D <- Ds -- [S,E,N],
  M <- Ds -- [S,E,N,D],
  O <- Ds -- [S,E,N,D,M],
  R <- Ds -- [S,E,N,D,M,O],
  Y <- Ds -- [S,E,N,D,M,O,R],
  S > 0, M > 0,
  check_sum({S,E,N,D,M,O,R,Y}) ] .

```

Keresési tér csökkentése (2)

- Érdeemes-e a generálást teljesen elválasztani az ellenőrzéstől? **Nem!**

`sendmory.erl` – generálás és ellenőrzés teljesen szétválasztva

-spec invars() -> [octet()].

% Számjegyek ismétlés nélküli nyolcadosztályú variációi

```
invars() -> Ds = lists:seq(0,9),
           [ {S,E,N,D,M,O,R,Y} ||
             S <- Ds -- [],
             E <- Ds -- [S],
             N <- Ds -- [S,E],
             D <- Ds -- [S,E,N],
             M <- Ds -- [S,E,N,D],
             O <- Ds -- [S,E,N,D,M],
             R <- Ds -- [S,E,N,D,M,O],
             Y <- Ds -- [S,E,N,D,M,O,R] ].
```

-spec smm3() -> [octet()].

```
smm3() -> [ Sol || {S,_E,_N,_D,M,_O,_R,_Y} = Sol <- invars(),
                  S > 0, M > 0, check_sum(Sol) ].
```

Keresési tér további csökkentése

- Tovább csökkenthető a keresési tér, ha előrébb mozgatunk feltételeket

`sendmory.erl` – szűrés helyett generálás szűkítése

`-spec smm4() -> [octet()].`

% További ellenőrzések generálás közben.

`smm4() ->`

`Ds = lists:seq(0,9),`

`[ {S,E,N,D,M,O,R,Y} ||`

`S <- Ds -- [0],` *% 0 kizárva*

`E <- Ds -- [S],`

`N <- Ds -- [S,E],`

`D <- Ds -- [S,E,N],`

`M <- Ds -- [0,S,E,N,D],` *% 0 kizárva*

`O <- Ds -- [S,E,N,D,M],`

`R <- Ds -- [S,E,N,D,M,O],`

`Y <- Ds -- [S,E,N,D,M,O,R],`

`check_sum({S,E,N,D,M,O,R,Y}) ] .`

Vágások a keresési fában generálás közben (1)

- Ötlet: építsük *jobbról balra* a számokat, és ellenőrizzük a részösszegeket még generálás közben

`sendmory.erl` – részösszegek ellenőrzése generálás közben

```

smm5() ->                                %%      S E N D
Ds = lists:seq(0, 9),                      %%      + M O R E
[ {S,E,N,D,M,O,R,Y} ||                    %%      = M O N E Y
  D <- Ds -- [],
  E <- Ds -- [D],
  Y <- Ds -- [D,E],
  (D+E) rem 10 == Y,
  N <- Ds -- [D,E,Y],
  R <- Ds -- [D,E,Y,N],
  (num([N,D]) + num([R,E])) rem 100 == num([E,Y]),
  O <- Ds -- [D,E,Y,N,R],
  (num([E,N,D]) + num([O,R,E])) rem 1000 == num([N,E,Y]),
  S <- Ds -- [D,E,Y,N,R,O,O],
  M <- Ds -- [D,E,Y,N,R,O,S,O],
  check_sum({S,E,N,D,M,O,R,Y}) ] .

```

Futási eredmények (Intel x86/64 i5-3210M CPU @ 2.50GHz)

Az eddig kidolgozott megoldások jellemzése és a futási eredmények

- `smm0` – kimerítő keresés
- `smm0e` – mint `smm0`, de kis heurisztikus trükkal (Digit $\leftarrow$ [9,8,7,...])
- `smm1` – keresési fa redukálása egyezések szűrésével generálás közben
- `smm2` – keresési tér redukálása a változók tartományának szűkítésével
- `smm3` – mint `smm2`, jelöltek tárolásával, ellenőrzés generálás közben
- `smm4` – mint `smm2`, a változók tartományának további szűkítésével
- `smm5` – építés hátulról, részösszegek ellenőrzése generálás közben

%			Number of candidates with approx. length				
% Id	SEND+MORE=MONEY	Time	1	2	3	4	5
% 0 :	9567+1085=10652	82660 ms	0	0	0	0	100000000 candes
% 0e:	9567+1085=10652	2965 ms	0	0	0	0	4328918 candes
% 1 :	9567+1085=10652	1947 ms	0	0	0	0	1814400 candes
% 2 :	9567+1085=10652	1546 ms	0	0	0	0	1814400 candes
% 3 :	9567+1085=10652	2563 ms	0	0	0	0	1814400 candes
% 4 :	9567+1085=10652	1440 ms	0	0	0	0	1451520 candes
% 5 :	9567+1085=10652	11 ms	720	3024	1450	1536	1536 candes

Vágások a keresési fában generálás közben (2)

- A vágásokkal két nagyságrenddel gyorsabb megoldást kaptunk
- Minél korábbi fázisban vágunk, annál jobb a generálás, ui. a keresési fában *nem a legalsó szintről kell visszalépni* új megoldás kereséséhez
- Új ötlet: építsünk rész megoldásokat, és minden építő lépésben ellenőrizzük, hogy van-e értelme a rész megoldást bővíteni

sendmory.erl – rész megoldások feltételes bővítése

```
-type partial_solution() ::
    {SendList::[d()], MoreList::[d()], MoneyList::[d()]}.

-spec smm6() -> [octet()].
smm6() ->
    smm6({[], [], []}, 5, lists:seq(0,9)).
```

- `{[], [], []}` a kiindulási rész megoldásunk (`PartialSolution`)
- Ötjegyű számokat kell építeni, ezért 5 a második argumentum (`Num`)
- `lists:seq(0,9)` a változók tartománya (`Domain`)

Vágások a keresési fában generálás közben (3)

- Egy `PartialSolution = {SendList, MoreList, MoneyList}` részmegoldás csak akkor bővíthető megoldássá, ha
  - a listákban a számjegyeket jelentő változók jó pozícióban vannak: azonos betűk azonos, különböző betűk különböző értéket jelentenek;
  - a részösszeg is helyes, csak az átvitelben lehet eltérés.

`sendmory.erl` – részmegoldások feltételes bővítése

```
-spec check_equals(partial_solution()) -> boolean().
```

```
check_equals(PartialSolution) ->
```

```
  case PartialSolution of
```

```
    {[D], [E], [Y]}                -> all_different([D,E,Y]);
```

```
    {[N,D], [R,E], [E,Y]}          -> all_different([N,D,R,E,Y]);
```

```
    {[E,N,D], [O,R,E], [N,E,Y]}    -> all_different([O,N,D,R,E,Y]);
```

```
    {[S,E,N,D], [M,O,R,E], [O,N,E,Y]} -> all_different([S,M,O,N,D,R,E,Y]);
```

```
    {[O,S,E,N,D], [O,M,O,R,E], [M,O,N,E,Y]} ->
```

```
      all_different([S,M,O,N,D,R,E,Y]) andalso all_different([O,S,M]);
```

```
    _                                -> false
```

```
  end.
```


Vágások a keresési fában generálás közben (4)

- Egy `PartialSolution = {SendList, MoreList, MoneyList}` részmegoldás csak akkor bővíthető megoldássá, ha
  - a listákban a számjegyek jó pozícióban vannak:: azonos betűk azonos, különböző betűk különböző értéket jelentenek;
  - a részösszeg is helyes, csak az átvitelben lehet eltérés.

`sendmory.erl` – részmegoldások feltételes bővítése

```
-spec check_partialsom(partial_solution()) -> boolean().  
% Ellenőrzi, hogy aritmetikailag helyes-e a részmegoldás.  
% Az átvittel (carry) nem foglalkozik, mert pl.  
% {[1,2],[3,4],[4,6]} és {[9],[2],[1]} egyformán helyes,  
% ui. építhető belőlük teljes megoldás.  
check_partialsom({Send, More, Money}) ->  
  S = num(Send), M = num(More), My = num(Money),  
  (S+M) rem trunc(math:pow(10,length(Send))) =:= My.
```

Vágások a keresési fában generálás közben (5)

sendmory.erl – rész megoldások feltételes bővítése

```
-spec smm6(PS::partial_solution(), Num::integer(),
           Domain::[integer()]) -> Sols::[octet()].
% Sols az összes megoldás, mely a PS rész megoldásból építhető,
% mérete (= Send hossza) =< Num, a számjegyek tartománya Domain.
smm6({Send,_,_} = PS, Num, _Domain) when length(Send) == Num ->
  {[O,S,E,N,D], [O,M,O,R,E], [M,O,N,E,Y]} = PS,
  [{S,E,N,D,M,O,R,Y}];
smm6({Send,More,Money}, Num, Domain) when length(Send) < Num ->
  [ Solution ||
    Dsend <- Domain,
    Dmore <- Domain,
    Dmoney <- Domain,
    PSol1 <- [ {[Dsend|Send], [Dmore|More], [Dmoney|Money]} ],
    % Trükk! Listanézetben pl. így tudunk változóhoz
    % értéket kötni: PSol1 <- [ Érték ]
    check_equals(PSol1),
    check_partialsun(PSol1),
    Solution <- smm6(PSol1, Num, Domain) ] .
```

Vágások a keresési fában generálás közben (6)

- Az `smm7/0` függvény lényegileg megegyezik `smm6/0`-val, de tisztább a szerkezete

`sendmory.erl` – részmegoldások feltételes bővítése

```
-spec smm7() -> [octet()].
```

```
% Hátulról építi a számokat, ellenőrzi a részösszegeket.
```

```
smm7() ->
```

```
  [{S,E,N,D,M,O,R,Y} ||
```

```
   {[0,S,E,N,D], [0,M,O,R,E], [M,O,N,E,Y]} <-
```

```
   smm7(5, lists:seq(0,9))].
```

- Az `smm7/2` függvény állítja elő a részmegoldások listáját, ebből szedi ki `smm7/0` a megoldást jelentő nyolcasokat
- Most is ötjegyű számokat építünk, ez `smm7/2` első argumentuma
- A számjegyek tartománya: 0...9, ez `smm7/2` második argumentuma

Vágások a keresési fában generálás közben (7)

sendmory.erl – rész megoldások feltételes bővítése

```
-spec smm7(Num::integer(), Domain::[d()]) -> PS::[partial_solution()].
% Domain a számjegykészlet.
% Visszaadja a Num (= Send hossza) méretű rész megoldások listáját,
smm7(0, _) ->
  [{[], [], []}];
smm7(N, Domain) ->
  [ PartialSolution ||
    {Send, More, Money} <- smm7(N-1, Domain),
    Dsend <- Domain,
    Dmore <- Domain,
    Dmoney <- Domain,
    begin % Ez egy másik trükk érték változóhoz kötésére.
      PartialSolution = {[Dsend|Send], [Dmore|More], [Dmoney|Money]},
      true
    end,
    check_equals(PartialSolution),
    check_partialsom(PartialSolution)
  ].
```

Hol és hogyan lehetne csökkenteni az `smm7/2` függvényben a keresési teret?

Vágások a keresési fában generálás közben (8)

Hol és hogyan lehetne csökkenteni az `smm7/2` függvényben a keresési teret?

`sendmory.erl` – részmegoldások feltételes bővítése

```
-spec smm7(Num::integer(), Domain::[d()]) -> PS::[partial_solution()].
```

```
% Visszaadja a Num (= Send hossza) méretű részmegoldások listáját,
```

```
% Domain a számjegyek készlete.
```

```
smm7(0, _) ->
```

```
  [{[], [], []}];
```

```
smm7(N, Domain) ->
```

```
  [ PartialSolution ||
```

```
    {Send, More, Money} <- smm7(N-1, Domain),
```

```
    Dsend <- Domain,
```

```
    Dmore <- Domain,
```

```
    Dmoney <- Domain, % <-- ITT
```

```
  begin
```

```
    PartialSolution = {[Dsend|Send], [Dmore|More], [Dmoney|Money]},
```

```
    true
```

```
  end,
```

```
  check_equals(PartialSolution),
```

```
  check_partialsun(PartialSolution)
```

```
].
```

Vágások a keresési fában generálás közben (9)

sendmory.erl – részmegoldások feltételes bővítése

```
-spec smm7a(Num::integer(), Domain::[d()]) -> PS::[partial_solution()].
smm7a(0, _) ->
  [{[], [], []}];
smm7a(N, Domain) ->
  [PartialSolution ||
    {Send, More, Money} <- smm7a(N-1, Domain),
    Dsend <- Domain,
    Dmore <- Domain,
    Dmoney <- [ begin Carry = if Send == [] -> 0 ;
                 true -> (hd(Send) + hd(More)) div 10
               end,
                (Dsend + Dmore + Carry) rem 10
              end
            ],
    begin PartialSolution = {[Dsend|Send], [Dmore|More], [Dmoney|Money]},
      true end,
    check_equals(PartialSolution),
    check_partialsun(PartialSolution)
  ].
```

Vágások a keresési fában generálás közben (10)

```

smm7a(0, _)      ->
...
    % Send, More és Money az éppen bővíteni
    {Send,More,Money} <- smm7a(N-1, Domain), % kívánt rész megoldás
    Dsend <- Domain,
    Dmore <- Domain,      % Dsend, Dmore, Dmoney az új számjegyek,
    Dmoney <-             % Domain a számjegyek teljes tartománya
    [ begin
      Carry =
        if Send == [] -> % Ha Send üres, More is üres,
          0 ;           % nincs átvitel (Carry = 0)
        true ->         % Egyébként Send és More fejének összegétől
          (hd(Send) + hd(More)) div 10 % függően Carry=0 vagy =1
        end,
      (Dsend + Dmore + Carry) rem 10 % Dmoney pontos értékét ez
    end ],             % a három szám határozza meg.
    begin PartialSolution = {[Dsend|Send],...}, true end,
    check_equals(PartialSolution) % ,
    check_partialsom(PartialSolution) % feleslegessé vált, törölhető
  ].

```

Jelentős a nyereség: Dmoney méretét 10-ről 1-re csökkentettük!

Futási eredmények (Intel x86/64 i5-3210M CPU @ 2.50GHz)

Az újabb megoldások jellemzése és a futási eredmények

- `smm5` – számok építése hátulról, részösszegek ellenőrzése generálás közben (ez a megoldás nagyon hatékonynak bizonyult, ezért az összehasonlításhoz újra szerepeltetjük)
- `smm6` – részmegoldások építése hátulról, ellenőrzés után az ígéretes részmegoldások bővítése
- `smm7` – mint `smm6`, de átláthatóbb kóddal
- `smm7a` – mint `smm7`, de az első két tartományból (`Dsend`, `Dmore`) számítja ki a harmadik tartományt (`Dmoney`), és ezzel `Dmoney` 10-edére csökken

%			Number of candidates with approx. length					
% Id	SEND+MORE=MONEY	Time	1	2	3	4	5	
% 5	: 9567+1085=10652	12 ms	720	3024	1450	1536	1536 candS	
% 6	: 9567+1085=10652	104 ms	720	3024	1450	2196	148 candS	
% 7	: 9567+1085=10652	88 ms	720	3024	1450	2196	148 candS	
% 7a	: 9567+1085=10652	20 ms	72	290	183	196	1 candS	

Korlátkielégítési probléma – CSP

- Eddig egy átlátható keresési fát építettünk, vágtunk meg és jártunk be; most nézzünk meg egy általánosabb problémamegoldási módszert
- CSP-megközelítés (CSP = Constraint Satisfaction Problem):
  - amíg lehet, szűkítsük a választási lehetőségeket a *korlátok* alapján
  - ha már nem lehet, bontuk esetekre a választási lehetőségeket

SMM mint CSP: Változók, Tartományok, Korlátok

- Változók: S, E, N, D, M, O, R, Y, segédváltozók: 0, C₁, C₂, C₃, C₄

Tartományok:	0	c ₁	c ₂	c ₃	c ₄	s	e	n	d	m	o	r	y
Alsó határ:	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0
Felső határ:	0	1	1	1	1	9	9	9	9	9	9	9	9

- Korlátok:

$$\begin{array}{r}
 \text{S E N D} \\
 + \text{M O R E} \\
 \text{-----} \\
 \text{M O N E Y}
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{l}
 d + e + 0 = y + 10 \cdot c_1 \\
 n + r + c_1 = e + 10 \cdot c_2 \\
 e + o + c_2 = n + 10 \cdot c_3 \\
 s + m + c_3 = o + 10 \cdot c_4 \\
 0 + 0 + c_4 = m + 10 \cdot 0 \\
 \text{all\_different}
 \end{array}$$

CSP tevékenységek – szűkítés

- Szűkítés egy korlát szerint:** egy korlát egy változójának d_i értéke *felesleges*, ha nincs a korlát többi változójának olyan értékrendszere, amely d_i -vel együtt kielégíti a korlátot
 Pl. az utolsó korlát: $0 + 0 + c_4 = m + 10 \cdot 0$, a változók tartománya:
 $0 \in [0]$, $c_4 \in [0,1]$, $m \in [1,2,3,4,5,6,7,8,9]$
Az $m \in [2,3,4,5,6,7,8,9]$ értékek feleslegesek!
- Felesleges érték elhagyásával (szűkítéssel) ekvivalens CSP-t kapunk
- SMM kezdeti tartománya; és megszűkítve, tovább már nem szűkíthető:

c1: 01		c1: 01
c2: 01		c2: 01
c3: 01		c3: 01
c4: 01	szűkítés az összes lehetséges korláttal, ameddig sikerül:	c4: 1
s: 123456789		s: 89
e: 0123456789		e: 0123456789
n: 0123456789		n: 0123456789
d: 0123456789		d: 0123456789
m: 123456789		m: 1
o: 0123456789		o: 01
r: 0123456789		r: 0123456789
y: 0123456789		y: 0123456789

CSP tevékenységek – címkézés (labeling)

- Tovább már nem szűkíthető CSP esetén vizsgáljuk a többértelműséget
- Többértelműség: van olyan tartomány, amely legalább két elemet tartalmaz, és egyetlen tartomány sem üres
- **Címkézés (elágazás):**
  - 1 kiválasztunk egy többértelmű változót (pl. a legkisebb tartományút),
  - 2 a tartományt két vagy több részre osztjuk (választási pont),

c1: 01	Két új	c1: 0		c1: 1
c2: 01	CSP-t	c2: 01		c2: 01
c3: 01	készítünk:	c3: 01		c3: 01
c4: 1	c1=0 és	c4: 1	és	c4: 1
s: 89	c1>0	s: 89		s: 89
e: 0123456789	esetek:	e: 0123456789		e: 0123456789
...		...		...

- 3 az egyes választásokat – mint új CSP-eket – mind megoldjuk.

CSP tevékenységek – visszalépés

- Ha nincs többértelműség, két eset lehet:
  - Ha valamely változó tartománya üres, nincs megoldás ezen az ágon
  - Ha minden változó tartománya egy elemű, előállt egy megoldás

Az SMM CSP-megoldásának folyamata, összefoglalva:

- 1 Felvesszük a változók és segédváltozók tartományait, ez az első *állapotunk* (az állapot egy CSP), ezt betesszük az S listába
- 2 Ha az S lista üres, megállunk, nincs több megoldás
- 3 Az S listából kivesszünk egy állapotot, és szűkítjük, ameddig csak lehet
- 4 Ha van üres tartományú változó, akkor az állapotból nem jutunk megoldáshoz, folytatjuk a 2. lépéssel
- 5 Ha nincs többértelmű változó az állapotban, az állapot egy megoldás, eltesszük, folytatjuk a 2. lépéssel
- 6 Ha van egy vagy több többértelmű változó, az egyik tartományát részekre osztjuk, az így keletkező állapotokat visszatesszük a listába, folytatjuk a 2. lépéssel

SMM CSP-megoldással – részlet (1) (kieg. anyag)

smm99.erl – SMM CSP megoldásának alapjai

```
-type state()    :: {varname(), domain()}.
-type states()  :: [state()].
-type varname() :: domvar().
-type domain()  :: [d()].
-type domvar()  :: 0|c1|c2|c3|c4|d|e|m|n|o|r|s|y.

-spec initial_state() -> St::states().
% St a SEND MORE MONEY probléma változóinak kezdeti leírása.
initial_state() ->
    VarNames = [0,c1,c2,c3,c4,s,e,n,d,m,o,r,y],
    From      = [0, 0, 0, 0, 0, 1,0,0,0,1,0,0,0],
    To        = [0, 1, 1, 1, 1, 9,9,9,9,9,9,9,9],
    [ {V,lists:seq(F,T)} ||
      {V,{F,T}} <- lists:zip(VarNames, lists:zip(From, To)) ].

-spec smm() -> [octet()].
smm() ->
    St = initial_state(),
    process(St, [], []).
```

Részletek Szeredi Péter programjából.

SMM CSP megoldással – részlet (2) (kieg. anyag)

smm99.erl – SMM CSP-megoldásának fő függvénye

```
% process(St0::final|states(),Sts::[states()],Sols0::[octet()])->Sols::[octet()].
% Sols = Sols1++Sols0 ahol Sols1 az [St0|Sts] állapotokban kapott megoldások.
process(final, ...) -> ...;
process(St0, Sts, Sols0) ->
  St = narrow_domains(St0),
  DomSizes = [ length(Dom) || {_,Dom} <- St ],
  Max = lists:max(DomSizes),
  Min = lists:min(DomSizes),
  if Min == 0 ->                % vannak üres tartományok
    process(final, Sts, Sols0);
    (St /= St0) ->              % megváltozott az állapot
    process(St, Sts, Sols0);
  Max == 1 ->                  % az összes tartomány egyelemű, megvan a megoldás
  Sol = [Val || {_,[Val]} <- problem_vars(St)],
  process(final, Sts, [Sol|Sols0]);
  true ->
  {CSt1, CSt2} = make_choice(St), % címkézés (választási pont)
  process(CSt1, [CSt2|Sts], Sols0)
end.
```

Részletek Szeredi Péter programjából.

Futási eredmények (Intel x86/64 i5-3210M CPU @ 2.50GHz)

A hatékony megoldások jellemzése és a futási eredmények

- `smm5` – számok építése hátulról, részösszegek ellenőrzése generálás közben
- `smm7a` – részmegoldások építése hátulról, ellenőrzés után az ígéretes részmegoldások bővítése, az első két tartományból (`Dsend`, `Dmore`) a harmadik tartomány (`Dmoney`) kiszámítása, és ezzel `Dmoney` 10-edére csökkentése
- `smm99` – CSP-alapú megoldás (CSP = Constraint Satisfaction Problem, korlátkielégítési probléma)

%			Number of candidates with approx. length				
% Id	SEND+MORE=MONEY	Time	1	2	3	4	5
% 5 :	9567+1085=10652	11 ms	720	3024	1450	1536	1536 candS
% 7a:	9567+1085=10652	23 ms	72	290	183	196	1 candS
% 99:	9567+1085=10652	15 ms	0	0	0	0	21 candS

Tartalom

5

Haladó Erlang

- Rekurzív adatstruktúrák
- Rekurzió fajtái: összefoglaló áttekintés
- Keresési feladat pontos megoldása funkcionális megközelítésben
- **Lusta kiértékelés, lusta farkú lista Erlangban**

Összetett kifejezés kiértékelése

Egy összetett kifejezést az Erlang **balról jobbra haladva** az alábbi lépésekben számítja ki **mohó** kiértékeléssel, az alábbi rekurzív kiértékelési szabály szerint:

- 1 először kiértékeli az operátorkifejezést (függvénykifejezést) és az aktuális paramétereit (argumentumait),
- 2 ezután az operátor (függvény) törzsében a formális paraméterek összes előfordulását lecseréli az aktuális paraméterekre,
- 3 végül kiértékeli az operátor (függvény) törzsét.

Kivétel: a lusta kiértékelésű `andalso` és `orelse` logikai műveletek.

Függvényalkalmazás mohó kiértékelése

Vegyük például a következő egyszerű függvényeket:

$$\text{sq}(X) \rightarrow X * X.$$

$$\text{sumsq}(X, Y) \rightarrow \text{sq}(X) + \text{sq}(Y).$$

$$f(A) \rightarrow \text{sumsq}(A+1, A*2).$$

Mohó kiértékelés esetén minden lépésben egy részkifejezést egy **vele egyenértékű** kifejezéssel helyettesítünk. Pl. az $f(5)$ **mohó** kiértékelése:

$$f(5) \rightarrow \text{sumsq}(5+1, 5*2) \rightarrow \text{sumsq}(6, 5*2) \rightarrow \text{sumsq}(6, 10) \rightarrow \text{sq}(6) + \text{sq}(10) \rightarrow 6*6 + \text{sq}(10) \rightarrow 36 + \text{sq}(10) \rightarrow 36 + 10*10 \rightarrow 36 + 100 \rightarrow 136$$

- A függvényalkalmazás itt bemutatott *helyettesítési modellje*, az „egyenlők helyettesítése egyenlőkkel” (*equals replaced by equals*) segíti a függvényalkalmazás *jelentésének* megértését
- Olyan esetekben alkalmazható, amikor egy függvény *jelentése független* a környezetétől (pl. ha minden mellékhatás ki van zárva)

Függvényalkalmazás lusta kiértékelése

- Az Erlang tehát *először* kiértékeli az operátort és az argumentumait, *majd* alkalmazza az operátort az argumentumokra
- Ezt a kiértékelési sorrendet nevezzük mohó (eager, strict) vagy *applikatív sorrendű* (applicative order) kiértékelésnek
- Van más lehetőség is: a kiértékelést addig **halogatjuk**, ameddig csak lehetséges: ezt *lusta* (lazy), *szükség szerinti* (by need) vagy *normál sorrendű* (normal order) kiértékelésnek nevezzük
- Pl. az $f(5)$ **lusta** kiértékelése:

$$\text{sq}(X) \rightarrow X * X.$$

$$\text{sumsq}(X, Y) \rightarrow \text{sq}(X) + \text{sq}(Y).$$

$$f(A) \rightarrow \text{sumsq}(A+1, A*2).$$

$$\begin{aligned} f(5) &\rightarrow \text{sumsq}(5+1, 5*2) \rightarrow \text{sq}(5+1) + \text{sq}(5*2) \rightarrow (5+1)*(5+1) + \\ &(5*2)*(5*2) \rightarrow 6*(5+1) + (5*2)*(5*2) \rightarrow 6*6 + (5*2)*(5*2) \rightarrow 36 + \\ &(5*2)*(5*2) \rightarrow 36 + 10*(5*2) \rightarrow 36 + 10*10 \rightarrow 36 + 100 \rightarrow 136 \end{aligned}$$

Mohó és lusta kiértékelés összevetése

- Olyan esetekben, amelyekben az *egyenlők helyettesítése egyenlőkkel* modell alkalmazható, a kétféle kiértékelési sorrend azonos eredményt ad.
- Vegyük észre, hogy lusta (szükség szerinti) kiértékelésnél **egyes rész kifejezéseket néha többször is** ki kell értékelni.
- A többszörös kiértékelést a lusta kiértékelésű nyelveknél (pl. Haskell, Alice) a jobb fordítóprogramok úgy kerülik el, hogy
  - az azonos rész kifejezéseket megjelölik,
  - amikor egy rész kifejezést először kiértékelnek, *az eredményét megjegyzik* (vö. memoization),
  - a többi előfordulásakor pedig ezt az eredményt veszik elő.

E módszer kisebb hátránya a nyilvántartás szükségessége.

Ma általában így működik a *lusta* kiértékelés.

Lusta kiértékelés lehetősége Erlangban: lusta farkú lista

- Gondoljunk arra, hogy amikor egy függvényt definiálunk, akkor még nem értékeljük ki!
- Ahhoz, hogy a függvényt kiértékeljük, *meg kell hívni*.
- A függvény lusta kiértékelését használjuk ki a lusta lista létrehozásához.
- Idézzük föl a `stack` típus definícióját, amivel valójában listát definiáltunk:
`-type stack() :: empty | {any(), stack()}.`
- A `stack`-hez hasonlóan definiálhatjuk `lazy_list` néven a lusta listát:

`lazy.erl` – Lusta farkú lista

```
-type lazy_list() :: nil | {any(), fun(() -> lazy_list())}.
```

- Ez a lista tehát azért lusta, mert a második tag (a fark) *kiértékelése* – a függvénydefiníció miatt – *késleltett* (vö. delayed evaluation).
- Ez a lista azonban csak *félíg* lusta: a fej mindig kiértékelődik, a fark lusta. Teljesen lusta lista létrehozása körülményesebb.

Lusta farkú lista feje, farka

- Lusta lista feje

```
lazy.erl
```

```
-spec hd(lazy_list()) -> any().  
hd({H,_T}) ->  
    H.
```

- Lusta lista farka

```
lazy.erl
```

```
-spec tl(lazy_list()) -> lazy_list().  
tl({_,T}) ->  
    T().
```

- Mindkét függvény egyetlen klózból áll!
- Az üres lusta listának nincs se feje, se farka, ezért nem kell hozzá klóz.

Lusta farkú lista építése

- Végtelen számsorozat:

```
lazy.erl
-spec infseq(N::integer())
    -> lazy_list().
infseq(N) ->
  {N, fun() -> infseq(N+1)
  end
  }.
```

- Példák:

```
1> L1 = lazy:infseq(0).
{0,#Fun<lazy.1.65678590>}
2> lazy:tl(L1).
{1,#Fun<lazy.1.65678590>}
3> lazy:tl(lazy:tl(L1)).
{2,#Fun<lazy.1.65678590>}
```

- Véges számsorozat:

```
lazy.erl
-spec seq(M::integer(),
    N::integer())
    -> lazy_list().
seq(M, N) when M <= N ->
  {M, fun() -> seq(M+1, N) end};
seq(_, _) ->
  nil.
```

- Példák:

```
1> lazy:seq(1,1).
{1,#Fun<lazy.0.35745118>}
2> lazy:hd(lazy:seq(1,1)).
1
3> lazy:tl(lazy:seq(1,1)).
nil
```

Erlang-lista konvertálása

Erlang-listából lusta lista:

- Nagyon gyors: egyetlen függvényhívás

```
-spec cons(L::list())
        -> lazy_list().
cons([]) ->
    nil;
cons([H|T]) ->
    {H, fun() -> cons(T) end}.
```

```
1> L2 = lazy:cons([1,2]).
[1|#Fun<lazy.10.66878903>]
2> T2 = element(2,L2).
#Fun<lazy.10.66878903>
3> T2().
[2|#Fun<lazy.10.66878903>]
4> lazy:t1(T2()).
nil
```

Lusta listából Erlang-lista:

- Csak az első N elemét vesszük ki; lehet, hogy végtelen

```
-spec take(L::lazy_list(),
          N::integer())
        -> list().
take(_, 0) -> [];
take(nil, _) -> [];
take({H,_}, 1) -> [H]; % optim.
take({H,T}, N) ->
    [H|take(T(), N-1)].
```

- Ha N=1, a T() hívás felesleges

```
1> lazy:take(lazy:infseq(0), 5).
[0,1,2,3,4]
2> lazy:take(lazy:seq(1,2), 5).
[1,2]
```


Gyakori függvények lusta listára adaptálva – iteratív sum

- Lusta lista összegzése (csak véges lusta listára)

```
lazy.erl
```

```
-spec sum(lazy_list()) -> number().
```

```
sum(L) -> sum(L, 0).
```

```
-spec sum(lazy_list(), number()) -> number().
```

```
sum([], X) -> X;
```

```
sum({H,T}, X) -> sum(T(), H+X).    % jobbrekurzív!
```

- Összehasonlítás:
  - `lists:sum(lists:seq(1,N=10000000))`
mohó, gyors¹⁰, tárigénye egyenesen arányos N-nel
  - `lazy:sum(lazy:seq(1,N=10000000))`
lusta, lassabb, tárigénye kb. konstans (lenne, korlátos számok esetén)
- Általánosabban a lusta lista és a mohó Erlang-lista összehasonlítása:
  - Tárigénye csak a kiértékelt résznek van
  - Lusta lista *teljes* kiértékelése sokkal lassabb is lehet (késleltetés)
  - De időigénye *alacsonyabb lehet, ha* nem kell teljesen kiértékelni

¹⁰Ha nem itt kell létrehozni a listát; a példában `lists:sum` gyors, `lists:seq` lassú

Gyakori függvények lusta listára adaptálva – map

- Motiváció: a) listanézet nem alkalmazható; b) lusta lista szintaxisa ijesztő, nehézkes, ezért elrejtendő.

lazy.erl

```
-spec map(fun((any()) -> any()), lazy_list()) -> lazy_list().
map(_, nil) -> nil;
map(F, {H,T}) -> {F(H),fun() -> map(F, T()) end}.
```

- 1> `F = fun(X) -> io:format("Hivas: F(~p)~n", [X]), math:exp(X) end.`
`#Fun<erl_eval.6.80247286>`
 2> `F(1).`
`Hivas: F(1)`
 2.718281828459045
 3> `L = lazy:map(F, lazy:infseq(1)).`
`Hivas: F(1)`
`{2.718281828459045,#Fun<lazy.5.87890739>}`
 4> `lazy:take(L, 3).`
`Hivas: F(2)`
`Hivas: F(3)`
`[2.718281828459045,7.38905609893065,20.085536923187668]`

Gyakori függvények lusta listára adaptálva – filter, append

- Motiváció: a) listanézet és ++ nem alkalmazható; b) a lusta lista szintaxisa ijesztő, nehézkes, ezért elrejtendő.

```
lazy.erl
```

```
-spec filter(fun(any()) -> boolean(), lazy_list())
                                     -> lazy_list().

% Kicsit mohó, az eredménylista fejéig kiértékeli a listát.
filter(_, nil) ->
    nil;
filter(P, {H,T}) ->
    case P(H) of
        true  -> {H,fun() -> filter(P, T()) end};
        false -> filter(P, T()) % Megkeressük az eredmény végét.
    end.

-spec append(lazy_list(), lazy_list()) -> lazy_list().
append(nil, L2)      -> L2;
append({H,T}, L2) -> {H,fun() -> append(T(), L2) end}.
```

Nevezetes számsorozatok

- Fibonacci-sorozat

```
-spec fibs(integer(), integer()) -> lazy_list().
```

```
fibs(Cur, Next) -> {Cur,fun() -> fibs(Next, Cur+Next) end}.
```

```
1> lazy:take(lazy:fibs(0,1),10).
```

```
[0,1,1,2,3,5,8,13,21,34]
```

- Eratoszteni szita

```
-spec sift(Prime::integer(), L::lazy_list()) -> L2::lazy_list().
```

```
% Az L lista azon elemeinek listája L2, melyek nem oszthatók Prime-mal.
```

```
sift(Prime, L) -> filter(fun(N) -> N rem Prime /= 0 end, L).
```

```
-spec sieve(L1::lazy_list()) -> L2::lazy_list().
```

```
% Az L2 az L1 végtelen lista szitáltja (üres listára hibát ad).
```

```
sieve({H,T}) -> {H,fun() -> sieve(sift(H, T())) end}.
```

```
1> lazy:take(lazy:sieve(lazy:infseq(2)),10).
```

```
[2,3,5,7,11,13,17,19,23,29]
```

Lusta append alkalmazása: lusta qsort

```
% Csak emlékeztetőül: -spec eqsort(erlang:list()) -> erlang:list().
eqsort([])          -> [];
eqsort([Pivot|Xs]) -> eqsort([X || X <- Xs, X < Pivot])
                    ++ [Pivot|eqsort([X || X <- Xs, X >= Pivot])].

-spec qsort(lazy_list()) -> lazy_list().
qsort(nil)          -> nil;
qsort({Pivot,Xs}) ->
  io:format("Hivas: qsort(~w)~n", [take({Pivot,Xs}, 100)]),
  Low = fun(X) -> X < Pivot end, High = fun(X) -> X >= Pivot end,
  append(qsort(filter(Low, Xs())),
        {Pivot|fun() -> qsort(filter(High, Xs())) end}).
```

```
1> L = lazy:cons(
1>   [5,3,6,8,1,7]).
[5|#Fun<lazy.10.7...>]
2> S = lazy:qsort(L).
Hivas: qsort([5,3,6,8,1,7])
Hivas: qsort([3,1])
Hivas: qsort([1])
[1|#Fun<lazy.12.1...>]
```

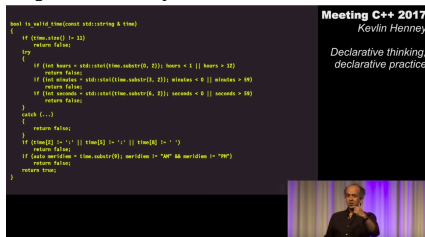
```
3> lazy:take(S, 1).
[1]
4> lazy:take(S, 3).
[1,3,5]
5> lazy:take(S, 4).
Hivas: qsort([6,8,7])
[1,3,5,6]
```

```
6> lazy:take(
6>   lazy:qsort(L), 6).
Hivas: qsort([5,3,...])
Hivas: qsort([3,1])
Hivas: qsort([1])
Hivas: qsort([6,8,7])
Hivas: qsort([8,7])
Hivas: qsort([7])
[1,3,5,6,7,8]
```

Megnézésre ajánlott (kieg. anyag)

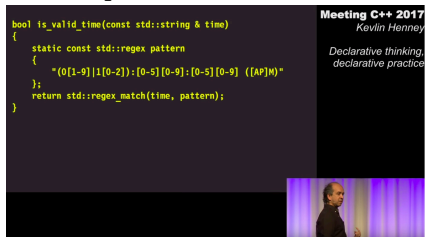
Kevlin Henney: Declarative thinking, declarative practice
Meeting C++ 2017

<https://www.youtube.com/watch?v=1s-BGBA8Nqo&feature=share>

Meeting C++ 2017
Kevlin Henney
Declarative thinking, declarative practice

```
bool is_valid_time(const std::string & time)
{
    if (time.size() != 10)
        return false;
    try
    {
        if (int hours = std::stoi(time.substr(0, 2)); hours < 1 || hours > 22)
            return false;
        if (int minutes = std::stoi(time.substr(3, 2)); minutes < 0 || minutes > 59)
            return false;
        if (int seconds = std::stoi(time.substr(6, 2)); seconds < 0 || seconds > 59)
            return false;
    }
    catch (...)
    {
        return false;
    }
    if (time[2] != ':' || time[5] != ':' || time[8] != ':')
        return false;
    if (auto meridian = time.substr(9); meridian != "AM" && meridian != "PM")
        return false;
    return true;
}
```


Meeting C++ 2017
Kevlin Henney
Declarative thinking, declarative practice

```
bool is_valid_time(const std::string & time)
{
    static const std::regex pattern
    {
        "(0[1-9]|1[0-2]):[0-5][0-9]:[0-5][0-9] ([AP]M)"
    };
    return std::regex_match(time, pattern);
}
```

VI. rész

Haladó Prolog

- 1 Bevezetés
- 2 Cékla: deklaratív programozás C++-ban
- 3 Erlang alapok
- 4 Prolog alapok
- 5 Haladó Erlang
- 6 Haladó Prolog**

- Az előző Prolog előadás-blokk (jegyzetbeli 3. fejezet) célja volt:
  - a Prolog nyelv alapjainak bemutatása,
  - a logikailag „tisztá” résznyelvre koncentrálni.
- A jelen előadás-blokk (jegyzetben a 4. fejezet) fő célja: olyan
  - beépített eljárások,
  - programozási technikákbemutatása, amelyekkel
  - hatékony Prolog programok készíthetők,
  - esetleg a tiszta logikán túlmutató eszközök alkalmazásával.

Haladó Prolog – tartalomjegyzék

- Meta-logikai eljárások
- Megoldásgyűjtő eljárások
- Magasabbrendű eljárások
- A keresési tér szűkítése
- Determinizmus és indexelés
- Jobbrekurzió, akkumulátorok
- Imperatív programok átírása Prologba

Tartalom

6

Haladó Prolog

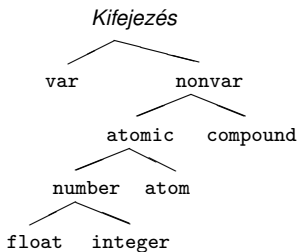
- **Meta-logikai eljárások**
- Megoldásgyűjtő beépített eljárások
- Magasabbrendű eljárások
- A keresési tér szűkítése
- Determinizmus és indexelés
- Jobbrekurzió és akkumulátorok
- Imperatív programok átírása Prologba
- DCG – a Definite Clause Grammar kiterjesztés
- Egy összetettebb példaprogram

A meta-logikai, azaz a logikán túlmutató eljárások fajtái:

- A Prolog kifejezések **pillanatnyi** behelyettesítettségi állapotát vizsgáló eljárások (nyilván logikailag nem tiszták):
  - kifejezések osztályozása (1)
    - | ?- var(X) /* X változó? */, X = 1. $\implies$ X = 1
    - | ?- X = 1, var(X). $\implies$ no
  - kifejezések rendezése (4)
    - | ?- X @< 3 /* X megelőzi 3-t? */, X = 4. $\implies$ X = 4
    - % a változók megelőzik a nem-változó kifejezéseket*
    - | ?- X = 4, X @< 3. $\implies$ no
- Prolog kifejezéseket szétszedő vagy összerakó eljárások:
  - (struktúra) kifejezés $\iff$ név és argumentumok (2)
    - | ?- X = f(alma,körte), X =.. L $\implies$ L = [f,alma,körte]
  - névkonstansok és számok $\iff$ karaktereik (3)
    - | ?- atom_codes(A, [0'a,0'b,0'a]) $\implies$ A = aba

Kifejezések osztályozása

- Kifejezésfajták – osztályozó beépített eljárások (ismétlés)

Szabványos eljárások:

<code>var(X)</code>	X változó
<code>nonvar(X)</code>	X nem változó
<code>atomic(X)</code>	X konstans
<code>compound(X)</code>	X struktúra
<code>atom(X)</code>	X atom
<code>number(X)</code>	X szám
<code>integer(X)</code>	X egész szám
<code>float(X)</code>	X lebegőpontos szám

- További osztályozó eljárások:

- `simple(X)`: X nem összetett (konstans vagy változó);
- `callable(X)`: X atom vagy struktúra (nem szám és nem változó);
- `ground(X)`: X tömör, azaz nem tartalmaz behelyettesítetlen változót.

Osztályozó eljárások: a `length/2` példája (kieg. anyag)

- Példa: a `length/2` beépített eljárás egy lehetséges megvalósítása

% length(?L, ?N): Az L lista N hosszú.

```
length(L, N) :- var(N), length(L, 0, N).
```

```
length(L, N) :- nonvar(N), dlength(L, 0, N).
```

% length(?L, +IO, -I):

% Az L lista I-IO hosszú.

```
length([], I, I).
```

```
length(_|L, IO, I) :-
```

```
    I1 is IO+1,
```

```
    length(L, I1, I).
```

% dlength(?L, +IO, +I):

% Az L lista I-IO hosszú.

```
dlength([], I, I).
```

```
dlength(_|L, IO, I) :-
```

```
    IO < I, I1 is IO+1,
```

```
    dlength(L, I1, I).
```

```
| ?- length([1,2], Len). (length/3) => Len = 2 ? ; no
```

```
| ?- length([1,2], 3). (dlength/3) => no
```

```
| ?- length(L, 3). (dlength/3) => L = [_A,_B,_C] ? ; no
```

```
| ?- length(L, Len). (length/3) => L = [], Len = 0 ? ;  
L = [_A], Len = 1 ? ;
```

```
L = [_A,_B], Len = 2 ? ; ...
```

Kifejezések szétszedése és összerakása – motiváló példa

- Polinom ::= x | szám | Polinom + Polinom | Polinom * Polinom

- Egy P polinom kiértékelése adott x behelyettesítés mellett:

% value_of(+P, +XV, ?V): az $x = XV$ helyettesítéssel P értéke V .

```
value_of0(x, X, V) :- V = X.
```

```
value_of0(N, _, V) :-
    number(N), V = N.
```

```
value_of0(P1+P2, X, V) :-
    value_of0(P1, X, V1),
    value_of0(P2, X, V2),
    V is V1+V2.
```

```
value_of0(Polinom, X, V) :-
    Polinom = *(P1,P2),
    value_of0(P1, X, V1),
    value_of0(P2, X, V2),
    PolinomV = *(V1,V2),
    V is PolinomV.
```

```
value_of(x, X, V) :- V = X.
```

```
value_of(N, _, V) :-
    number(N), V = N.
```

```
value_of(Polinom, X, V) :-
    Polinom =.. [Func,P1,P2],
    value_of(P1, X, V1),
    value_of(P2, X, V2),
    PolinomV =.. [Func,V1,V2],
    V is PolinomV.
```

- value_of/3 minden az is/2 által elfogadott **bináris** függvényre működik!
 | ?- value_of(exp(100,min(x,1/x)), 2, V). $\implies$ V = 10.0 ? ; no

Az *univ* beépített eljárás (svájci bicska)

- Kiindulás: $| \text{?- } K=F(A,B) . \Rightarrow$ szintaxis-hiba, helyette: $K=.. [F,A,B]$, pl.:
    - $| \text{?- } \text{el}(a,b,10) =.. L . \quad \Rightarrow \quad L = [\text{el},a,b,10]$
    - $| \text{?- } \text{Kif} =.. [\text{el},a,b,10] . \quad \Rightarrow \quad \text{Kif} = \text{el}(a,b,10)$
    - $| \text{?- } \text{alma} =.. L . \quad \Rightarrow \quad L = [\text{alma}]$
  - Az *univ* eljárás hívási mintái: $+Kif =.. ?Lista$
 $-Kif =.. +Lista$ (Lista zárt végű!)
  - Az eljárás jelentése:
    - $\text{Kif} = Fun(A_1, \dots, A_n)$ és $Lista = [Fun, A_1, \dots, A_n]$, ahol *Fun* egy névkonstans és $A_1, \dots, A_n$ tetszőleges kifejezések; vagy
    - $\text{Kif} = C$ és $Lista = [C]$, ahol *C* egy konstans.
  - További példák:
    - $| \text{?- } \text{Kif} =.. [1234] . \quad \Rightarrow \quad \text{Kif} = 1234$
    - $| \text{?- } \text{Kif} =.. L . \quad \Rightarrow \quad$ **hiba**
    - $| \text{?- } f(a,g(10,20)) =.. L . \quad \Rightarrow \quad L = [f,a,g(10,20)]$
    - $| \text{?- } \text{Kif} =.. [/,X,2+X] . \quad \Rightarrow \quad \text{Kif} = X/(2+X)$
    - $| \text{?- } [a,b,c] =.. L . \quad \Rightarrow \quad L = [',a,[b,c]]$
- (SWI Prologban:) $\Rightarrow \quad L=[',[],a,[b,c]]$

Bev. példa újra – adott értékű kifejezések előállítás

Idézzük fel a kurzus első előadásán ismertetett példát!

- Adott számokból megadott műveletek (pl. +, -, *, /) segítségével építsünk egy megadott értékű aritmetikai kifejezést!
(Feltételezhető, hogy az adott számok mind különbözőek.)
  - A számok nem „tapaszthatók” össze hosszabb számokká
  - Mindegyik adott számot pontosan egyszer kell felhasználni, sorrendjük tetszőleges lehet
  - Nem minden alpműveletet kell felhasználni, egyfajta alpművelet többször is előfordulhat
  - Zárójelek tetszőlegesen használhatók
- Példák a fenti szabályoknak megfelelő, az 1, 3, 4, 6 számokból felépített aritmetikai kifejezésekre: $1 + 6 * (3 + 4)$, $(1 + 3)/4 + 6$
- Viszonylag nehéz megtalálni egy olyan aritmetikai kifejezést, amely az 1, 3, 4, 6 számokból áll, a négy alpműveletet használja és értéke 24

Adott értékű kifejezések előállítás – megoldás univ-val

Írjunk egy, az alábbi fejkommentnek megfelelő eljárást:

```
% kif(+L, +MuvL, +Ertek, ?Kif): Kif egy olyan kifejezés, amely az L számlista
% elemeiből a MuvL listabeli műveletekkel épül fel, és amelynek értéke Ertek.
kif(L, MuvL, Ertek, Kif) :-
    permutation(L, PL),                % lists könyvtárbeli eljárás
    levelek_muv_kif(PL, MuvL, Kif),
    catch(Kif == Ertek, _, fail).      % A 0-val való osztás kivédése

% A catch(+Cél,?Kiv,+KCél) beép. elj.: lefuttatja a Cél hívást. Ha a futás
% kivételt dob, akkor Kiv-et egyesíti ezzel a kivétellel, és KCél-t futtatja.

% levelek_muv_kif(+L, +MuvL, ?Kif): A MuvL listabeli műveletekkel felépített
% Kif kifejezés leveleiben levő számok listája L.
levelek_muv_kif(L, _MuvL, Kif) :-
    L = [Kif], number(Kif).
levelek_muv_kif(L, MuvL, Kif) :-
    append(L1, L2, L), L1 \= [], L2 \= [],
    levelek_muv_kif(L1, MuvL, K1),
    levelek_muv_kif(L2, MuvL, K2),
    member(M, MuvL),
    Kif =.. [M,K1,K2].
```

Struktúrák kezelése: a functor eljárás (kieg. anyag)

- `functor/3`: kifejezés funktorának, adott funktorú kifejezésnek az előállítása
  - Hívási minták: `functor(-Kif, +Név, +Argszám)`
`functor(+Kif, ?Név, ?Argszám)`
  - Jelentése: `Kif` egy `Név/Argszám` funktorú kifejezés.
    - A konstansok 0-argumentumú kifejezésnek számítanak.
    - Ha `Kif` kimenő, az adott funktorú legáltalánosabb kifejezéssel egyesíti (argumentumaiban csupa különböző változóval).
- Példák:

?- functor(e1(a,b,1), F, N).	⇒	F = e1, N = 3
?- functor(E, e1, 3).	⇒	E = e1(_A,_B,_C)
?- functor(alma, F, N).	⇒	F = alma, N = 0
?- functor(Kif, 122, 0).	⇒	Kif = 122
?- functor(Kif, e1, N).	⇒	hiba
?- functor(Kif, 122, 1).	⇒	hiba
?- functor([1,2,3], F, N).	⇒	F = '.', N = 2
?- functor(Kif, ., 2).	⇒	Kif = [_A _B]

Struktúrák kezelése: az `arg/3` eljárás (kieg. anyag)

- `arg/3`: kifejezés adott sorszámú argumentuma.
  - Hívási minta: `arg(+Sorszám, +StrKif, ?Arg)`
  - Jelentése: A `StrKif` struktúra `Sorszám`-adik argumentuma `Arg`.
  - Végrehajtása: `Arg`-ot az adott sorszámú argumentummal **egyesíti**.
  - Az `arg/3` eljárás így nem csak egy argumentum elővételére, hanem a struktúra változó-argumentumának behelyettesítésére is használható (ld. a 2. példát alább).

- Példák:

```
| ?- arg(3, el(a, b, 23), Arg).    =>    Arg = 23
| ?- K=el(_,_,_), arg(1, K, a),
      arg(2, K, b), arg(3, K, 23). =>    K = el(a,b,23)
| ?- arg(1, [1,2,3], A).          =>    A = 1
| ?- arg(2, [1,2,3], B).          =>    B = [2,3]
```

- Az *univ* visszavezethető a functor és `arg` eljárásokra (és viszont), például:

```
Kif =.. [F,A1,A2]    <=>    functor(Kif, F, 2),
                             arg(1, Kif, A1), arg(2, Kif, A2)
```

Alkalmazás: részkifejezések keresése (kieg. anyag)

- A feladat: adott egy tetszőleges kifejezés, soroljuk fel a benne levő számokat, és minden szám esetén adjuk meg az ún. *kiválasztóját!*
- Egy részkifejezés kiválasztója egy olyan lista, amely megadja, hogy sorra mely argumentumpozíciók mentén juthatunk el hozzá.
- Az $[i_1, i_2, \dots, i_k]$ $k \geq 0$ lista egy K_{if} -ből az i_1 -edik argumentum i_2 -edik argumentumának, ... i_k -adik argumentumát választja ki.
(Az $[]$ kiválasztó K_{if} -ből K_{if} -et választja ki.)

- Pl. $a*b+f(5,8,7)/c$ -ben b kiválasztója $[1,2]$, 7 kiválasztója $[2,1,3]$.

% kif_szám(?Kif, ?N, ?Kiv): Kif Kiv kiválasztójú része az N szám.

`kif_szám(X, X, []) :- number(X).`

`kif_szám(X, N, [I|Kiv]) :- compound(X),
X =.. [_F|Args], nth1(I, Args, X1), % (*)
kif_szám(X1, N, Kiv).`

`| ?- kif_szám(f(5,[8,b]), Sz, K).=> Sz = 5, K = [1] ? ;
Sz = 8, K = [2,1] ? ; no`

- A (*) sor helyett ez is állhat:

`functor(X, _F, ArgNo), between(1, ArgNo, I), arg(I, X, X1),`

Atomok szétszedése és összerakása

- `atom_codes/2`: névkonstans és karakterkód-lista közötti átalakítás
  - Hívási minták: `atom_codes(+Atom, ?KódLista)`
`atom_codes(-Atom, +KódLista)`
  - Jelentése: `Atom` karakterkódjainak a listája `KódLista`.
  - Végrehajtása:
    - Ha `Atom` adott (bemenő), és a $c_1 c_2 \dots c_n$ karakterekből áll, akkor `KódLista`-t egyesíti a $[k_1, k_2, \dots, k_n]$ listával, ahol k_i a c_i karakter kódja.
    - Ha `KódLista` egy adott karakterkód-lista, akkor ezekből a karakterekből összerak egy névkonstanst, és azt egyesíti `Atom`-mal.
- Példák:

?- atom_codes(ab, Cs).	⇒	Cs = [97,98]
?- atom_codes(ab, [0'a L]).	⇒	L = [98]
?- Cs="bc", atom_codes(Atom, Cs).	⇒	Cs = [98,99], Atom = bc
?- atom_codes(Atom, [0'a L]).	⇒	hiba

Atomok kezelése: példák (kieg. anyag)

- Keresés névkonstansokban

% Atom-ban a Rész nem üres részatom kétszer ismétlődik.

```
dadogó_rész(Atom, Rész) :-
    atom_codes(Atom, Cs),
    Ds = [_|_],
    append([_,Ds,Ds,_], Cs), % append/2, lásd library(lists)
    atom_codes(Rész, Ds).
```

| ?- dadogó_rész(babaruhaha, R). $\implies$ R = ba ? ; R = ha ? ; no

- Atomok összefűzése

% atom_concat(+A, +B, ?C): A és B névkonstansok összefűzése C.

% (Szabványos beépített eljárás atom_concat(?A, ?B, +C) módban is.)

```
atom_concat(A, B, C) :-
    atom_codes(A, Ak), atom_codes(B, Bk),
    append(Ak, Bk, Ck),
    atom_codes(C, Ck).
```

| ?- atom_concat(abra, kadabra, A). $\implies$ A = abrakadabra ?

Számok szétszedése és összerakása

- `number_codes/2`: szám és karakterkód-lista közötti átalakítás
  - Hívási minták: `number_codes(+Szám, ?KódLista)`
`number_codes(-Szám, +KódLista)`
  - Jelentése: Igaz, ha `Szám` tizes számrendszerbeli alakja a `KódLista` karakterkód-listának felel meg.
  - Végrehajtása:
    - Ha `Szám` adott (bemenő), és a $c_1 c_2 \dots c_n$ karakterekből áll, akkor `KódLista`-t egyesíti a $[k_1, k_2, \dots, k_n]$ kifejezéssel, ahol k_i a c_i karakter kódja.
    - Ha `KódLista` egy adott karakterkód-lista, akkor ezekből a karakterekből összerak egy számot (ha nem lehet, hibát jelez), és azt egyesíti `Szám`-mal.

- Példák:

?- number_codes(12, Cs).	⇒	Cs = [49,50]
?- number_codes(0123, [0'1 L]).	⇒	L = [50,51]
?- number_codes(N, "-12.0e1").	⇒	N = -120.0
?- number_codes(N, "12e1").	⇒	hiba (nincs .0)
?- number_codes(120.0, "12e1").	⇒	no (mert a szám adott! :-)

Kifejezések rendezése: szabványos sorrend

- A Prolog szabvány definiálja két tetszőleges Prolog kifejezés sorrendjét.
- Jelölés: $X \prec Y$ – az X kifejezés megelőzi az Y kifejezést.
- A szabványos sorrend definíciója:
  - ① X és Y azonos $\Leftrightarrow X \prec Y$ és $Y \prec X$ egyike sem igaz.
  - ② Ha X és Y különböző osztályba tartozik, akkor az osztály dönt:
változó $\prec$ *lebegőpontos szám* $\prec$ *egész szám* $\prec$ *név* $\prec$ *struktúra*.
  - ③ Ha X és Y változó, akkor sorrendjük rendszerfüggő.
  - ④ Ha X és Y lebegőpontos vagy egész szám, akkor $X \prec Y \Leftrightarrow X < Y$.
  - ⑤ Ha X és Y név, akkor a lexikografikus (abc) sorrend dönt.
  - ⑥ Ha X és Y struktúrák:
    - ① Ha X és Y aritása ($\equiv$ argumentumszáma) különböző, akkor $X \prec Y \Leftrightarrow X$ aritása kisebb mint Y aritása.
    - ② Egyébként, ha a struktúrák neve különböző, akkor $X \prec Y \Leftrightarrow X$ neve $\prec Y$ neve.
    - ③ Egyébként (azonos név, azonos aritás) balról az első nem azonos argumentum dönt.
- (Az SWI Prolog nem tartja be az Prolog ISO szabványt, a – lebegőpontos és egész – számokat egy osztályba sorolja, és ezt egyberendezi. :-)

Kifejezések összehasonlítása – beépített eljárások

- Két tetszőleges kifejezés összehasonlítását végző eljárások:

hívás	igaz, ha
<code>Kif1 == Kif2</code>	$Kif1 \not\prec Kif2 \wedge Kif2 \not\prec Kif1$
<code>Kif1 \== Kif2</code>	$Kif1 \prec Kif2 \vee Kif2 \prec Kif1$
<code>Kif1 @< Kif2</code>	$Kif1 \prec Kif2$
<code>Kif1 @=< Kif2</code>	$Kif2 \not\prec Kif1$
<code>Kif1 @> Kif2</code>	$Kif2 \prec Kif1$
<code>Kif1 @>= Kif2</code>	$Kif1 \not\prec Kif2$

- Az összehasonlítás mindig a belső (kanonikus) alak szerint történik:
`| ?- [1, 2, 3, 4] @< struktúra(1, 2, 3).  $\implies$  sikerül (6.1 szabály)`
- Beépített elj. tetszőleges lista rendezésére: `sort(+L, ?S)`
  - Jelentése: az L lista @< szerinti rendezése s,
`==/2` szerint azonos elemek ismétlődését kiszűrve.
`| ?- sort([a,c,a,b,b,c,c,b,d,a(2,3),c(1),2.0,1,X], S).`
`S = [X,2.0,1,a,b,c,d,c(1),a(2,3)] ? ; no`
 (SWI Prologban: `S = [X,1,2.0,a,b,c,d,c(1),a(2,3)]. :-`)

Összefoglalás: a Prolog egyenlőség-szerű beépített eljárásai

• $U = V$: U egyesítendő V-vel. Soha sem jelez hibát.	?- $X = 1+2.$ $\implies$ $X = 1+2$?- $3 = 1+2.$ $\implies$ no
• $U == V$: U azonos V-vel. Soha sem jelez hibát és soha sem helyettesít be.	?- $X == 1+2.$ $\implies$ no ?- $3 == 1+2.$ $\implies$ no ?- $+(1,2)==1+2 \implies$ yes
• $U ::= V$: Az U és V aritmetikai kifejezések értéke megegyezik. Hibát jelez, ha U vagy V nem (tömör) aritmetikai kifejezés.	?- $X ::= 1+2.$ $\implies$ hiba ?- $1+2 ::= X.$ $\implies$ hiba ?- $2+1 ::= 1+2.$ $\implies$ yes ?- $2.0 ::= 1+1.$ $\implies$ yes
• $U \text{ is } V$: U egyesítendő a V aritmetikai kifejezés értékével. Hiba, ha V nem (tömör) aritmetikai kifejezés.	?- $2.0 \text{ is } 1+1.$ $\implies$ no ?- $X \text{ is } 1+2.$ $\implies$ $X = 3$?- $1+2 \text{ is } X.$ $\implies$ hiba ?- $3 \text{ is } 1+2.$ $\implies$ yes ?- $1+2 \text{ is } 1+2.$ $\implies$ no
• $(U =.. V$: U „szétszedettje” a V lista)	?- $1+2 =.. X.$ $\implies$ $X = [+ , 1 , 2]$?- $X =.. [f , 1]. \implies$ $X = f(1)$

Összefoglalás: a Prolog nem-egyenlő jellegű beépített eljárásai

A nem-egyenlőség jellegű eljárások soha sem helyettesítenek be változót!

- $U \backslash= V$: U nem egyesíthető V -vel.
Soha sem jelez hibát.

?- X \= 1+2.	⇒	no
?- +(1,2) \= 1+2.	⇒	no

- $U \backslash== V$: U nem azonos V -vel.
Soha sem jelez hibát.

?- X \== 1+2.	⇒	yes
?- 3 \== 1+2.	⇒	yes
?- +(1,2)\==1+2	⇒	no

- $U =\backslash= V$: Az U és V aritmetikai kifejezések értéke különbözik.
Hibát jelez, ha U vagy V nem (tömör) aritmetikai kifejezés.

?- X =\= 1+2.	⇒	hiba
?- 1+2 =\= X.	⇒	hiba
?- 2+1 =\= 1+2.	⇒	no
?- 2.0 =\= 1+1.	⇒	no

A Prolog (nem-)egyenlőség jellegű beépített eljárásai – példák

		Egyesítés		Azonosság		Aritmetika		
U	V	$U = V$	$U \backslash = V$	$U == V$	$U \backslash == V$	$U =:= V$	$U =\backslash = V$	$U \text{ is } V$
1	2	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>
a	b	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>error</i>	<i>error</i>	<i>error</i>
1+2	+(1,2)	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>no</i>
1+2	2+1	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>no</i>
1+2	3	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>no</i>
3	1+2	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>
X	1+2	$X=1+2$	<i>no</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>error</i>	<i>error</i>	$X=3$
X	Y	$X=Y$	<i>no</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>error</i>	<i>error</i>	<i>error</i>
X	X	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>yes</i>	<i>no</i>	<i>error</i>	<i>error</i>	<i>error</i>

Jelmagyarázat: *yes* – siker; *no* – meghiúsulás, *error* – hiba.

Tartalom

6

Haladó Prolog

- Meta-logikai eljárások
- **Megoldásgyűjtő beépített eljárások**
- Magasabbrendű eljárások
- A keresési tér szűkítése
- Determinizmus és indexelés
- Jobbrekurzió és akkumulátorok
- Imperatív programok átírása Prologba
- DCG – a Definite Clause Grammar kiterjesztés
- Egy összetettebb példaprogram

Keresési feladat Prologban – felsorolás vagy gyűjtés?

- Keresési feladat: adott feltételeknek megfelelő dolgok meghatározása.
- Prolog nyelven egy ilyen feladat alapvetően kétféle módon oldható meg:
  - gyűjtés – az összes megoldás összegyűjtése, pl. egy listába;
  - felsorolás – a megoldások visszalépéses felsorolása: egyszerre egy megoldást kapunk, de visszalépéssel sorra előáll minden megoldás.
- Egyszerű példa: egy egészlista páros elemeinek megkeresése:

% Gyűjtés:

```
% páros_elemei(L, Pk): Pk az L
% lista páros elemeinek listája.
páros_elemei([], []).
páros_elemei([X|L], Pk) :-
    ( X mod 2 == 0 ->
      Pk = [X|Pk1],
      páros_elemei(L, Pk1)
    ; páros_elemei(L, Pk)
  ).
```

% Felsorolás:

```
% páros_eleme(L, P): P egy páros
% eleme az L listának.

páros_eleme([X|L], P) :-
    ( X mod 2 == 0, P = X
      % X akár páros, akár páratlan
      % folytatjuk a felsorolást:
      ; páros_eleme(L, P)
    ).

% egyszerűbb, deklaratív megoldás:
páros_eleme2(L, P) :-
    member(P, L), P mod 2 == 0.
```

Gyűjtés és felsorolás kapcsolata

- Ha adott `páros_elemei`, hogyan definiálható `páros_eleme`?
  - `A member/2` beépített eljárás segítségével, pl.

```
páros_eleme(L, P) :-
    páros_elemei(L, Pk), member(P, Pk).
```

- Természetesen ez így nem hatékony!
- Ha adott `páros_eleme`, hogyan definiálható `páros_elemei`?
  - Megoldásgyűjtő beépített eljárás segítségével, pl.

```
páros_elemei(L, Pk) :-
    findall(P, páros_eleme(L, P), Pk).
% páros_eleme(L, P) összes P megoldásának listája Pk.
```

- a `findall/3` beépített eljárás – és társai – az Erlang listanézetéhez hasonlóak, pl.:

```
% seq(+A, +B, ?L): L = [A,...,B], A és B egészek.
seq(A, B, L) :-
    B >= A-1,
    findall(X, between(A, B, X), L).
```

vö. $L = \{X \mid A \leq X \leq B, \text{integer}(X)\}$, ahol $B \geq A - 1$

A findall(?Gyűjtő, :Cél, ?Lista) beépített eljárás

- Az eljárás végrehajtása (procedurális szemantikája):
  - a Cél kifejezést eljáráshívásként értelmezi, meghívja (A :Cél annotáció meta- (azaz eljárás) argumentumot jelez);
  - minden egyes megoldásához előállítja Gyűjtő egy *másolatát*, azaz a változókat, ha vannak, szisztematikusan újakkal helyettesíti;
  - Az összes Gyűjtő másolat listáját egyesíti Lista-val.
- Példák az eljárás használatára:

```
| ?- findall(X, (member(X, [1,7,8,3,2,4]), X>3), L).
```

$\implies$ L = [7,8,4] ? ; no

```
| ?- findall(Y, member(X-Y, [a-c,a-b,b-c,c-e,b-d]), L).
```

$\implies$ L = [c,b,c,e,d] ? ; no

- Az eljárás jelentése (deklaratív szemantikája):

Lista = { Gyűjtő **másolat** | $(\exists X \dots Z)$ Cél igaz }

ahol X, ..., Z a findall hívásban levő *szabad változók*.

Szabad változó (definíció): olyan, a hívás pillanatában behelyettesítetlen változó, amely a Cél-ban előfordul de a Gyűjtő-ben nem.

A bagof(?Gyűjtő, :Cél, ?Lista) beépített eljárás

- Példa az eljárás használatára:

```
gráf([a-c,a-b,b-c,c-e,b-d]).
```

```
| ?- gráf(_G), findall(B, member(A-B, _G), VegP).      % ld. előző dia
                    ⇒ VegP = [c,b,c,e,d] ? ; no
| ?- gráf(_G), bagof(B, member(A-B, _G), VegPk).
                    ⇒ A = a, VegPk = [c,b] ? ;
                    ⇒ A = b, VegPk = [c,d] ? ;
                    ⇒ A = c, VegPk = [e] ? ; no
```

- Az eljárás végrehajtása (procedurális szemantikája):
  - a cél kifejezést eljáráshívásként értelmezi, meghívja;
  - összegyűjti a megoldásait (a Gyűjtő-t és a szabad változók behelyettesítéseit);
  - a szabad változók összes behelyettesítését *felsorolja* és mindegyik esetén a Lista-ban megadja az összes hozzá tartozó Gyűjtő értéket.
- A bagof eljárás jelentése (deklaratív szemantikája):
 $Lista = \{ Gyűjtő \mid Cél \text{ igaz} \}, Lista \neq []$.

A bagof megoldásgyűjtő eljárás – folyt. (kieg. anyag)

- Explicit egzisztenciális kvantorok

- `bagof(Gyűjtő, V1 ^...^Vn ^Cél, Lista)` alakú hívása a $V_1, \dots, V_n$ változókat egzisztenciálisan kvantálnak tekinti, így ezeket nem sorolja fel.
- jelentése: $Lista = \{ Gyűjtő \mid (\exists V_1, \dots, V_n)Cél \text{ igaz} \} \neq []$.
 $| \text{?- gráf}(_G), \text{bagof}(B, A \text{^member}(A-B, _G), VegP).$
 $\implies VegP = [c,b,c,e,d] ? ; no$

- Egymásba ágyazott gyűjtések

- szabad változók esetén a `bagof` nemdeterminisztikus lehet, így érdemes lehet skatulyázni:

% A G irányított gráf fokszámlistája FL:

% FL = { A-N | N = |{ V | A-V ∈ G }|, N > 0 }

fokszámai(G, FL) :-

```

    bagof(A-N, Vk^(bagof(V, member(A-V, G), Vk),
                  length(Vk, N)
                  ), FL).

```

| ?- gráf(_G), fokszámai(_G, FL).

$\implies FL = [a-2,b-2,c-1] ? ; no$

A bagof megoldásgyűjtő eljárás – folyt. (kieg. anyag)

- Fokszámlista kicsit hatékonyabb előállítás
  - Az előző példában a meta-argumentumban célsorozat szerepelt, ez mindenképpen interpretáltan fut – nevezzük el segédeljárásként
  - A segédeljárás bevezetésével a kvantor is szükségtelenné válik:

```
% pont_foka(?A, +G, ?N): Az A pont foka a G irányított gráfban N, N>0.
pont_foka(A, G, N) :-
    bagof(V, member(A-V, G), Vks), length(Vks, N).
```

```
% A G irányított gráf fokszámlistája FL:
fokszámai(G, FL) :- bagof(A-N, pont_foka(A, G, N), FL).
```

- Példák a bagof/3 és findall/3 közötti kisebb különbségekre:

```
| ?- findall(X, (between(1, 5, X), X<0), L). => L = [] ? ; no
| ?- bagof(X, (between(1, 5, X), X<0), L). => no
| ?- findall(S, member(S, [f(X,X),g(X,Y)]), L).
      => L = [f(_A,_A),g(_B,_C)] ? ; no
| ?- bagof(S, member(S, [f(X,X),g(X,Y)]), L).
      => L = [f(X,X),g(X,Y)] ? ; no
```

- A bagof/3 **logikailag tisztább** mint a findall/3, de **költségesebb!**

A setof(?Gyűjtő, :Cél, ?Lista) beépített eljárás

- Az eljárás végrehajtása:
  - ugyanaz mint: bagof(Gyűjtő, Cél, L0), sort(L0, Lista),
  - emlékeztető: sort(L, RL) egy univerzális rendező eljárás, amely az L listát @< szerint rendezi az az azonos elemek kiszűrésével, és az eredményt RL-ban adja vissza.
- Példa a setof/3 eljárás használatára:

```
gráf([a-c,a-b,b-c,c-e,b-d]).
```

```
% Gráf egy pontja P.
```

```
pontja(P, Gráf) :- member(A-B, Gráf), ( P = A ; P = B).
```

```
% A G gráf pontjainak listája Pk.
```

```
gráf_pontjai(G, Pk) :- setof(P, pontja(P, G), Pk).
```

```
| ?- gráf(_G), gráf_pontjai(_G, Pk).
```

```
⇒ Pk = [a,b,c,d,e] ? ; no
```

```
| ?- gráf(_G), bagof(P, pontja(P, _G), Pk).
```

```
⇒ Pk = [a,c,a,b,b,c,c,e,b,d] ? ; no
```

Tartalom

6

Haladó Prolog

- Meta-logikai eljárások
- Megoldásgyűjtő beépített eljárások
- **Magasabbrendű eljárások**
- A keresési tér szűkítése
- Determinizmus és indexelés
- Jobbrekurzió és akkumulátorok
- Imperatív programok átírása Prologba
- DCG – a Definite Clause Grammar kiterjesztés
- Egy összetettebb példaprogram

Magasabbrendű eljárások – listakezelés

- Magasabbrendű (vagy meta-eljárás) egy eljárás,
  - ha eljárásként értelmezi egy vagy több argumentumát
  - pl. `findall/3`, `call/1`: `call(P)` a `P` kifejezést hívásként végrehajtja.

- Listafeldolgozás `findall` segítségével – példák

- Páros elemek kiválasztása (vö. Erlang filter)

% Az L egész-lista páros elemeinek listája Pk.

`páros_elemei(L, Pk) :-`

`findall(X, (member(X, L), X mod 2 == 0), Pk).`

`| ?- páros_elemei([1,2,3,4], Pk).  $\implies$  Pk = [2,4]`

- A listaelemek négyzetre emelése (vö. Erlang map)

% Az L számlista elemei négyzeteinek listája Nk.

`négyzetei(L, Nk) :-`

`findall(Y, (member(X, L), négyzete(X, Y)), Nk).`

`négyzete(X, Y) :- Y is X*X.`

`| ?- négyzetei([1,2,3,4], Nk).  $\implies$  Nk = [1,4,9,16]`

- A `findall` futása során a megoldásokat le kell másolja – ez nagyobb adatstruktúrák esetén komoly hátrány

Részlegesen paraméterezett eljáráshívások – segédeszközök

- A `négyzetei/2` eljárás az Erlangból ismert `map/2` speciális esete.
- Prologban ennek a `maplist/3` eljárás felel meg:
`négyzetei(Xs, Ys) :- maplist0(négyzete, Xs, Ys).`
`maplist0(Fun, Xs, Ys) :-`
`findall(Y, (member(X, Xs), call(Fun, X, Y)), Ys).`
- A `négyzete` argumentum a `négyzete/2` **részlegesen paraméterezett** hívásának tekinthető: `call(négyzete, X, Y) ≡ négyzete(X, Y)`
- Általánosan: `call(RPred, A1, A2, ...)` végrehajtása: az `RPred` **részleges** hívást kiegészíti az `A1, A2, ...` argumentumokkal, és meghívja.
- A `call/N` eljárások SICStus 4-ben már beépítettek, SICStus 3-ban még definiálni kellett ezeket, pl. így:

% Pr kiegészítve egy A utolsó argumentummal igaz.

`call(Pr, A) :-`

`Pr =.. PAs0, append(PAs0, [A], PAs1), Pr1 =.. PAs1, call(Pr1).`

% Pr kiegészítve az A és B utolsó argumentumokkal igaz.

`call(Pr, A, B) :-`

`Pr =.. PAs0, append(PAs0, [A,B], PAs2), Pr2 =.. PAs2, call(Pr2).`

...

Részlegesen paraméterezett eljárások – rekurzív `maplist/3`

- Részleges paraméterezéssel a `maplist/3` meta-eljárás rekurzívan is definiálható:

*% maplist(Pred, Xs, Ys): Az Xs lista elemeire a Pred transzformációt
% alkalmazva kapjuk az Ys listát.*

```
maplist(Pred, [X|Xs], [Y|Ys]) :-
    call(Pred, X, Y), maplist(Pred, Xs, Ys).
maplist(_, [], []).
```

```
másodfokú_képe(P, Q, X, Y) :- Y is X*X + P*X + Q.
```

- Példák:

```
| ?- maplist(négyzete, [1,2,3,4], L).           ⇒ L = [1,4,9,16]
| ?- maplist(másodfokú_képe(2,1), [1,2,3,4], L). ⇒ L = [4,9,16,25]
```

- A `call/N`-re épülő megoldás előnyei:
  - általánosabb és hatékonyabb lehet, mint a `findall`-ra épülő;
  - alkalmazható akkor is, ha az elemekre elvégzendő műveletek nem függetlenek, pl. `foldl`.
- SWI Prologban a `maplist` hívásokból segédeljárás generálódik.

Rekurzív meta-eljárások – foldl és foldr

- % foldl(+Xs, :Pred, +Y0, -Y): Y0-ból indulva, az Xs elemeire
% balról jobbra sorra alkalmazva a Pred által leírt
% kétargumentumú függvényt kapjuk Y-t.*

```
foldl([X|Xs], Pred, Y0, Y) :-
    call(Pred, X, Y0, Y1), foldl(Xs, Pred, Y1, Y).
foldl([], _, Y, Y).
```

jegyhozzá(Alap, Jegy, Szam0, Szam) :- Szam is Szam0*Alap+Jegy.

| ?- foldl([1,2,3], jegyhozzá(10), 0, E). $\implies$ E = 123
- % foldr(+Xs, :Pred, +Y0, -Y): Y0-ból indulva, az Xs elemeire jobbról
% balra sorra alkalmazva a Pred kétargumentumú függvényt kapjuk Y-t.*

```
foldr([X|Xs], Pred, Y0, Y) :-
    foldr(Xs, Pred, Y0, Y1), call(Pred, X, Y1, Y).
foldr([], _, Y, Y).
```

| ?- foldr([1,2,3], jegyhozzá(10), 0, E). $\implies$ E = 321

Tartalom

6

Haladó Prolog

- Meta-logikai eljárások
- Megoldásgyűjtő beépített eljárások
- Magasabbrendű eljárások
- **A keresési tér szűkítése**
- Determinizmus és indexelés
- Jobbrekurzió és akkumulátorok
- Imperatív programok átírása Prologba
- DCG – a Definite Clause Grammar kiterjesztés
- Egy összetettebb példaprogram

Nyelvi eszközök a keresési tér szűkítésére

- Az első Prolog rendszerektől kezdve: vágó, szabványos jelölése !
- Későbbi kiterjesztés: az (`if -> then ; else`) feltételes szerk.
- Feltételes szerkezet – procedurális szemantika (ismétlés)
A (`felt->akkor;egyébként`), folyt célsorozat végrehajtása:
  - Végrehajtjuk a `felt` hívást (egy önálló végrehajtási környezetben).
  - Ha `felt` sikeres $\implies$ „akkor,`folyt`” célsorozattal folytatjuk, a `felt` **első** megoldása által eredményezett behelyettesítésekkel.
A `felt` cél **többi megoldását nem keressük meg!**
  - Ha `felt` megghiúsul $\implies$ „egyébként,`folyt`” célsorozattal folytatjuk.
- A vágó beépített eljárás – procedurális szemantika (ismétlés)
  - mindig sikerül; de mellékhatásként megszünteti a választási pontokat egészen a szülő célig, azt is beleértve. (Egy `C` cél szülője az a cél, amelyet, a `C`-t tartalmazó klóz fejével illesztettünk.)
- A vágó „színe”:
  - **zöld**, ha csak olyan ágakat vág le, amelyek nem vezetnek megoldáshoz (nem módosítja a megoldások halmazát);
  - **piros**, ha megoldást tartalmazó ágot is levág (módosítja a megoldáshalmazt)

Példa: első_poz_elem(+L, ?P): P az L lista első pozitív eleme

- Rekurzív megoldás (mérnöki)

```
első_poz_elem1([X|L], EP) :- ( X > 0 -> EP = X
                             ; első_poz_elem1(L, EP)
                             ).
```

- Nem-rekurzív, deklaratív, de lassú megoldás (matematikus):

```
első_poz_elem2(L, EP) :-          % L első pozitív eleme EP ha
    append(Pref, [EP|_], L),      % Pref ++ [EP] ++ _ = L,
    EP>0, \+ ( member(X, Pref), X>0 ). % EP>0, Pref-nek nincs pozitív eleme
```

- Itt amikor EP>0 sikerül, a felsorolás leállítható, hiszen egy hátrábbi EP nem lehet L első pozitív eleme:

```
első_poz_elem3(L, EP) :-
    append(Pref, [EP|_], L), EP>0, !, \+ ( member(X, Pref), X>0 ).
```

- Ha EP kimenő (+, -) mód), akkor a vágó elérésekor Pref-nek nyilván nem lehet pozitív eleme. További egyszerűsítések:

```
első_poz_elem4(L, EP) :- append(_Pref, [EP|_], L), EP>0, !.
első_poz_elem5(L, EP) :- member(EP, L), EP>0, !.
```

- A 4.-5. változat (+, +) módban hibás: első_poz_elem4([1,2], 2) $\implies$ yes
- A vágás **alapszabálya**: kimenő paraméter a vágó után kapjon értéket:

```
első_poz_elem6(L, EP) :- member(X, L), X>0, !, EP=X. % (+, +) módban is jó!
```

A 3.–6. megoldás épít az append/2, ill. member/2 felsorolási sorrendjére!

A vágás alapszabálya a mérnöki megoldásban.

- Az első megoldásban a felt. szerkezetet írjuk át többklózos formára:

```
első_poz_elem7([X|_], X) :- X > 0.
```

```
első_poz_elem7([X|L], EP) :- X =< 0, első_poz_elem7(L, EP).
```

- Szúrjunk be egy (zöld) vágót!

```
első_poz_elem8([X|_], X) :- X > 0, !.
```

```
első_poz_elem8([X|L], EP) :- X =< 0, első_poz_elem8(L, EP).
```

- A második klózból hagyjuk el a „felesleges” negált vizsgálatot

```
első_poz_elem9([X|_], X) :- X > 0, !.
```

```
első_poz_elem9([X|L], EP) :- első_poz_elem9(L, EP).
```

- Ez a változat is hibás (+,+) módban: `első_poz_elem9([1,2], 2)  $\implies$  yes`

- A **vágás alapszabályának** betartásával kijavítható a hiba:

```
első_poz_elem10([X|_], EP) :- X > 0, !, EP = X.
```

```
első_poz_elem10([X|L], EP) :- első_poz_elem10(L, EP).
```

- Ez nemcsak általánosabban használható, hanem hatékonyabb kód is: csak akkor helyettesíti be a kimenő paramétert, ha tudja, hogy pozitív
- Az alapszabály betartásakor az ún. indexelés is hatékonyabb lesz

További példák a vágás alapszabályának betartására

```

% fakt(+N, ?F): N! = F.
fakt(0, F) :- !, F = 1.
fakt(N, F) :- N > 0, N1 is N-1, fakt(N1, F1), F is N*F1.

% last(+L, ?E): az L nem üres lista utolsó eleme E.
last([E], Last) :- !, Last = E.
last(_|L, Last) :- last(L, Last).

% páros_elemei(L, Pk): Pk az L egészlista páros elemeinek listája.
páros_elemei([], []).
páros_elemei([X|L], Pk) :-
    X mod 2 == 0, !, Pk = [X|Pk1], páros_elemei(L, Pk1).
páros_elemei(_X|L, Pk) :-
    % _X mod 2 == 1,
    páros_elemei(L, Pk).

```

- Kezdő Prolog programozóknak **a diszjunktív feltételes szerkezet használatát javasoljuk** a vágó helyett.

Példa: $\max(X, Y, Z)$: X és Y maximuma Z (kieg. anyag)

- 1. változat, tiszta Prolog. Lassú (előre-behelyettesítés, két hasonlítás), választási pontot hagy.

$$\max(X, Y, X) :- X \geq Y.$$

$$\max(X, Y, Y) :- Y > X.$$

- 2. változat, zöld vágóval. Lassú (előre-behelyettesítés, két hasonlítás), nem hagy választási pontot.

$$\max(X, Y, X) :- X \geq Y, !.$$

$$\max(X, Y, Y) :- Y > X.$$

- 3. változat, vörös vágóval. Gyorsabb (előre-behelyettesítés, egy hasonlítás), nem hagy választási pontot, de nem használható ellenőrzésre, pl. $?- \max(10, 1, 1)$ sikerül.

$$\max(X, Y, X) :- X \geq Y, !.$$

$$\max(X, Y, Y).$$

- 4. változat, vörös vágóval. Helyes, nagyon gyors (egy hasonlítás, nincs előre-behelyettesítés) és nem is hoz létre választási pontot.

$$\max(X, Y, Z) :- X \geq Y, !, Z = X.$$

$$\max(X, Y, Y) /* :- Y > X */.$$

Tartalom

6

Haladó Prolog

- Meta-logikai eljárások
- Megoldásgyűjtő beépített eljárások
- Magasabbrendű eljárások
- A keresési tér szűkítése
- **Determinizmus és indexelés**
- Jobbrekurzió és akkumulátorok
- Imperatív programok átírása Prologba
- DCG – a Definite Clause Grammar kiterjesztés
- Egy összetettebb példaprogram

Determinizmus

- Egy hívás **determinisztikus**, ha (legfeljebb) egyféleképpen sikerülhet.
- Egy eljáráshívás egy sikeres végrehajtása **determinisztikusan futott le**, ha nem hagyott választási pontot a híváshoz tartozó részében:
  - vagy **választásmentesen** futott le, azaz létre sem hozott választási pontot (figyelem: ez a Prolog megvalósítástól függ!);
  - vagy létrehozott ugyan választási pontot, de megszüntette (kimerítette, levágta).
- A SICStus Prolog nyomkövetésében **?** jelzi a **nem**determinisztikus lefutást:

```

p(1, a). | | ?- p(1, X). | | % det. hívás,
p(2, b). | | 1 1 Exit: p(1,a) | | % det. lefutás
p(3, b). | | ?- p(Y, a). | | % det. hívás,
| | ? 1 1 Exit: p(1,a) | | % nemdet. lefutás
| | ?- p(Y, b), Y > 2. | | % nemdet. hívás
| | ? 1 1 Exit: p(2,b) | | % nemdet. lefutás
| | 1 1 Exit: p(3,b) | | % det. lefutás

```

A determinisztikus lefutás és a választásmentesség

- Mi a **determinisztikus lefutás** haszna?
  - a futás gyorsabb lesz,
  - a tárigény csökken,
  - más optimalizálások (pl. jobbrekurzió) alkalmazhatók.
- Hogyan ismerheti fel a fordító a **választásmentességet**
  - egyszerű feltételes szerkezet (vö. Erlang őrfeltétel)
  - indexelés (indexing)
  - vágó és indexelés kölcsönhatása
- Az alábbi definíciók esetén a $p(\text{Nonvar}, Y)$ hívás **választásmentes**, azaz nem hoz létre választási pontot:

Egyszerű feltétel

```
p(X, Y) :-
  ( X ::= 1 -> Y = a
  ; Y = b
  ).
```

Indexelés

```
p(1, a).
p(2, b).
```

Indexelés és vágó

```
p(1, Y) :- !,
  Y = a.
p(_, b).
```

Választásmentesség feltételes szerkezetek esetén

- Feltételes szerkezet végrehajtásakor általában választási pont jön létre.
- A **SICStus Prolog** a „(felt -> akkor ; egyébként)” szerkezetet választásmentesen hajtja végre, ha a `felt` konjunkció tagjai csak:
  - aritmetikai összehasonlító eljárás hívások (pl. `<`, `=<`, `:=`), és/vagy
  - kifejezés-típust ellenőrző eljárás hívások (pl. `atom`, `number`), és/vagy
  - általános összehasonlító eljárás hívások (pl. `@<`, `@=<`, `==`).
- Választásmentes kód keletkezik a „`fej :- felt, !, akkor.`” klózból, ha `fej` argumentumai különböző változók, és `felt` olyan mint fent.
- Például választásmentes kód keletkezik az alábbi definíciókból:

```
vektorfajta(X, Y, Fajta) :-
  ( X := 0, Y := 0
    % X=0, Y=0 nem lenne jó
  -> Fajta = null
  ; Fajta = nem_null
  ).
```

```
vektorfajta(X, Y, Fajta) :-
  X := 0, Y := 0, !,
  Fajta = null.
vektorfajta(_X, _Y, nem_null).
```

Indexelés

- Mi az indexelés?
  - egy adott hívásra illeszthető klózok gyors kiválasztása,
  - egy eljárás klózainak **fordítási idejű** csoportosításával.
- A legtöbb Prolog rendszer, így a SICStus Prolog is, az első fej-argumentum alapján indexel (first argument indexing).
- Az indexelés alapja az első fejargumentum külső funktora:
  - C szám vagy névkonstans esetén C/O ;
  - R nevű és N argumentumú struktúra esetén R/N ;
  - változó esetén nem értelmezett.
- Az indexelés megvalósítása:
  - Fordítási időben: funktor $\Rightarrow$ illeszthető fejű klózok részhalmaza.
  - Futási időben: a részhalmaz lényegében konstans idejű kiválasztása (hash tábla használatával).
  - **Fontos:** ha egyelemű a részhalmaz, nincs választási pont!

Példa indexelésre

$p(0, a).$	/* (1) */		$q(1).$
$p(X, t) :- q(X).$	/* (2) */		$q(2).$
$p(s(0), b).$	/* (3) */		
$p(s(1), c).$	/* (4) */		
$p(9, z).$	/* (5) */		

- A $p(A, B)$ hívással illesztendő klózok:

- ha A változó, akkor (1) (2) (3) (4) (5)
- ha $A = 0$, akkor (1) (2)
- ha A fő funktora $s/1$, akkor (2) (3) (4)
- ha $A = 9$, akkor (2) (5)
- minden más esetben (2)

- Példák hívásokra:

- $p(1, Y)$ nem hoz létre választási pontot.
- $p(s(1), Y)$ létrehoz választási pontot, de determinisztikusan fut le.
- $p(s(0), Y)$ nondeterminisztikusan fut le.

Struktúrák, változók a fejargumentumban

- Ha a klózek szétválasztásához szükség van az első (struktúra) argumentum részeire is, akkor érdemes segédeljárást bevezetni.
- Pl. $p/2$ és $q/2$ ekvivalens, de $q(\text{Nonvar}, Y)$ determinisztikus lefutású!

$p(0, a).$	$q(0, a).$	$q\_seged(0, b).$
$p(s(0), b).$	$q(s(X), Y) :-$	$q\_seged(1, c).$
$p(s(1), c).$	$q\_seged(X, Y).$	
$p(9, z).$	$q(9, z).$	

- Az indexelés figyelembe veszi a törzs elején szereplő egyenlőséget: $p(X, \dots) :- X = Kif, \dots$ esetén Kif funktora szerint indexel.
- Példa: lista hosszának reciproka, üres lista esetén 0:

```
rhossz([], 0).
rhossz(L, RH) :- L = [_|_], length(L, H), RH is 1/H.
```

- A 2. klóz kevésbé hatékony változatai

```
rhossz([X|L], RH) :- length([X|L], H), RH is 1/H.
                        % ^ újra felépíti [X|L]-t.
rhossz(L, RH) :- L \= [], length(L, H), RH is 1/H.
                        % L=[] esetén választási pontot hagy.
```

Indexelés – további tudnivalók

● Indexelés és aritmetika

- Az indexelés nem foglalkozik aritmetikai vizsgálatokkal.
- Pl. az $N = 0$ és $N > 0$ feltételek esetén a SICStus Prolog nem veszi figyelembe, hogy ezek kizárják egymást.
- Az alábbi `fakt/2` eljárás lefutása nem-determinisztikus:


```
fakt(0, 1).
fakt(N, F) :- N > 0, N1 is N-1, fakt(N1, F1), F is N*F1.
```

● Indexelés és listák

- Gyakran kell az üres és nem-üres lista esetét szétválasztani.
- A bemenő lista-argumentumot célszerű az első argumentum-pozícióba tenni.
- Az `[]` és `[...|...]` eseteket az indexelés megkülönbözteti (funktoruk: `'[]'/0` ill. `'.'/2`).
- A két klóz sorrendje nem érdekes (feltéve, hogy zárt listával hívjuk az első pozíción) – de azért tegyük a leálló klózt mindig előre.

Listakezelő eljárások indexelése: példák

- Az `append/3` választásmentesen fut le, ha első argumentuma zárt végű.

```
append([], L, L).
append([X|L1], L2, [X|L3]) :- append(L1, L2, L3).
```

- A `last/2` közvetlen megfogalmazása nondeterminisztikusan fut le:

```
% last(L, E): Az L lista utolsó eleme E.
last([E], E).
last([_|L], E) :- last(L, E).
```

- Érdemes segédeljárást bevezetni, `last2/2` választásmentesen fut

```
last2([X|L], E) :- last2(L, X, E).

% last2(L, X, E): Az [X|L] lista utolsó eleme E.
last2([], E, E).
last2([X|L], _, E) :- last2(L, X, E).
```


Az indexelés és a vágó kölcsönhatása

- Hogyan vehető figyelembe a vágó az indexelés fordításakor?
- Példa: a $p(1, A)$ hívás választásmentes, de a $q(1, A)$ nem!

$p(1, Y) :- !, Y = 2. \quad \% (1)$	$q(1, 2) :- !. \quad \% (1)$
$p(X, X). \quad \% (2)$	$q(X, X). \quad \% (2)$
$Arg1=1 \rightarrow (1), Arg1 \neq 1 \rightarrow (2)$	$Arg1=1 \rightarrow \{(1), (2)\}, Arg1 \neq 1 \rightarrow (2)$

- A fordító figyelembe veszi a vágót az indexelésben, ha garantált, hogy egy adott fő funktor esetén a vágót elérjük. Ennek feltételei:
  - 1. arg. változó, konstans, vagy csak változókat tartalmazó struktúra,
  - a további argumentumok változók,
  - a fejben az összes változóelőfordulás különböző,
  - a törzs első hívása a vágó (előtte megengedve egy fejillesztést kiváltó egyenlőséget).
- Ekkor az adott funktorhoz tartozó listából kihagyja a vágó utáni klózokat.
- Példa: $p(X, D, E) :- X = s(A, B, C), !, \dots \quad p(X, Y, Z) :- \dots$
- Ez egy újabb érv a vágás alapszabálya mellett:

A kimenő paraméterek értékadását mindig a vágó után végezzük!

A vágó és az indexelés hatékonysága (kieg. anyag)

- Fibonacci-szerű sorozat: $f_1 = 1$; $f_2 = 2$; $f_n = f_{\lfloor 3n/4 \rfloor} + f_{\lfloor 2n/3 \rfloor}$, $n > 2$

<pre>% determ. xx='' fib(1, 1). fib(2, 2). fib(N, F) :-</pre>	<pre>% determ. lefut. xx='c' fibc(1, 1) :- !. fibc(2, 2) :- !. fibc(N, F) :-</pre>	<pre>% választásmentes, xx='ci' fibci(1, F) :- !, F = 1. fibci(2, F) :- !, F = 2. fibci(N, F) :-</pre>

$N > 2$, N_2 is $N \cdot 3 // 4$, N_3 is $N \cdot 2 // 3$,
 $\text{fibxx}(N_2, F_2)$, $\text{fibxx}(N_3, F_3)$,
 F is $F_2 + F_3$.

- Futási idők $N = 6000$ esetén

	fib	fibc	fibci
futási idő	1.25 sec	1.22 sec	1.13 sec
meghiúsulási idő	0.29 sec	0.03 sec	0.00 sec
összesen	1.54 sec	1.25 sec	1.13 sec
nyom-verem mérete	37.4Mbyte	18.7 Mbyte	240 byte

- `fibc` esetén a meghiúsulási idő azért nem 0, mert a rendszer a nyom-vermet (trail-stack) dolgozza fel. (A nyom-verem tárolja a változó-értékdadások visszacsinálási információit.)

Tartalom

6

Haladó Prolog

- Meta-logikai eljárások
- Megoldásgyűjtő beépített eljárások
- Magasabbrendű eljárások
- A keresési tér szűkítése
- Determinizmus és indexelés
- **Jobbrekurzió és akkumulátorok**
- Imperatív programok átírása Prologba
- DCG – a Definite Clause Grammar kiterjesztés
- Egy összetettebb példaprogram

Jobbrekurzió (farok-rekurzió, tail-recursion) optimalizálás

- Az általános rekurzió költséges, helyben és időben is.
- Jobbrekurzióról beszélünk, ha
  - a rekurzív hívás a klóztörzs utolsó helyén van, vagy az utolsó helyen szereplő diszjunkció egyik ágának utolsó helyén stb., és
  - a rekurzív hívás pillanatában **nincs választási pont a predikátumban** (a rekurzív hívást megelőző célok determinisztikusan futottak le, nem maradt nyitott diszjunkciós ág).
- Jobbrekurzió optimalizálás: az utolsó hívás végrehajtása **előtt** az eljárás által lefoglalt hely felszabadul ill. szemégyűjtésre alkalmassá válik.
- Ez az optimalizálás nemcsak rekurzív hívás esetén, hanem minden **utolsó** hívás esetén megvalósul – a pontos név: utolsó hívás optimalizálás (last call optimisation).
- A jobbrekurzió így tehát nem növeli a memória-igényt, korlátlan mélységig futhat – mint a ciklusok az imperatív nyelvekben. Példa:
`ciklus(Állapot) :- lépés(Állapot, Állapot1), !, ciklus(Állapot1).
ciklus(_Állapot).`

Predikátumok jobbrekurzív alakra hozása – listaösszeg

- A listaösszegzés „természetes”, nem jobbrekurzív definíciója:

```
% sum0(+L, ?S): L elemeinek összege S (S = 0+Ln+Ln-1+...+L1).
sum0([], 0).
```

```
sum0([X|L], S):-      sum0(L,S0), S is S0+X.
```

- Jobbrekurzív lista-összegző:

```
% sum(+L, ?S): L elemeinek összege S (S = 0+L1+L2+...+Ln).
```

```
sum(L, S):-          sum(L, 0, S).
```

```
% sum(+L, +S0, ?S): L elemeit S0-hoz adva kapjuk S-t. (≡ Σ L = S-S0)
sum([], S, S).
```

```
sum([X|L], S0, S):-  S1 is S0+X, sum(L, S1, S).
```

- A jobbrekurzív `sum` eljárás több mint **3-szor gyorsabb** mint a `sum0`!
- Az **akkumulátor** az imperatív (azaz megváltoztatható értékű) változó fogalmának deklaratív megfelelője:
  - A `sum/3`-ban az `s0` és `s` argumentumok akkumulátorpárt alkotnak.
  - Az akkumulátorpár két része az adott változó mennyiség (a példában az összeg) különböző időpontokban vett értékeit mutatja:
    - `s0` az összeg a `sum/3` **meghívásakor**: a változó kezdőértéke;
    - `s` az összeg a `sum/3` **lefutása után**: a változó végértéke.

Az akkumulátorok használata

- Az akkumulátorokkal általánosan több egymás utáni változtatást is leírhatunk:

```
p(..., A0, A):-
    q0(..., A0, A1), ...,
    q1(..., A1, A2), ...,
    qn(..., An, A).
```

- A `sum/3` második klóza ilyen alakra hozva:

```
sum([X|L], S0, S):- plus(X, S0, S1), sum(L, S1, S).
plus(X, S0, S) :- S is S0+X.
```

- Akkumulátorváltozók elnevezési konvenciója: kezdőérték: *Vált0*; közbülső értékek: *Vált1*, ..., *Váltn*; végérték: *Vált*.
- A Prolog akkumulátorpár nem más mint a funkcionális programozásból ismert gyűjtőargumentum és a függvény eredményének együttese.

További akkumulátoros példák (kieg. anyag)

- Többszörös akkumulálás – lista összege és négyzetösszege

```
% sum2(+L, +S0, ?S, +Q0, ?Q): S-S0 = $\sum L_i$ , Q-Q0 =  $\sum L_i^2$ 
sum2([], S, S, Q, Q).
sum2([X|L], S0, S, Q0, Q):-
    S1 is S0+X, Q1 is Q0+X*X, sum2(L, S1, S, Q1, Q).
```

- Többszörös akkumulátorok összevonása egyetlen **állapotváltozóvá**

```
% sum3(+L, +S0/Q0, ?S/Q): S-S0 = $\sum L_i$ , Q-Q0 =  $\sum L_i^2$ 
sum3([], SQ, SQ).
sum3([X|L], SQ0, SQ) :-
    plus3(X, SQ0, SQ1), sum3(L, SQ1, SQ).
    % teljesen analóg a "sima" összegzővel
```

```
plus3(X, S0/Q0, S/Q) :- S is S0+X, Q is Q0+X*X.
```

Tartalom

6

Haladó Prolog

- Meta-logikai eljárások
- Megoldásgyűjtő beépített eljárások
- Magasabbrendű eljárások
- A keresési tér szűkítése
- Determinizmus és indexelés
- Jobbrekurzió és akkumulátorok
- **Imperatív programok átírása Prologba**
- DCG – a Definite Clause Grammar kiterjesztés
- Egy összetettebb példaprogram

Hogyan írjunk át imperatív nyelvű algoritmust Prolog programmá?

- Példafeladat: Hatékony hatványozási algoritmus
  - Alaplépés: a kitevő felezése, az alap négyzetre emelése.
  - A kitevő kettes számrendszerbeli alakja szerint hatványoz.
- Az algoritmust megvalósító C nyelvű függvény:

```
/* hatv(a, h) = a**h */  
int hatv(int a, unsigned h)  
{  
    int e = 1;  
    while (h > 0)  
    {  
        if (h & 1) e *= a;  
        h >>= 1; a *= a;  
    }  
    return e;  
}
```

- Az algoritmusban három változó van: a , h , e :
  - a és h végértékére nincs szükség,
  - e végső értéke szükséges (ez a függvény eredménye).

A hatv C függvénynek megfelelő Prolog eljárás

- Kétargumentumú C függvény $\implies$ 2+1-argumentumú Prolog eljárás.
- A függvény eredménye $\implies$ utolsó arg.: $\text{hatv}(+A, +H, ?E): A^H = E$.
- Ciklus $\implies$ segéd eljárás: $\text{hatv}(+A0, +H0, +E0, ?E): A0^{H0} * E0 = E$.
- »a« és »h« C változók $\implies$ »+A0« és »+H0« bemenő *paraméterek* (nem kell végérték),
»e« C változó $\implies$ »+E0, ?E« *akkumulátorpár* (kezdőérték, végérték).

```

int hatv(int a, unsigned h)      hatv(A, H, E) :-
{      int e = 1;                hatv(A, H, 1, E).

    ism: if (h > 0)              hatv(A0, H0, E0, E) :- H0 > 0, !,
        { if (h & 1)              (   H0 /\ 1 == 1
                                % /\ ≡ bitenkénti "és"
                                -> E1 is E0*A0
                                ;   E1 = E0
                                ),
                                H1 is H0 >> 1,
                                A1 is A0*A0,
                                hatv(A1, H1, E1, E).
                                hatv(_, _, E, E).
        } else return e;
}

```

A C ciklus és a Prolog eljárás kapcsolata

- A ciklust megvalósító Prolog eljárás minden pontján minden C változónak megfeleltethető egy Prolog változó (pl. h -nak $H0, H1, \dots$):
  - A ciklusmag elején a C változók a megfelelő Prolog argumentumban levő változónak felelnek meg.
  - Egy C értékadásnak egy új Prolog változó bevezetése felel meg, az ez után következő kódban az új változó felel meg a C változónak.
  - Ha a diszjunkció, vagy if-then-else egyik ága megváltoztat egy változót, akkor a többi ágon is be kell vezetni az új Prolog változót, a régivel azonos értékkel (ld. `if (h & 1) ...`).
- A C ciklusmag végén a Prolog eljárást vissza kell hívni, argumentumaiban az egyes C változóknak pillanatnyilag megfeleltetett Prolog változóval.
- A C ciklus **ciklus-invariánsa** nem más mint a Prolog eljárás fejkommentje, a példában:

`% hatv(+A0, +H0, +E0, ?E): A0H0 * E0 = E.`

Programhelyesség-bizonyítás (kieg. anyag)

- Egy algoritmus (függvény) specifikációja:
  - **előfeltételek**: a bemenő paramétereknek teljesíteniük kell ezeket,
  - **utófeltételek**: a paraméterek és az eredmény kapcsolatát írják le.
- Egy algoritmus **helyes**, ha minden, az előfeltételeket kielégítő adatra a függvény hibátlanul lefut, és eredményére fennállnak az utófeltételek.
- Példa: $x = \text{mfoku\_gyok}(a, b, c)$
  - előfeltételek: $b*b-4*a*c \geq 0$, $a \neq 0$
  - utófeltétel: $a*x*x+b*x+c = 0$
  - a program:

```
double mfoku_gyok(a, b, c)
double a, b, c;
{ double d = sqrt(b*b-4*a*c);
  return (-b+d)/2/a;
}
```
- A program helyességének bizonyítása lineáris kódra viszonylag egyszerű.

Ciklikus programok helyességének bizonyítása (kieg. anyag)

- A ciklusokat „fel kell vágni” egy **ciklus-invariánssal**, amely:
  - az előfeltételekből és a ciklust megelőző értékadásokból következik,
  - ha a ciklus elején fennáll, akkor a ciklus végén is (indukció),
  - belőle és a leállási feltételből következik a ciklus utófeltétele.

```
int hatv(int a0, unsigned h0) /*utófeltétel: hatv(a0, h0) = a0h0 */
{ int e = 1, a = a0, h = h0;
  while /*ciklus-invariáns: a0h0 == e*ah */ (h > 0)
  {
    /* induláskor a kezdőértékek alapján triviálisan fennáll */
    if (h & 1) e *= a;           /* e' = e * ah&1 */
    h >>= 1;                   /* h' = (h-(h&1))/2 */
    a *= a;                    /* a' = a*a */
  }                             /*indukció: e'*ah' = ... = e*ah */
  return e;
  /* Az invariánsból h = 0 miatt következik az utófeltétel */
}
```

Tartalom

6

Haladó Prolog

- Meta-logikai eljárások
- Megoldásgyűjtő beépített eljárások
- Magasabbrendű eljárások
- A keresési tér szűkítése
- Determinizmus és indexelés
- Jobbrekurzió és akkumulátorok
- Imperatív programok átírása Prologba
- **DCG – a Definite Clause Grammar kiterjesztés**
- Egy összetettebb példaprogram

A DCG (Definite Clause Grammars) formalizmus

- DCG: előfeldolgozó eszköz nyelvtani elemzők írásához.
- DCG szabály: $Fej \rightarrow Törzs. \implies Fej(A_0, A_m) :- Törzs(A_0, A_m)$. A törzsben:
  - $\{Cél\} \implies Cél$ (akkumulálást nem végző cél)
  - $[E_1, E_2, \dots, E_k], k \geq 0 \implies A_n = [E_1, E_2, \dots, E_k | A_{n+1}]$ (elemek akk.-a)
  - $p(X_1, X_2, \dots, X_j), l \geq 0 \implies p(X_1, X_2, \dots, X_j, A_n, A_{n+1})$ (akk.-t végző cél)
  - Vezérlés: konj. (,), diszj. (;), ha-akkor ($\rightarrow$), vágó (!), negáció ($\backslash+$)
- Példa: egy lista pozitív elemeinek kigyűjtése

```
% pe(L, Pk0, Pk): Az L számlista pozitív elemeinek listája Pk0-Pk.
% Másszóval: L pozitív elemeinek listáját Pk elé fűzve kapjuk Pk0-t
pe([], Pk0, Pk) :- Pk0 = Pk.
pe([X|L], Pk0, Pk) :- ( X > 0 -> Pk0 = [X|Pk1], pe(L, Pk1, Pk)
                      ; pe(L, Pk0, Pk)
                      ).
```

- A DCG jelölést használó, a fentivel azonos kódot eredményező eljárás:

```
pe2([]) --> [].
pe2([X|L]) --> ( {X > 0} -> [X], pe2(L)
                 ; pe2(L)
                 ).
```

A DCG formalizmus használata nyelvtani elemzésre

- Példa – decimális számok elemzését végző szám(L0, L) Prolog eljárás

- Az L0, L paraméterek: karakterkódok listái

% szám(L0, L): Az L0-L különbséglista számjegykódok nem-üres listája

% Másszóval: L0 elejéről **leelemezhető** egy szám, és marad L

szám --> számjegy, számmaradék.

% számmaradék(L0, L): Az L0-L különbséglista számjegykódok listája

számmaradék --> számjegy, számmaradék ; "" . % "" ≡ []

% számjegy(L0, L): L0 = [K|L], ahol K egy számjegy kódja

számjegy --> "0";"1";"2";"3";"4";"5";"6";"7";"8";"9". % "9" ≡ [0'9]

- A számjegy/2 eljárás egy másik megvalósítása:

számjegy --> [K], {decimális_jegy_kódja(K)}.

% K egy számjegy kódja.

decimális_jegy_kódja(K) :- K >= 0'0, K =< 0'9.

- A fenti DCG szabály Prolog megfelelője:

számjegy(L0, L) :-

    L0 = [K|L], % K a következő listaelem

    decimális_jegy_kódja(K). % megfelelő-e a K?

DCG nyelvtani elemzés – további részletek

- Az elemzés – a Prolog végrehajtás miatt – nem-determinisztikus, pl.

```
| ?- szám("123 abc", L).
L = " abc" ? ;           % leelemeztük a 123 számot
L = "3 abc" ? ;         % leelemeztük a 12 számot
L = "23 abc" ? ;       % leelemeztük az 1 számot
no
```

- A számmaradék eljárás determinisztikus változata

```
% számmaradék2(L0, L): L0-L számjegykódok maximális listája
számmaradék2 --> (  számjegy -> számmaradék2
                    ;    ""
                    ).
```

vagy

```
számmaradék3 --> számjegy, !, számmaradék3. % A vágó köré nem kell {}
számmaradék3 --> "".
```

- Futás:

```
| ?- szám2("123 abc", L).
L = " abc" ? ;           % leelemeztük a (lehető leghosszabb) 123 számot
no
```

Az elemző kiegészítése jelentéshordozó argumentumokkal

- Egy DCG szabály az elemzéssel párhuzamosan további (kimenő) argumentum(ok)ban felépítheti a kielemezett dolog „jelentését”
- Példa: szám elemzése és értékének kiszámítása:

```
% Leelemezhető egy Sz értékű nem-üres számjegysorozat
szám(Sz) --> számjegy(J), számmaradék(J, Sz).
```

```
% Leelemezhető számjegyek egy esetleg üres listája, amelynek
% az eddig leelemzett Sz0-val együtt vett értéke Sz.
számmaradék(Sz0, Sz) -->
```

```
    számjegy(J), !, {Sz1 is Sz0*10+J}, számmaradék(Sz1, Sz).
számmaradék(Sz0, Sz0) --> [].
```

```
% leelemezhető egy J értékű számjegy.
```

```
számjegy(J) --> [K], {decimális_jegy_kódja(K), J is K-0'0}.
```

```
| ?- szám(Sz, "102 56", L). ==> L = " 56", Sz = 102; no
```

- A számmaradék DCG szabály Prolog alakja:

```
számmaradék(Sz0, Sz, L0,L) :-
```

```
    számjegy(J, L0,L1),!, Sz1 is Sz0*10+J, számmaradék(Sz1, Sz, L1,L).
számmaradék(Sz0, Sz0, L0,L) :- L=L0.
```

- Itt két akkumulátorpár van: egy „kézi” (Sz) és egy DCG-ből generált (L).

Aritmetikai kifejezések elemzése

- Egyszerű aritmetikai kifejezések elemzése és kiértékelése.

```
% kif0(Z, L0, L): L0-L egy Z aritmetikai kifejezéssé elemezhető ki
```

```
kif0(X+Y) --> tag0(X), "+", !, kif0(Y).
```

```
kif0(X-Y) --> tag0(X), "-", !, kif0(Y).
```

```
kif0(X) --> tag0(X).
```

```
tag0(X) --> szám(X). % egyelőre
```

```
| ?- kif0(Z, "4-2+1", []). => Z = 4-(2+1) Jobbról balra elemesz!
```

- Egy lehetséges javítás

```
kif(Z) --> tag(X), kifmaradék(X, Z).
```

```
kifmaradék(X, Z) --> "+", tag(Y), !, kifmaradék(X+Y, Z).
```

```
kifmaradék(X, Z) --> "-", tag(Y), !, kifmaradék(X-Y, Z).
```

```
kifmaradék(X, X) --> [].
```

```
tag(Z) --> szám(X), tagmaradék(X, Z).
```

```
tagmaradék(X, Z) --> "*", szám(Y), !, tagmaradék(X*Y, Z).
```

```
tagmaradék(X, Z) --> "/", szám(Y), !, tagmaradék(X/Y, Z).
```

```
tagmaradék(X, X) --> [].
```

```
| ?- kif(Z, "5*4-2+1", []), Val is Z. => Z = 5*4-2+1, Val = 19 ? ; no
```

Tartalom

6

Haladó Prolog

- Meta-logikai eljárások
- Megoldásgyűjtő beépített eljárások
- Magasabbrendű eljárások
- A keresési tér szűkítése
- Determinizmus és indexelés
- Jobbrekurzió és akkumulátorok
- Imperatív programok átírása Prologba
- DCG – a Definite Clause Grammar kiterjesztés
- Egy összetettebb példaprogram

Egy nagyobb DCG példa: „természetes” nyelvű beszélgetés

*% mondat(Alany, Áll, L0, L): L0-L kielemezhető egy Alany alanyból és Áll
% állítmányból álló mondattá. Alany lehet első vagy második személyű
% névmás, vagy egyetlen szóból álló (harmadik személyű) alany.*

```
mondat(Alany, Áll) -->
    {én_te(Alany, Ige)}, én_te_perm(Alany, Ige, Áll).
mondat(Alany, Áll) -->
    szó(Alany), szavak(Áll).
```

% én_te(Alany, Ige):

% Az Alany első/második személyű névmásnak megfelelő létige az Ige.

```
én_te("én", "vagyok").
én_te("te", "vagy").
```

% én_te_perm(Ki, Ige, Áll, L0, L): L0-L kielemezhető egy Ki

% névmásból, Ige igealakból és Áll állítmányból álló mondattá.

```
én_te_perm(Alany, Ige, Áll) -->
    (  szó(Alany), szó(Ige), szavak(Áll)
    ;  szó(Alany), szavak(Áll), szó(Ige)
    ;  szavak(Áll), szó(Ige), szó(Alany)
    ;  szavak(Áll), szó(Ige)
    ).
```

Példa: „természetes” nyelvű beszélgetés – szavak elemzése

% szó(Sz, LO, L): LO-L egy Sz betűsorozatból álló (nem üres) szó.

szó(Sz) --> betű(B), szómaradék(SzM), {illik([B|SzM], Sz)}, köz.

% szómaradék(Sz, LO, L): LO-L egy Sz kódlistából álló (esetleg üres) szó.

szómaradék([B|Sz]) --> betű(B), !, szómaradék(Sz).

szómaradék([]) --> [].

% illik(Szó0, Szó): Szó0 = Szó, vagy a kezdő kis-nagy betűben különböznek.

illik([B0|L], [B|L]) :-

```
( B = B0 -> true
; abs(B-B0) =:= 32
).
```

% köz(LO, L): LO-L nulla, egy vagy több szóköz.

köz --> (" " -> köz ; "").

% betű(K, LO, L): LO-L egy K kódú "betű" (különbözik a " .?" jelektől)

betű(K) --> [K], {\+ member(K, " .?")}.

% szavak(SzL, LO, L): LO-L egy SzL szó-lista.

```
szavak([Sz|Szk]) -->      szó(Sz), ( szavak(Szk)
                          ; {Szk = []}
                          ).
```

Példa: „természetes” nyelvű beszélgetés – párbeszéd-szervezés

```
% :- type mondás --> kérdez(szó) ; kijelent(szó,list(szó)) ; un.
```

```
% Megvalósít egy párbeszédet.
```

```
párbeszéd :-
```

```
    repeat,
```

```
        read_line(L),    % beolvas egy sort, L a karakterkódok listája
        (   menet(Mondás, L, []) -> feldolgoz(Mondás)
          ;   write('Nem értem\n'), fail
        ),
```

```
    Mondás = un, !.
```

```
% menet(Mondás, LO, L): Az LO-L kielemezett alakja Mondás.
```

```
menet(kérdez(Alany)) -->
```

```
    {kérdő(Szó)}, mondat(Alany, [Szó]), "?".
```

```
menet(kijelent(Alany,Áll)) -->
```

```
    mondat(Alany, Áll), ".".
```

```
menet(un) --> szó("unlak"), ".".
```

```
% kérdő(Szó): Szó egy kérdőszó.
```

```
kérdő("mi").
```

```
kérdő("ki").
```

```
kérdő("kicsoda").
```

Példa: „természetes” nyelvű beszélgetés – válaszok előállítás

```
:- dynamic tudom/2.
```

```
% feldolgoz(Mondás): feldolgozza a felhasználótól érkező Mondás üzenetet.
```

```
feldolgoz(un) :-
```

```
    write('Én is.\n').
```

```
feldolgoz(kijelent(Alany, Áll)) :-
```

```
    assertz(tudom(Alany,Áll)),
```

```
    write('Felfogtam.\n').
```

```
feldolgoz(kérdez(Alany)) :-
```

```
    tudom(Alany, _), !,
```

```
    válasz(Alany).
```

```
feldolgoz(kérdez(_)) :-
```

```
    write('Nem tudom.\n').
```

```
% Felsorolja az Alany ismert tulajdonságait.
```

```
válasz(Alany) :-
```

```
    tudom(Alany, Áll),
```

```
    ( member(Szó, Áll), format('~s ', [Szó]), fail
```

```
    ; nl
```

```
    ), fail.
```

```
válasz(_).
```


Beszélgetős DCG példa – egy párbeszéd

```
| ?- párbeszéd.  
|: Magyar legény vagyok én.  
Felfogtam.  
|: Ki vagyok én?  
Magyar legény  
|: Péter kicsoda?  
Nem tudom.  
|: Péter tanuló.  
Felfogtam.  
|: Péter jó tanuló.  
Felfogtam.  
|: Péter kicsoda?  
tanuló  
jó tanuló  
|: Boldog vagyok.  
Felfogtam.
```

```
|: Én vagyok Jeromos.  
Felfogtam.  
|: Te egy Prolog program vagy.  
Felfogtam.  
|: Ki vagyok én?  
Magyar legény  
Boldog  
Jeromos  
|: Okos vagy.  
Felfogtam.  
|: Ki vagy te?  
egy Prolog program  
Okos  
|: Valóban?  
Nem értem  
|: Unlak.  
Én is.
```